

אדברה בעדותיך

באגדה ובהלכה

פָּרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

אדברה בעדותיך

באגדה ובהלכה

שיחות ושיעורים מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אדברה בעדותיך (ה חלקים)

ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414

למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תֹּכֶן הָעִנְיָנִים

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם - הָאֱמוּנָה שֶׁהַפַּרְנָסָה איננה תּוֹצֶאַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת כְּלָל ..... ג

מֵה' יָצָא הַדָּבָר - הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּיוֹתֵר בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים ..... ז

וַיֵּרֶץ, וַתְּמַהֵר, וַתָּרָץ - לֹא יְאַחֵר הַזִּוּוּג וְלֹא יְקַדֵּם אֶפִלּוּ בְּרֶגַע אֶחָד ..... יא

קָפְצָה לוֹ הָאָרֶץ - כָּל שִׁדּוּךְ נֵס בִּפְנֵי עַצְמוֹ ..... יד

לְמִבְצְעֵי רַחֲמֵי - קֵרוּב הַזִּוּוּג ע"י הַתְּפִלָּה ..... טו

לְפוּם צַעֲרָא - חֲשִׁיבוּת הַמִּצְוָה תִּתְגַּדֵּל כְּפִי הַיְּגִיעָה ..... טו

הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים - מַעֲלַת הַגּוֹמֵל חֶסֶד וְהוּא הַ'שַׁבָּח' לְשִׁדּוּכִים ..... יז

עִנְיְנֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ א

בְּדִין שֶׁהָיָה בְּתַנּוּר אֶפְיָה חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת ..... יח

כַּמָּה נָפְקָא מִנָּה לְדִינָא לְפִי הַכְּלָל דִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בְּדִרְבָּנָן ..... יח

לְהִתְקָרֵב לְמְאַוְרֵר כְּשֶׁמּוֹסִיף זֶרֶם - וְאִם מָתָר לְסוֹבֵב אֶת הַכַּפְתּוֹר שֶׁל הַמְּאַוְרֵר ..... יח

דִּבּוּר בַּטֶּלֶפוֹן בְּשַׁבָּת ..... יט

שִׁמּוּשׁ בְּרַמְקוֹל בְּשַׁבָּת ..... יט

לְיצוֹק מַיִם רוֹתְחִים לְכוֹס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לַחוּת מַיִם ..... כ

לְתָחֵב כַּף לַחָה לְתַפּוּחַ אֲדָמָה חַם ..... כא

לְהַנִּיחַ קְדֵרָה חַמָּה עַל גַּבֵּי שַׁיִּשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טִפּוֹת מַיִם ..... כא

שִׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִית שַׁבָּת ..... כב

פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנָן ..... כג

שִׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת ..... כג

דַּעַת מָרָן הַשָּׁלְחָן עָרוּךְ בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּנִיחָא לֵהּ בִּדְרַבָּנָן ..... כה

לְהַכְנֵס לְבֵית כְּנֶסֶת כְּשֶׁיֵּשׁ בַּפֶּתַח נְמָלִים ..... כז

פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּגַרְמָא בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן ..... כח

◄ עיצוב, עימוד וניקוד | שלמה. נ. 0504158840

shlomo131375@gmail.com

ניתן להקדיש פרשיות להצלחה ולברכה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת חַיֵּי שָׂרָה

וְרָחֲצוּ רַגְלֵיכֶם – הָאֱמוּנָה שֶׁהַפַּרְנָסָה אֵינָהּ תּוֹצֶאֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת כְּלָל

רָאִיתִי בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה (חַיֵּי שָׂרָה) שֶׁכָּתַב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, לב), 'וַיָּבֹא הָאִישׁ הַבַּיְתָה... וּמַיִם לִרְחֹץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ', וּבַמִּדְרָשׁ (רַבָּה ס, ח) 'פָּה רְחִיצַת עַבְדֵי אָבוֹת לִפְנֵי הַמָּקוֹם יוֹתֵר מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים'. וּמְבָאֵר הרה"ק הָ'עֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם' זי"ע אֶת עִנְיַן 'רְחִיצַת הָרַגְלַיִם' וְהַשָּׁבַח שֶׁכָּל כָּךְ שִׁבְּחוּהוּ בַּמִּדְרָשׁ, כִּי 'רַגְלַיִם' הַכַּוָּנָה עַל 'הִשְׁתַּדְּלוּת' לְפַרְנָסָה, כְּדִכְתִיב (לג, יד) 'לְרֶגֶל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי...' וְהִנֵּה אַף שֶׁהָאָדָם מְצֻוֶּה וּמְחֻיָּב לַעֲשׂוֹת הִשְׁתַּדְּלוּת, מִכָּל מָקוֹם מְחֻיָּב הוּא לְהַאֲמִין בְּתַכְלִית הָאֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל מִשָּׁמַיִם בָּא לוֹ, וּכְלָל וּכְלָל לֹא עַל יְדֵי הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁבִּרְבִית יֵשׁ 'אָבָק' רִבִּית (ב"מ סא:), וּבְלָשׁוֹן הָרַע 'אֲבַק' לָשׁוֹן הָרַע (ב"ב קסה.), כְּמוֹ כֵן יֵשׁ 'אָבָק' עֲבוֹדָה זָרָה, וְהוּא הַ'אָבָק שֶׁבָּרַגְלַיִם' - הַיְנוּ בְּטְחוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם בְּהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ (הַמְּכֻנֶּה 'רַגְלַיִם') לַחְשֹׁב שֶׁעַל יְדֵי הַהִשְׁתַּדְּלוּת בָּאָה לוֹ הַהַרְוָחָה, וְאַף הַמַּאֲמִין בַּה', פְּעָמִים שֶׁיַּחְשֹׁב שֶׁעַל כָּל פָּנִים 'הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ' קְרֵבָה וְסִיְּעָה לְפַרְנָסָתוֹ, וְאֵינוֹ מַאֲמִין שֶׁהַ'הִשְׁתַּדְּלוּת' אֵינוֹ אֶלָּא 'תְּנַאי' שֶׁהִתְנָה הקב"ה עִם בְּרוּאָיו, וְאִלּוּ הַפַּרְנָסָה עַצְמָהּ תָּבוֹא לָאָדָם מְיֻדָּע הַמְּלֵאָה הַפְּתוּחָה וְהָרְחָבָה שֶׁל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

בָּזֶה מְבֹאָר מַדּוּעַ אָמַר אַבְרָהָם אָבִינוּ לַמַּלְאָכִים (יח, ד) 'יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם', כִּי 'כַּשָּׁבוּר שֶׁהֵם עַרְבִיִּים - סוֹחֲרִים, שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לָאָבָק שֶׁבְּרַגְלֵיהֶם' (רַשִׁ"י), פֵּרוּשׁ שֶׁמַּאֲמִינִים בַּה' אֲבָל חוֹשְׁבִים הֵם שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתָם בִּסְחוֹרָה (רַגְלֵיהֶם כַּנַ"ל) סִיְּעָה שֶׁתָּבוֹא אֲלֵיהֶם הַפַּרְנָסָה, וְנִכְשָׁלִים בְּ'אָבָק' ע"ז, לָכֵן שָׁלַח אוֹתָם לִרְחֹץ עַצְמָם מֵעֲבוֹדָה זָרָה זוֹ, שֶׁמֵּעַתָּה יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כִּי הַכֹּל בָּא לָהֶם מִשָּׁמַיִם מִמַּעַל. וּמֵהַאי טַעֲמָא נָמִי הִצְרַךְ אֱלִיעֶזֶר לְ'מַיִם לִרְחֹץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ', מִכֵּיוָן שֶׁעָסְקוּ עַתָּה בַּהִשְׁתַּדְּלוּת לְזִוּוּגוֹ שֶׁל יִצְחָק, וְאִפְשָׁר שֶׁיָּבוֹאוּ לַחְשֹׁב שֶׁעַל יְדֵי הִשְׁתַּדְּלוּתָם נִמְצְאָה רִבְקָה לְיִצְחָק עַל כֵּן מִהֲרוּ 'לִרְחֹץ רַגְלֵיהֶם וְיֵדְעוּ הֵיטֵב שֶׁלֹּא רַגְלֵיהֶם - וְלֹא הִשְׁתַּדְּלוּתָם עָמְדוּ לָהֶם, כִּי אִם הקב"ה בְּרֹב חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ עָשָׂה הַכֹּל, וְעַל רְחִיצָה זוֹ אָמְרוּ 'יָפָה רְחִיצַת רַגְלֵי עַבְדֵי אָבוֹת יוֹתֵר מִתּוֹרָתָן שֶׁל בָּנִים'. וּמְסַיֵּם שָׁם, וּמִמֶּנּוּ נִקַּח מוּסַר הַשִּׂכֶל, גַּם בְּכָל דַּרְכֵי הָעֲבוֹדָה, שֶׁאִלְמָלֵא הקב"ה עוֹזְרוֹ לֹא יָכוֹל לְהָרִים יָדָיו וְרַגְלָיו, וְלֹא תָּזוּחַ דַּעְתּוֹ עָלָיו - דְּהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִת"ש.

עפי"ז מְפָרֵשׁ הָ'עֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם' אֶת הַפָּסוּק (יִרְמְיָה יז, ז) 'בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְטַחוֹ', שֶׁבָּא לוֹמַר שֶׁהַ'בִּטָּחוֹן הָאֱמִתִּי' הוּא שֶׁיִּבְטַח לְגַמְרֵי בַּה', וְלֹא יַחְשֹׁב שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ סִיְּעָה בַּדָּבָר, אֶלָּא יַאֲמִין שֶׁכָּל פְּעֻלָּתוֹ, חֲרִיצוּתוֹ וְהִשְׁתַּדְּלוּתוֹ תֹּהוּ וָהֶבֶל, וְהַכֹּל נַעֲשָׂה בִּדְבַר ה', וְזֶהוּ 'בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה'', וְלֹא זוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא וְהָיָה ה' מִבְטָחוֹ - לְאָפוּקֵי מֵהַבּוֹטֵחַ בַּה' אֲבָל מִבְטָחוֹ גַּם בַּחֲרִיצוּת מִפְעָלוֹ.

וְאָכֵן, 'בָּרוּךְ הַגֶּבֶר', וְאַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בַּה' וּמַשְׁלִיךְ עָלָיו יְהָבוֹ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בִּידֵי שָׁמַיִם, כָּל הַנַּעֲשֶׂה בְּהַאי עָלְמָא אֵינוֹ אֶלָּא בִּדְבַר ה' הַמֵּיטִיב עִמּוֹ בְּכָל עֵת בְּכָל שָׁעָה, וְאַף הַנְּהָגַת 'הַדִּין' הֲרֵי הִיא 'טוֹבָה' גְּמוּרָה עֲבוּרוֹ.

נָכְדּוֹ שֶׁל הרה"ק רַבִּי יוֹחָנָן מִטָּאלְנָא זי"ע הִזְכִּיר לְפָנָיו שְׁמוֹ שֶׁל אַבְרֵךְ שֶׁאִבֵּד מְקוֹר פַּרְנָסָתוֹ, פָּתַח וְאָמַר, יְהוּדִי צָרִיךְ לְהַאֲמִין שהקב"ה וְרַק הוּא מְפַרְנֵס וּמֵזִין כָּל אֶחָד כְּפִי הֶבָּנָתוֹ. מִי שֶׁשּׁוֹכֵחַ לְהַאֲמִין בְּכָךְ פְּעָמִים שהקב"ה 'מַזְכִּירוֹ' - וַהֲרֵי הוּא מְנַעְנֵעַ אֶת מְקוֹר פַּרְנָסָתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר מִי הוּא הַבַּעַל הַבַּיִת הָאֱמִתִּי, וְהִנֵּה, פְּעָמִים שֶׁמַּסְפִּיק רוֹגַז מְצוּיָה - נְדָנוּד קַל בְּיוֹתֵר, וְחוֹזֵר הָאָדָם לְאוֹתוֹ מְקוֹר פַּרְנָסָה. פְּעָמִים שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ מִתְעוֹרֵר, וְהוּא בָּטוּחַ שֶׁהוּא הַמְּפַרְנֵס, אוֹ הַבּוֹס שֶׁלּוֹ... וַהֲרֵי יֵשׁ רבש"ע בָּעוֹלָם... הוּא הַמַּחְלִיט הוּא הַמְּפַרְנֵס, ע"כ מְנַעְנֵעַ

אוֹתוֹ הקב"ה בְּרוּחַ שֶׁאֵינָהּ מְצוּיָה וּמְאַבֵּד כָּל מְקוֹר פַּרְנָסָתוֹ, אוֹ אָז מַכִּיר הָאָדָם שֶׁעָלָיו לִשְׁפֹּךְ נַפְשׁוֹ בִּתְפִלּוֹת לָהּ', וְתִתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וּתְלִיַּת נַפְשׁוֹ בְּבוֹרֵא עוֹלָם, אָז יְכוֹלִים לְהִפָּתֵחַ לוֹ שַׁעֲרֵי פַּרְנָסָה. וְסִיַּם הָרַבִּי לְנֶכְדּוֹ, אֱמוֹר לוֹ בִּשְׁמִי שֶׁיֵּשׁ אֲנָשִׁים עֲשִׁירִים הַמִּתְפַּלְּלִים יוֹם וְיוֹם עַל פַּרְנָסָה טוֹבָה, הֵם אוֹמְרִים פָּרָשַׁת הַמָּן, מִתְפַּלְּלִים עַל כָּךְ, מַקְפִּידִים לְעַשֵּׂר 'מַעֲשֵׂר כְּסָפִים' כְּדֵי לְהַכְנִיס בְּכָךְ בְּרָכָה אֶל בֵּיתָם, כָּךְ מַצְלִיחִים. גַּם אַבְרֵךְ זֶה, יִזְכֹּר מֵהַבּוֹרֵא וְיִסְמֹךְ עָלָיו שֶׁיִּתְפַּלֵּל וְיהֵא בָּטוּחַ שֶׁהַיְשׁוּעָה אָכֵן תָּבוֹא בִּמְהֵרָה יוֹתֵר מִפָּה שֶׁחוֹשֵׁב, אַךְ שֶׁכְּבָר עַכְשָׁו יַבְטִיחַ שֶׁיִּמְשִׁיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ גַּם כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ מְקוֹר פַּרְנָסָה חָדָשׁ. וְאָכֵן, כָּךְ הָיָה, הָאַבְרֵךְ עָשָׂה כִּדְבְרֵי הרה"ק וּמָצָא בְּנְקֵל מְקוֹר פַּרְנָסָה חָדָשׁ וְלֹא שָׁכַח הַצַּוּוּי לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן (תַּנְחוּמְךָ יְשַׁעֲשְׁעוּ נַפְשִׁי 749).

אִיתָא בַּגְּמָרָא (יוֹמָא לח.) עַל מִשְׁפַּחַת 'בֵּית אַבְטִינָס' שֶׁבְּקִיאִים הָיוּ בְּמַעֲשֵׂי הַקְּטֹרֶת וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד אֶת סוֹד עֲשִׂיָּתָהּ לַאֲחֵרִים, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהָיוּ גּוֹבִים בְּשָׂכָרָם תַּשְׁלוּם רַב בְּיוֹתֵר, וְרָצוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְהַדִּיחָם מֵעֲבוֹדָתָם, אַךְ לֹא יָכְלוּ לְהַדִּיחָם כִּי מִלְּבַד מִשְׁפָּחָה זוֹ לֹא יָדַע אִישׁ כֵּיצַד עוֹשִׂים אֶת סַמְמָנֵי הַקְּטֹרֶת שֶׁיִּהְא עֲשָׁנָהּ מִתַּמֵּר וְעוֹלֶה יָשָׁר מִבְּלִי לְהִתְפַּזֵּר לַצְּדָדִים (וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד, כִּי יָדְעוּ שֶׁעָתִיד הַבַּיִת לְהֻחֲרֵב, וְחָשְׁשׁוּ שֶׁמָּא יֵלֵךְ אָדָם וְיַעֲשֶׂה מְלָאכָה זוֹ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים). כיו"ב לֹא הָיָה בְּיַד הַחֲכָמִים לְדַחוֹת מִמְּקוֹמָם אֶת מִשְׁפַּחַת 'בֵּית גַּרְמוּ' שֶׁהָיוּ בְּקִיאִים בַּאֲפִיַּת לֶחֶם הַפָּנִים וְאַף הֵם גָּבוּ שָׂכָר הַרְבֵּה תְּמוּרַת עֲבוֹדָתָם וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד אֱמָנוּתָם לַאֲחֵרִים (ג"כ מִטַּעַם הַנַּ"ל). וְאִיתָא שָׁם בַּגְּמָרָא 'מִכָּאן אָמַר בֶּן עַזַּאי, בְּשִׁמְךָ יִקְרָאוּךָ וּבְמִקּוֹמְךָ יוֹשִׁיבוּךָ, מִשֶּׁלְּךָ יִתְּנוּ לְךָ. אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוּכָן לַחֲבֵרוֹ, וְאֵין מַלְכוּת נוֹגַעַת בַּחֲבֶרְתָּהּ אֶפִלּוּ כְּמִלְא נִימָא'. וּבָרָשִׁ"י, 'מִכָּאן אָמַר בֶּן עַזַּאי, מִמַּעֲשֶׂה בֵּית גַּרְמוּ וּבֵית אַבְטִינָס שֶׁבִּקְּשׁוּ חֲכָמִים לְדַחוֹתָם מִמְּקוֹמָם וְלֹא יָכְלוּ. בְּשִׁמְךָ יִקְרָאוּךָ - לֹא יִדְאַג אָדָם לוֹמַר, פְּלוֹנִי יְקַפֵּחַ פַּרְנָסָתִי. כִּי עַל כָּרְחָךְ בְּשֵׁם יִקְרָאוּךָ לָבוֹא וְלָשׁוּב בִּמְקוֹמְךָ'.

וְאַדְרַבָּה, הַבִּטָּחוֹן בַּה' הוּא יַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַטּוּר (חו"מ סי' רמט) מִדַּת חֲסִידוּת שֶׁלֹּא לְקַבֵּל מַתָּנָה מִשּׁוּם אָדָם אֶלָּא לִבְטֹחַ בַּה' שֶׁיִּתֵּן לוֹ דֵּי מַחְסוֹרוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טו, כז) 'שׂוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה'. וְכָתַב הַ'פְּרִישָׁה' (סק"ה) וז"ל: וְהָא דְּקָבַע הַכָּתוּב שִׂכַּר מִצְוָה זוֹ בְּ'יִחְיֶה', מִפְּנֵי שֶׁדַּעַת הָאָדָם לִהְיוֹת לָהוּט אַחַר קַבָּלַת הַמַּתָּנוֹת בְּסָבְרוֹ שֶׁיִּחְיֶה עַל יְדֵי הַמַּתָּנוֹת לְנַפְשׁוֹ וּלְנָפֶשׁ בֵּיתוֹ, עַל כֵּן כָּתַב שֶׁאַדְרַבָּא הַבּוֹטֵחַ בַּה' וְשׂוֹנֵא הַמַּתָּנוֹת יִחְיֶה'.

כַּיָּדוּעַ הָיָה הרה"ק הַ'מָּאוֹר עֵינַיִם' זי"ע יָתוֹם מִילְדוּתוֹ, וְהִתְגַּדֵּל אֵצֶל דּוֹדוֹ, וְהָיָה הַדּוֹד מַפְלֶה לְרָעָה מִבֵּין בָּנָיו, אַף בְּעֵת הָאֲכִילָה - הָיָה נוֹתֵן לְבָנָיו 'חֻמְאָה' עִם הַלֶּחֶם, וְאִלּוּ הוּא קִבֵּל רַק לֶחֶם יָבֵשׁ, פָּשׁוּט שֶׁהַדָּבָר פָּגַע בּוֹ מְאֹד, בִּפְרָט בִּהְיוֹתוֹ יָתוֹם צָעִיר לְיָמִים, פַּעַם אַחַת בְּעֵת שֶׁ'דּוֹדִי הָלַךְ לְגַנּוֹ' וְהָיָה הַבַּיִת רֵיקָם מֵאֲנָשָׁיו, מָצָא הַ'מָּאוֹר עֵינַיִם' אֶת חֶבְית הַ'חֻמְאָה' וְטָבַל לַחְמוֹ בּוֹ... בְּהַכְנִיסוֹ אֶת הַלֶּחֶם לְפִיו רָאָה שֶׁאֵין זוֹ 'חֶבְית חֻמְאָה' כִּי אִם 'טִיט', וּמֵחֲמַת זֶה הִפְסִיד גַּם אֶת הַפַּת הַיְּבֵשָׁה, שֶׁנִּפְסְלָה מֵאֲכִילַת אָדָם. לְיָמִים סִפֵּר זֹאת הַ'מָּאוֹר עֵינַיִם' וְהוֹסִיף שֶׁמִּזֶּה לָמַד שֶׁהַמְּמַהֵר לַחְטֹף אֶת שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ מַפְסִיד גַּם אֶת אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ מִכְּבָר.

כיו"ב מָצִינוּ בְּפָרָשָׁתֵנוּ שֶׁנִּכְתַּב 'עֶפְרֹן' חָסֵר וָא"ו, וּבַמִּדְרָשׁ (בר"ר נח, ז) הַדָּא דְּכְתִיב (מִשְׁלֵי כח, כב) 'נִבְהָל לַהוֹן אִישׁ רַע עָיִן וְלֹא יֵדַע כִּי 'חֶסֶר' יְבוֹאֶנּוּ', וּבְבָאוּר הָעִנְיָן מִתְאַמְרָא בְּשֵׁם הַגְּרָ"א כִּי בְּמַעֲשֶׂה דַּאֲבִימֶלֶךְ כְּתִיב (כ, טז), 'הִנֵּה נָתַתִּי לְאָחִיךָ אֶלֶף כֶּסֶף', וְאַבְרָהָם אָבִינוּ בִּקְדֻשָּׁתוֹ לֹא רָצָה לֵהָנוֹת מִכַּסְפּוֹ וּזְהָבוֹ שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, וְהִנִּיחַ אֶת הַמָּעוֹת לְעֵת מְצֹא לְכְשֶׁיִּצְטָרֵךְ לִקְנוֹת חֶלְקַת קֶבֶר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאִם הָיָה עֶפְרוֹן בּוֹלֵם פִּיו מִלְּנַקֵּב בְּסָכוּם שֶׁל 'אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף', הָיָה מְקַבֵּל לְיָדוֹ 'אֶלֶף' שֶׁקֶל עוֹבֵר לַסּוֹחֵר, וְזֶה רָמְזוּ בְּאָמְרָם 'עֶפְרֹן חָסֵר וָא"ו', כִּי עַל יְדֵי שֶׁדָּחַק אֶת הַשָּׁעָה הִפְסִיד וְחִסְרוּ מֵאִתּוֹ וָא"ו מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף.

וְזֹאת הָאֱמוּנָה תְּבִיאֵנוּ לִידֵי הַשִּׂמְחָה, דִּכְתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, סב) 'וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי', וְכָתַב הרה"ק רַבִּי הָעֹנִיךְ מֵאָלֶכְסַנְדֶּר זי"ע (חַשָּׁבָה לְטוֹבָה), וז"ל: 'מֵהֵיכָן בָּא שִׂמְחָה לְאָדָם 'מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי' שֶׁכַּאֲשֶׁר מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ, שהקב"ה מַשְׁגִּיחַ עָלָיו בְּכָל רֶגַע הֲגַם שֶׁיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְאֵין לוֹ כְּלוּם,

אדברה בעדותיך

עִם כָּל זֶה הקב"ה מַשְׁגִּיחַ עָלָיו תָּמִיד לְטוֹבָה, מִזֶּה בָּא שִׂמְחָה'.

דָּבָר נִפְלָא כָּתַב הַחִיָּד"א זי"ע (פְּנֵי דָוִד, רֵישׁ פָּרָשָׁתֵנוּ) שֶׁתֵּבַת 'וַיִּהְיוּ' נִקְרֵאת בְּמִיּוּשָׁר וְגַם לְמַפְרֵעַ, וּלְרַמֵּז, שֶׁקִּבְּלָה אֶת כָּל מְאֹרְעוֹת חַיֶּיהָ בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה אַף כְּשֶׁחַיֶּיהָ הִתְנַהֲלוּ לְמַפְרֵעַ - לְהֶפֶךְ מֵרְצוֹנָהּ, וְתָמִיד הֶאֱמִינָה בַּה' שֶׁהוּא נִמְצָא עִמָּהּ בְּכָל עֵת וּזְמַן בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל אֲתָר וְהוּא 'הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל', וְכֵן שָׁוִין לְטוֹבָה בִּידִיעָתָהּ שֶׁאַף שֶׁבִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה נִרְאֶה הַדָּבָר כְּצָרָה ח"ו לְבַסּוֹף יִתְגַּלֶּה שֶׁכֻּלּוֹ לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

בְּדֶרֶךְ זֶה פֵּרֵשׁ הרה"ק הַ'בֵּית אַבְרָהָם' זי"ע (בְּפָרָשָׁתֵנוּ בַּדִּבּוּר הַשֵּׁנִי) לְשׁוֹן הַכָּתוּב 'וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה' - כִּי 'אִישׁ חַי נִקְרָא שֶׁאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל וְהוּא שָׂמֵחַ בְּכָל הַמַּצָּבִים', וּלְגַדֵּל בְּטְחוֹנָהּ שֶׁל שָׂרָה בהשי"ת אֲזַי לֹא דָּאֲגָה מֵעוֹלָם וְתָמִיד הָיְתָה שְׂמֵחָה בְּכָל הַמַּצָּבִים, עַל כֵּן נֶאֱמַר וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה, כִּי אָכֵן חַיֶּיהָ הָיוּ 'חַיִּים'.

הָיָה אוֹמֵר הרה"ק הַ'נְּתִיבוֹת שָׁלוֹם' זי"ע, הִנֵּה 'בֵּית יַעֲקֹב' אֵלּוּ הַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת מִצִּיצִית וּתְפִלִּין וּשְׁאָר מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא, וְלִכְאוֹרָה נִגְרָע חֶלְקָן שֶׁאֵינָן יְכוֹלוֹת לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא ית"ש כְּמוֹ הָאֲנָשִׁים, אוּלָם לָזֹאת נִתְּנוּ לָהֶם מַתָּנָה גְּדוֹלָה לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם 'בָּרוּךְ שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ', וְאֵין לְךָ עֲבוֹדָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ לְקַבֵּל אֶת הַנְהָגַת הַבּוֹרֵא בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּלְהוֹדוֹת עַל שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ... (וּפִשְׁיטָא שֶׁגַּם הָאֲנָשִׁים שֶׁאֵין מְבָרְכִים בְּרָכָה זוֹ עֲלֵיהֶם לְקַבֵּל אֶת הַדִּין בְּשִׂמְחָה...).

'מַעֲשֶׂה' בְּמֶלֶךְ אֲשֶׁר הָיָה אָהוּב מְאוֹד עַל כָּל אַנְשֵׁי מְדִינָתוֹ בִּהְיוֹתוֹ רַב חֶסֶד וְדוֹאֵג לְרָווחַת כָּל הַתּוֹשָׁבִים, וְנִמְלְכוּ לָתֵת לוֹ כֶּתֶר מַלְכוּת מְשֻׁבָּץ בַּאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת לְבַטֵּא אֶת גֹּדֶל הָאַהֲבָה אֵלָיו, וְאָכֵן כָּל בְּנֵי הַמְּדִינָה הִשְׁתַּתְּפוּ בְּהוֹצָאוֹת עֲשִׂיַּת הַכֶּתֶר, אִישׁ אִישׁ כְּמַתְּנַת יָדוֹ, וְקָרְאוּ לְצוֹרֵף הַזָּהָב הָאָמָן בְּמְלַאכְתּוֹ, וְהִטִּילוּ עָלָיו אֶת הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּלְמַלֹּאוֹת בְּאַבְנֵי שֹׁהַם וּמִלּוּאִים הַמְּשֻׁבָּצִים בְּתוֹכוֹ לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת. וַיֹּאמֶר רֹאשׁ הַשָּׁרִים שֶׁהוּא נוֹטֵל עַל עַצְמוֹ אֶת רְכִישַׁת הָאֶבֶן הַטּוֹבָה הַנִּצֶּבֶת בְּרֹאשׁ הַכֶּתֶר, וְיִמְכֹּר אֶת כָּל בֵּיתוֹ וְכָל רְכוּשׁוֹ, נָטַל צְרוֹר הַכֶּסֶף בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ לָתוּר אַחַר הָאֶבֶן הַיְקָרָה אֲשֶׁר לֹא נִרְאֲתָה כְּמוֹתָהּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, כִּתֵּת רַגְלָיו בֵּין כָּל סוֹחֲרֵי הָאֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֲשֶׁר הִצִּיגוּ בְּפָנָיו מִמֵּיטַב הַסְּחוֹרָה אֲשֶׁר בִּרְשׁוּתָם, אַךְ לֹא מָצָא אֶת שֶׁאֲהֲבָה נַפְשׁוֹ, וְהָלַךְ לְאֶרֶץ אַחֶרֶת וְאַף שָׁם לֹא הִגִּיעַ לִידֵי סִפּוּקוֹ, וְכָךְ נָדַד לְמֶרְחַקִּים עַד אֲשֶׁר מָצָא מַרְגָּלִית יְקָרָה אֲשֶׁר עַיִן לֹא רָאֲתָה כְּמוֹתָהּ, בְּגָדְלָהּ וּבִשְׁלֵמוּת גְּוָנֶיהָ הַמַּרְהִיבִים עַיִן, מַמָּשׁ 'נֹפֶךְ סַפִּיר וְיַהֲלוֹם', וְקָנָה אוֹתָהּ תְּמוּרַת כָּל רְכוּשׁוֹ, וְשָׁב לְאַרְצוֹ וּלְמוֹלַדְתּוֹ, וְהִצִּיג אוֹתָהּ בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים. הֵמָּה נִדְהֲמוּ מַמָּשׁ וְנֶעֱתְקָה נְשִׁימָתָם מֵעֶצְמַת הַיֹּפִי וְהַפְּאֵר, וְכֻלָּם הוֹדוּ פֶּה אֶחָד וְאָמְרוּ, אָכֵן 'אַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה', כִּי מֵעוֹלָם לֹא שָׁמַעְנוּ וְלֹא רָאִינוּ אֲפִלּוּ מֵעֵין מַרְגָּלִית כָּזוֹ.

הִשְׁתַּעֲשֵׁעַ הַמֶּלֶךְ בַּמַּרְגָּלִית וְלֹא שָׂבַע מִלְּהַבִּיט בָּהּ, עַד שֶׁאָמַר הַמֶּלֶךְ, מוּבְטָחֵנִי שֶׁאֵין זֶה 'יַהֲלוֹם', הֵשִׁיב לוֹ רֹאשׁ הַשָּׂרִים אָכֵן עֲשׂוּיָה הִיא מֵחֹמֶר אַחֵר וּבַעֲלַת תְּכוּנוֹת אֲחֵרוֹת, חָזַר הַמֶּלֶךְ וְאָמַר, הִנֵּה יָדוּעַ שֶׁהַיַּהֲלוֹם הִנּוֹ הַחֹמֶר הַקָּשֶׁה בְּיוֹתֵר בַּבְּרִיאָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְבַקְּעוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי יַהֲלוֹם אַחֵר, וּבִרְצוֹנִי לָדַעַת הַאִם מַרְגָּלִית זוֹ אַף הִיא קָשָׁה כַּיַּהֲלוֹם אוֹ שֶׁמָּא אֶפְשָׁר לִשְׁבֹּר אוֹתָהּ בְּנָקֵל, וַיִּתֵּן פַּטִּישׁ בְּיָד הַשַּׂר הַיּוֹשֵׁב עַל יָדוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ הַכֵּה בַּפַּטִּישׁ עָלֶיהָ לְמַעַן נֵדַע אִם אֶפְשָׁר לְנַתֵּץ אוֹתָהּ אִם לָאו, אַךְ לֹא הִרְהִיב אוֹתוֹ שָׂר לְהַכּוֹת בְּפַטִּישׁ בְּחָשְׁשׁוֹ שֶׁמָּא אָכֵן יְנַפֵּץ אוֹתָהּ לִרְסִיסִים, וְכָל עֶמְלוֹ הָרַב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׂרִים אֲשֶׁר הִשְׁקִיעַ בּוֹ כָּל רְכוּשׁוֹ יֵרֵד לְטִמְיוֹן, וְאָמַר לַמֶּלֶךְ שֶׁאֵינוֹ מְסֻגָּל לַעֲשׂוֹת זֹאת, וְכָךְ עָבַר הַפַּטִּישׁ מֵאֶחָד לְאֶחָד, וְהַכֹּל שָׁמְטוּ יְדֵיהֶם בְּטַעֲנַת 'אִישׁ הַיְּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב', עַד שֶׁהִגִּיעַ הַפַּטִּישׁ אֶל רֹאשׁ הַשָּׂרִים, הָלָה נָטַל אֶת הַפַּטִּישׁ וְהֵנִיף אוֹתוֹ בַּחֲזָקָה וְהִנְחִיתוֹ עַל הַמַּרְגָּלִית וְ... נִשְׁאֲרָה בִּשְׁלֵמוּתָהּ כְּמוֹת שֶׁהָיְתָה... מִיָּד אָמְרוּ לוֹ כָּל הַשָּׂרִים, וַדַּאי יָדַעְתָּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִשְׁבֹּר אֶת הַמַּרְגָּלִית, וְעַל כֵּן 'הֵעַזְתָּ' לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ, נַעֲנָה לָהֶם לֹא יָדַעְתִּי זֹאת מִקֶּדֶם, וּכְמוֹכֶם כָּמוֹנִי, שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אִם כֵּן אֵפוֹא כֵּיצַד נָטַלְתָּ אֶת הַ'סְכּוֹן' לִשְׁבֹּר אֶת הַמַּרְגָּלִית, אָמַר לָהֶם, שׁוֹטִים שֶׁבָּעוֹלָם, וְכִי בִּזְבַזְתִּי כָּל רְכוּשִׁי וְיָגַעְתִּי יָמִים וְלֵילוֹת בְּטִרְחָה עֲצוּמָה בִּשְׁבִיל לִקְנוֹת מַרְגָּלִית.... וְהַלֹּא לֹא עָשִׂיתִי זֹאת אֶלָּא לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְמַלְכֵּנוּ הַגָּדוֹל

וְהָאָהוּב, וְאִם זֹאת חָפְצוֹ לִשְׁבֹּר מַרְגָּלִית הַשָּׁוָה הוֹן תּוֹעָפוֹת הֲרֵי אֶעֱשֶׂה זֹאת בְּשִׂמְחָה וּבְאַהֲבָה...

וַהֲרֵי זֶה מָשָׁל אֱמֶת לְכָל 'מַעֲשֵׂה הָעֲקֵדָה', כֵּיצַד הָיָה אַבְרָהָם מְסֻגָּל לֶאֱחֹז בַּמַּאֲכֶלֶת וְלִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ יְחִידוֹ אֲשֶׁר נוֹלַד לוֹ בְּהִיוֹתוֹ בֶּן מֵאָה שָׁנִים, אַחֲרֵי תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים רַבִּים, כִּי כָּל תִּשׁוּקָתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ לְהַעֲמִיד דּוֹרוֹת אַחֲרָיו לֹא הָיְתָה מֻחֶמֶת אַהֲבַת הַבָּנִים שֶׁבָּעֲרָה בּוֹ, אֶלָּא שֶׁגַּם בָּנָיו וְכָל יוצ"ח יִשְׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' וְיַעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ, וְאִם רְצוֹן ה' הוּא לִשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ, אֲזַי יַעֲשֶׂה זֹאת בְּאַהֲבָה גְּדוֹלָה בְּכָל לִבּוֹ נַפְשׁוֹ וּמְאוֹדוֹ.

וּמַעֲשֶׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנִים, כִּי פְּעָמִים וְהָאָדָם רוֹצֶה לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת וְקָמִים מְנִיעוֹת וְטִרְדוֹת אֲשֶׁר בְּעַל כָּרְחוֹ צָרִיךְ לַעֲסֹק בָּהֶם, וּלְדֻגְמָא בְּעָלְמָא, יֵשׁ לְךָ אָדָם הָרוֹצֶה לֵישֵׁב לִלְמֹד כַּמָּה שָׁעוֹת בְּהַתְמָדָה גְּדוֹלָה וְכַהֲכָנָה דְּרָבָּה לִקְרַאת שב"ק אוֹ שְׁאָר מְצוֹת, וְהִנֵּה אֵרַע תַּקָּלָה בְּמְעוֹנוֹ וְהִתְפּוֹצֵץ צִנּוֹר הַמַּיִם וְעַתָּה מֻכְרָח הוּא לְהִתְעַסֵּק בְּתִקּוּנוֹ, וּבְעִצָּבוֹן רוּחַ וּבְלֵב רָגֵז עוֹשֶׂה זֹאת, כָּל כָּלּוֹ כּוֹאֵב וְדוֹאֵב עַל שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לִלְמֹד... אַךְ טָעוּת גְּדוֹלָה בְּיָדוֹ, כִּי מַדּוּעַ רָצָה לִלְמֹד - רַק כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לַבּוֹרֵא ית"ש, וְאִם רְצוֹנוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם ב"ה שֶׁלֹּא יִלְמַד עַתָּה אֶלָּא יַעֲסֹק בִּדְבָרִים אֲחֵרִים, הֲרֵי בְּאוֹתָהּ שִׂמְחָה וְהִתְלַהֲבוּת שֶׁרָצָה לִלְמֹד עָלָיו לַעֲשׂוֹת עַתָּה אֶת רְצוֹנוֹ ית' שֶׁלֹּא לִלְמֹד...

הִנֵּה מְבָרְכִים אָנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם 'הַנּוֹתֵן לַשֶּׂכְוִי בִּינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה', וְלִכְאוֹרָה קְצָת צ"ב, מָה הַחִדּוּשׁ בְּתַרְנְגוֹל (שֶׂכְוִי), וַהֲרֵי כָּל חַיּוֹת וּבְהֵמוֹת מְבִינוֹת לְהַבְחִין בֵּין יוֹם לְלַיְלָה, אֶלָּא שֶׁשְּׁאָר הַחַיּוֹת רַק כְּשֶׁרוֹאוֹת אֶת אוֹר הַיּוֹם יוֹדְעוֹת כִּי הָאוֹר בָּא לָעוֹלָם, אֲבָל הַתַּרְנְגוֹל מַשְׂכִּיל לְהָבִין בְּעוֹד הַחֲשֵׁכָה שׁוֹלֶטֶת בָּעוֹלָם כִּי הָאוֹרָה עוֹמֶדֶת לָבוֹא וְהוּא קוֹרֵא מִבְּעוֹד לַיִל, וְזֶהוּ מוֹרֵה דֶּרֶךְ לִבְנֵי הָאָדָם, שֶׁלֹּא לְהִבָּהֵל בְּעֵת שֶׁחֲשֵׁכָה לָהֶם כָּל חַד וְחַד בְּדִילֵיהּ, רַק לָדַעַת וְלִרְאוֹת מֵעַתָּה אֶת הָאוֹר הַמִּתְמַשְׁמֵשׁ וְעָתִיד לָבוֹא, וּמֵעָלָה זוֹ 'קוֹבַעַת בְּרָכָה לְעַצְמָהּ' - הַנּוֹתֵן בִּינָה לְהַבְחִין.

וְכָךְ בֵּאֲרוּ (עי' חיד"א בְּסִפְרוֹ שִׁמְחַת הָרֶגֶל) אֶת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קטו ב) 'לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אַיֵּה נָא אֱלֹקֵיהֶם'. כִּי בֶּאוּר תֵּבַת נָא הוּא מִלְּשׁוֹן עַתָּה (כְּמוֹ 'אָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָּא', שֶׁפֵּרוּשׁוֹ בְּעֵת וּמְיֻּד), וְהַיְנוּ שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים שֶׁכָּל הַנַּעֲשֶׂה בָּעוֹלָם בְּחֶשְׁבּוֹן הוּא - אַף אִם לֹא נִרְאֵית מִיָּד הַטּוֹבָה שֶׁבַּדָּבָר, אֲבָל הַגּוֹי אֵינוֹ נָאוֹת לְכָךְ וְהוּא אוֹמֵר אַיֵּה נָא, הַרְאֵנִי מִיָּד אֶת הַטּוֹבָה הַכְּרוּכָה בְּהַנְהָגַת ה'.

וְהָעֲמִידָה בַּנִּסָּיוֹן בְּשָׁעַת הֶסְתֵּר וְקָשֵׁי מְרוֹמָמַת אֶת הָאָדָם וּמְגַדַּלְתּוֹ בְּיוֹתֵר, וְכָךְ בֵּאֵר אֶחָד מִצַּדִּיקֵי דּוֹרֵנוּ שְׁלִיטָ"א בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב (כג, ג) 'וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ', שֶׁהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁהֵבִיא רָשִׁ"י מָה שֶׁפֵּרְשׁוּ חָזַ"ל (בר"ר נח, ח) אֶת הָאָמוּר לְהַלָּן (פָּסוּק יז) 'וַיָּקָם שְׂדֵה עֶפְרוֹן - תְּקוּמָה הָיְתָה לוֹ שֶׁיָּצָא מִיָּד הֶדְיוֹט לְיַד מֶלֶךְ', וְכָךְ גַּם כֵּן יֵאָמֵר לְגַבֵּי וַיָּקָם אַבְרָהָם - תְּקוּמָה הָיְתָה לוֹ, שֶׁמִּיתַת שָׂרָה הֵבִיאָה אוֹתוֹ לִידֵי תְּקוּמָה וְהִתְרוֹמְמוּת, עַל יְדֵי שֶׁיָּדַע שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא לְנַסּוֹתוֹ וּלְגַדְּלוֹ, וְאַף אִם נִרְאֶה כְּרָעָה אַךְ אֵין זֶה אֶלָּא לְטוֹבָה.

פַּעַם דָּרַשׁ הַגָּאוֹן רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁוָאב זצ"ל בְּמִסְבָּה שֶׁל מִצְוָה לְמַעַן הַחֲזָקַת יְשִׁיבָה, וּבְתוֹךְ דְּבָרָיו הֵבִיא אֶת דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא וַיֵּרָא כב) עַל הַפָּסוּק בְּ'נִסְיוֹן הָעֲקֵדָה' שֶׁאָמַר הקב"ה לְאַבְרָהָם 'קַח נָא אֶת בִּנְךָ' (כב, ב), אֵין נָא אֶלָּא לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה, 'כָּךְ אָמַר הקב"ה לְאַבְרָהָם נִסִּיתִיךָ בְּתִשְׁעָה נִסְיוֹנוֹת וְעָמַדְתָּ בָּהֶן, עַכְשָׁיו עֲמֹד לִי בְּנִסָּיוֹן זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ רִאשׁוֹנִים לֹא הָיָה בָּהֶם מַמָּשׁ', עוֹד אִיתָא (בר"ר נו, יא) שֶׁהַ'נִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן שָׁקוֹל כְּנֶגֶד הַכֹּל, שֶׁאִלּוּלֵי לֹא קִבְּלוֹ אִבֵּד אֶת הַכֹּל'. וְהַרְבֵּה יֵשׁ לְתִמְהַּ, וְכִי אָדָם שֶׁעוֹשִׂים לוֹ 'מִבְחָן' עִם עֶשֶׂר שְׁאֵלוֹת, וְיָדַע לְהָשִׁיב עַל תֵּשַׁע מֵהֶן, הַאִם נֶחְשָׁב שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלוּם אוֹ שֶׁהִצְלִיחַ 90%... וְאִם כֵּן מַדּוּעַ אִם לֹא הָיָה עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן הָאַחֲרוֹן הָיָה מְאַבֵּד שָׂכָר הַכֹּל וְהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁהָרִאשׁוֹנוֹת אֵין בָּהֶם מַמָּשׁ. וּבֵאֵר, כִּי כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת עַד עַתָּה הָיוּ כְּכַלְפֵּי אַבְרָהָם עַצְמוֹ, אַךְ עַתָּה הָיָה הַנִּסָּיוֹן שֶׁיִּשְׁחֹט אֶת בְּנוֹ, וְאִם לֹא הָיָה עוֹמֵד בּוֹ הֲרֵי זֶה סִימָן שֶׁלֹּא הִצְלִיחַ לְהַעֲבִיר אֶת הַחִנּוּךְ לַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, וְאִם כֵּן מָה תּוֹעֶלֶת יֵשׁ בְּכָל עֲבוֹדָתוֹ אִם אֵין בְּנוֹ מַמְשִׁיךְ בְּדַרְכָּיו.

אדברה בעדותיך

בֵּין הַמִּשְׁתַּתְּפִים שָׁם הָיָה הַגָּאוֹן רַבִּי מֹשֶׁה פֵּינְשְׁטֵין זצ"ל, וּלְאַחַר שֶׁגָּמַר לִדְרֹשׁ אָמַר רַבִּי מֹשֶׁה לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, כִּי בְּאוּר דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ הוּא, שֶׁהַמַּאֲמִין רַק 09% וְאִלּוּ בְּ01% אֵינוֹ מַאֲמִין הֲרֵי הוּא כּוֹפֵר בִּשְׁלֵמוּת - בְּכָל הַ001%... וּמֵאַחַר שֶׁאַבְרָהָם אָבִינוּ נִתְנַסָּה בְּעִנְיְנֵי אֱמוּנָה, הֲרֵי אִם לֹא הָיָה עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן הָעֶשִׂירִי ח"ו אֲזַי הָיָה מִתְבָּרֵר שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין כְּלָל וְהָיָה מְאַבֵּד שְׂכַר הַכֹּל, כִּי אֵין 'פְּשָׁרוֹת' בֶּאֱמוּנָה, לִהְיוֹת מַאֲמִין וְאֵינוֹ מַאֲמִין... אֶלָּא אוֹ שֶׁהוּא מַאֲמִין בִּשְׁלֵמוּת אוֹ שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין כְּלָל.

וּבְעִנְיַן חִנּוּךְ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, הִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, נ), וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ וְגוֹ', וּבָרָשׁ"י, 'רָשָׁע הָיָה וְקָפַץ לְהָשִׁיב לִפְנֵי אָבִיו'. כְּשֶׁהָיָה הרה"ק הַבַּיִת אַהֲרֹן מִסְּקוֹלִין זי"ע יֶלֶד קָטֹן וְרַךְ בַּשָּׁנִים לָמַד עִמּוֹ אָבִיו הרה"ק רַבִּי אָשֵׁר מִסְּטָלִין זי"ע אֶת אֲשֶׁר לָמְדוּ בַּ'חֲיֵדֶר' בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁבוּעַ, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעוּ לְפָסוּק זֶה שָׁאַל הרה"ק רַבִּי אָשֵׁר אֶת בְּנוֹ מַדּוּעַ נִזְכַּר בַּכָּתוּב לָבָן תְּחִלָּה קֹדֶם לִבְתוּאֵל, וְהֵשִׁיב אֶת דִּבְרֵי רָשִׁ"י שֶׁ'רָשָׁע הָיָה וְקָפַץ לְהָשִׁיב לִפְנֵי אָבִיו', אָמַר לוֹ רַבִּי אֲשֶׁר מִסְּטָלִין מִי לִמֶּדְךָ כָּךְ, הֵשִׁיב הַבֵּן שֶׁהַמְלַמֵּד הוּא שֶׁאָמַר לָהֶם אֶת דִּבְרֵי רָשִׁ"י. מִיָּד קָרָא הרה"ק לַמְלַמֵּד וְגָעַר בּוֹ עַל שֶׁלִּמֵּד אֶת הַיֶּלֶד פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל רָשִׁ"י מִתּוֹךְ קְרִירוּת וּבְלֹא רִגְשֵׁי הִתְפַּעֲלוּת, אֶלָּא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר בְּהִתְלַהֲבוּת וּבִזְעָקָה פְּנִימִית וְחִיצוֹנִית רָשָׁע הָיָה, וְקָפַץ לְהָשִׁיב לִפְנֵי אָבִיו, לְמַעַן יִכָּנֵס בּוֹ בְּעַצְמוּתָיו לְאָרֵךְ יָמִים עַד כַּמָּה צָרִיךְ לְהַקְפִּיד עַל כְּבוֹד אָב, וּמִי שֶׁמְּזַלְזֵל בַּדָּבָר נִקְרָא רָשָׁע.

מֵה' יָצָא הַדָּבָר – הַשְׁגָּחָה פְּרָטִית בְּיוֹתֵר בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, נ), 'וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר'. אִיתָא בָּגְמ' (מו"ק יח:) 'אָמַר רַב מְשׁוּם רַבִּי רְאוּבֵן בֶּן אַצְטְרוֹבִילִי מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ" מִן הַתּוֹרָה דִּכְתִיב 'וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר', מִן הַנְּבִיאִים דִּכְתִיב (שופטים יד, ד) 'וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵה' הִיא', מִן הַכְּתוּבִים דִּכְתִיב (משלי יט יד) 'בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת' יְדוּעָה הַתְּמִיהָה מָה חִדּוּשׁ יֵשׁ כָּאן בָּזֶה שֶׁמֵּה' אִשָּׁה לָאִישׁ, וַהֲרֵי אָנוּ 'מַאֲמִינִים בְּנֵי מַאֲמִינִים', שֶׁהַבּוֹרֵא ית"ש הוּא בּוֹרֵא וּמַנְהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, עֹלַת כָּל הָעוֹלוֹת וְסִבַּת כָּל הַסִּבּוֹת, וְאֵין דָּבָר קָטֹן אוֹ גָּדוֹל הַנַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית וּבְרָצוֹנוֹ יִת', א"כ יֵשׁ לְתָמֵהַּ אֵיזוֹ רְבוּתָא יֵשׁ בְּעִנְיְנֵי שִׁדּוּכִים וְזִוּוגִים יוֹתֵר מִבִּדְבָרִים אֲחֵרִים.

אָמְנָם הַדְּבָרִים יִתְבָּאֲרוּ עפ"י הַיָּדוּעַ בְּשֵׁם הגה"ק הַ'חֲזוֹן אִישׁ' זי"ע (הובא בְּמַעֲשֶׂה אִישׁ ח"א ריב), שֶׁאַף שהקב"ה הוּא 'מְנַהֵל' עוֹלָמוֹ, מ"מ הֲרֵי פְּעָמִים שֶׁדַּרְכֵי הַהַשְׁגָּחָה מְכֻסִּים וְנִסְתָּרִים, כִּי לְפָנָיו, לְהַסְתִּיר פָּנָיו עַד שֶׁיֵּשׁ מָקוֹם לִטְעוֹת כְּאִלּוּ ח"ו יֵשׁ לְאֵל יָדוֹ שֶׁל הָאָדָם לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹנוֹ, אָמְנָם 'מָקוֹם הִנִּיחוּ לָנוּ מִן הַשָּׁמַיִם' בְּעִסְקֵי הַשִּׁדּוּכִים לְהַרְאוֹתֵנוּ בַּגַּלּוּי לְעֵין כָּל הַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרָטִית, כֵּיצַד הקב"ה מַנְהִיג עוֹלָמוֹ, מוֹלִיךְ וּמֵבִיא אֶת בְּרִיּוֹתָיו הֵנָּה וָהֵנָּה, מְקָרֵב וּמְרַחֵק אֲנָשִׁים, מְצָרֵף מִקְרִים שׁוֹנִים וְכָל זֶה עֲבוּר שִׁדּוּךְ אֶחָד שֶׁיִּגָּמֵר בְּכִי טוֹב, וְהַכֹּל יוֹדוּךְ וְהַכֹּל יְשַׁבְּחוּךְ כִּי מֵה' אִשָּׁה לְאִישׁ בְּלֹא הֶסְתֵּר פָּנִים כְּלָל (וּרְאֵה עוֹד מש"כ בָּזֶה בְּיִגְדִּיל תּוֹרָה בָּאַגָּדָה (חַיֵּי שָׂרָה)).

וְאַף כַּאֲשֶׁר 'מִשְׁתַּדֵּל' עֲבוּר שִׁדּוּכֵי צֶאֱצָאָיו יֵדַע שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה כֵּן אֶלָּא רַק מִצַּד חוֹבַת הִשְׁתַּדְּלוּת, אַךְ לֹא יַחְשֹׁב שֶׁבְּיָדוֹ לְקָרֵב אוֹ לְרַחֵק אֵיזֶה שִׁדּוּךְ. וְכֵן יָדוּעַ שהרה"ק מִסַּטְמָר זי"ע נִשְׁאַל פַּעַם כַּמָּה גָּדֵר הִשְׁתַּדְּלוּת עֲבוּר הַזִּוּוּג, עָנָה הרה"ק, שֶׁפַּעַם אַחַת בְּשָׁבוּעַ יְדַבֵּר עִם 'שַׁדְכָן' אוֹדוֹת שִׁדּוּךְ...

הִנֵּה הַ'שִׁדּוּךְ' הָרִאשׁוֹן מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית הָיָה 'וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים' לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ... וַיַּפֵּל ה' אֱלֹקִים' תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן' (לְעֵיל ב, ח-כא), יֵשׁ שֶׁרָמְזוּ כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת מִתְעַקֵּשׁ אָדָם לוֹמַר רְצוֹנִי דַּיְקָא בְּשִׁדּוּךְ פְּלוֹנִי, אוֹ לְאִידָךְ פְּעָמִים שֶׁיֹּאמַר שִׁדּוּךְ זֶה הַס מִלְּהַזְכִּיר... לָכֵן אָמַר הקב"ה לָאָדָם אֲנִי אַשְׁיֵג לְךָ 'זִוּוּגְךָ' הֶהָגוּן לְךָ, אַפִּיל עָלֶיךָ תַּרְדֵּמָה וּבְזֶה הַזְּמַן אַצִּיג לְפָנֶיךָ זִוּוּגְךָ, וְ'כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ', וְכִדְאָמְרֵי אִינְשֵׁי 'אַל תַּעֲזֹר וְאַל תַּפְרִיעַ...'

וּכְבָר אָמְרוּ כִּי מֵחַסְדֵי הַבּוֹרֵא שֶׁנָּתַן לְהוֹרִים לְהִתְעַסֵּק בְּשִׁדּוּכֵי בְּנָם וּבִתָּם, וְהקב"ה נוֹתֵן לָהֶם 'הַרְגָּשָׁה' כְּאִלּוּ הֵם אֵלּוּ שֶׁהִסְכִּימוּ אוֹ הוֹרִידוּ אֶת הַשִּׁדּוּךְ - אַף שֶׁבֶּאֱמֶת כָּל מַעֲרֶכֶת הַשִּׁדּוּכִים מִתְנַהֶלֶת לָהּ רַק מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי הָבָה נִתְבּוֹנֵן זֶה קָרוֹב לְעֶשְׂרִים שָׁנָה מְגַדְּלִים הָאָב וְאֵם אֶת בְּנָם

וּבְתָם בִּיגִיעָה, עָמָל וְיָזֵעַ, מִשְּׁנוֹת יַלְדוּתוֹ הִדִּירוּ שְׁנָתָם בַּלֵּילוֹת, וּמִשָּׁגְדַל הוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְבֵית תַּלְמוּדוֹ וְכוּ' וְכוּ' כַּיָּדוּעַ לַכֹּל 'צַעַר גִּדּוּל בָּנִים' מַהוּ... חָשׁוֹב נָא אֵיךְ יֵרָאֶה דָּבָר, כְּשֶׁיַּגִּיעַ עֵת דּוֹדִים וְיִנָּשְׂאוּ הַבֵּן אוֹ הַבַּת לְזִוּוּג שֶׁיָּבוֹא מֵאֵלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, מִבְּלִי שֶׁיִּהְיֶא בְּיַד הַהוֹרִים לְחַוּוֹת דַּעְתָּם בָּעִנְיָן... עַל כֵּן חַס הַבּוֹרֵא עַל הָאָב וְהָאֵם וְנוֹתֵן לָהֶם 'שֶׁיַּרְגִּישׁוּ' כְּאִלּוּ יֵשׁ לָהֶם גַּם 'חֵלֶק' בְּהַחְלָטוֹת הַזִּוּוּג, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין זֶה אֶלָּא דִּמְיוֹן... הַמַּכִּיר בָּזֶה תִּשְׁלַו נַפְשׁוֹ בְּכָל תְּקוּפַת הַשִּׁדּוּכִים, וְהָיָה זֶה שְׂכָרוֹ.

וְכֵן פֵּרֵשׁ הרה"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה מִזְוִיל זי"ע אֶת הַנֹּסַח 'הָעוֹמֵד מִצַּד בְּנוֹ הֶחָתָן' כִּי אֵין הָאָב אֶלָּא עוֹמֵד מִצַּד, וְאֶת הַכֹּל עוֹשֶׂה הקב"ה בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ. וְלֹא עוֹד שֶׁפְּעָמִים מַעֲמִידֵהוּ הקב"ה בַּצַּד שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ בְּ'חָכְמָתוֹ' וּבְחֶשְׁשׁוֹתָיו, אֶלָּא כְּכָל אֲשֶׁר יִגְזֹר ה' כֵּן יָקוּם וְכֵן יִהְיֶה (יְסוֹד צַדִּיק עַמּוּד רפג).

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּאַבְרֶךְ יָקָר וּבַר אוֹרִין, שֶׁבְּנוֹ הַבָּחוּר כְּלִיל הַמַּעֲלוֹת הִגִּיעַ לְעֵת דּוֹדִים, וְדִבְּרוּ עֲבוּרוֹ נְכָבָדוֹת לְשַׁדְּכוֹ עב"ג כָּרָאוּי לוֹ, וְהֵחֵל בְּמַסֶּכֶת אֲרֻכָּה שֶׁל חֲקִירוֹת וּבְדִיקוֹת עַד שֶׁנִּתְבָּרֵר לוֹ כִּי אָכֵן בְּתוּלְתָּא דָּא הִיא מֵהֻלָּלָה בַּתִּשְׁבָּחוֹת. וְהִנֵּה, לְאַחַר שֶׁנִּתְרַצּוּ שְׁנֵי הַצְּדָדִים הֶחְלַט כִּי לְעִתּוֹתֵי עֶרֶב יָבֹא הַדָּבָר לִידֵי גְּמַר וְיִשְׁבְּרוּ צַלַּחַת כַּנָּהוּג, אוּלָם בְּצָהֳרֵי הַיּוֹם חִשֵּׁב אֲבִי הֶחָתָן דְּרָכָיו וְנִזְכַּר שֶׁלֹּא נִמְלַךְ כְּלָל בַּחֲמוֹתוֹ הָאַלְמָנָה בְּכָל הַקְּשׁוּר לַשִּׁדּוּךְ, וְאֵין זֶה מִן הַנָּכוֹן לְקַיֵּם בָּהּ 'וְהִתְעַלַּמְתָּ', ע"כ נִדְבְּרוּ אֲבִי הֶחָתָן וְאִמּוֹ שֶׁיַּעֲלוּ 'לְבַקְּרָהּ' בְּבֵיתָהּ, וּבְתוֹךְ כְּדֵי הַדְּבָרִים יַעֲלוּ עַל הַשֻּׁלְחָן שֶׁמַּצִּיעִים כָּעֵת הַצָּעָה זוֹ לִבְנָם, וּבָזֶה יִנָּתֵן לָהּ הַהַרְגָּשָׁה הַטּוֹבָה שֶׁרוֹצִים לִשְׁמֹעַ חַוַּת דַּעְתָּהּ, אע"פ שֶׁאֲצִלָּם כְּבָר הָיָה הַדָּבָר בָּרוּר וּמְסֻכָּם. מִדִּבּוּר לְמַעֲשֶׂה, הַהוֹרִים בָּאוּ וְעָלוּ לְבֵיתָהּ, בְּאֹפֶן שֶׁהָיָה נִרְאֶה כְּאִלּוּ כָּל בִּיאָתָם אֵינוֹ אֶלָּא לְבַקּוּר סְתָמָא, שָׁם דִּבְּרוּ עַל הָא וְעַל דָּא, וּבֵין הַדְּבָרִים סִפְּרוּ גַּם שֶׁבָּאָה הַצָּעָה טוֹבָה לְפִתְחָם עֲבוּר בְּנָם הַתַּכְשִׁיט הַמְהֻלָּל, הִתְרַגְּשָׁה הַחֲמוֹת מְאוֹד מֵהַצָּעָה זוֹ, מִכֵּיוָן שֶׁהִכִּירָה הֵיטֵב אֶת הַמִּשְׁפָּחָה הַמְדֻבֶּרֶת, לָקְחָה אֶת הָעִנְיָן לְיֵדֶיהָ בְּמִלּוֹא הָרְצִינוּת וְהַחֲלָה לְבָרֵר בִּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וּמִשֶּׁשָּׁמְעָה שִׁבְחָהּ שֶׁל עַלְמָה זוֹ הִפְטִירָה לְבִתָּהּ וַחֲתָנָהּ יַחַד - אִם תְּצִיתוּ לְקוֹלִי 'הַיּוֹם הַיּוֹם' תִּגְמְרוּ אֶת הַשִּׁדּוּךְ עַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב, אַחַר הִרְהוּר קְמָעָא הוֹסִיפָה, הֵיוֹת וַחֲמוֹתָהּ הַסָּבְתָּא רַבָּא אוֹהֶבֶת שֶׁמְּעָרְבִים אוֹתָהּ בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ, ע"כ, לְמַעַן כְּבוֹדָהּ, לְמִצְוָה רַבָּה תִּחַשֵּׁב אִם יַעֲלוּ אֶצְלָהּ וּלְהַמְלֵךְ גַּם בְּדַעְתָּהּ, אַךְ תַּעֲשׂוּ בְּחָכְמָה - עָלוּ אֵלֶיהָ כְּבְדָרְךְ מִקֶּרֶה וּבְקוּר, וּבֵין הַדְּבָרִים תַּזְכִּירוּ אוֹדוֹת הַשִּׁדּוּךְ וְתִשְׁאֲלוּ אֶת פִּיהָ, וְכָךְ תַּרְגִּישׁ הַסָּבְתָּא בְּטוֹב, שֶׁמִּתְחַשְּׁבִים בְּדַעְתָּהּ. שָׂמְעוּ וְכֵן עָשׂוּ, וּכְמַעֲשֶׂהוּ בָּרִאשׁוֹנָה כָּךְ הָיָה בָּאַחֲרוֹנָה אוֹתָהּ 'הַצָּגָה', וְאָכֵן גַּם הַ'סָּבְתָּא רַבָּא' אָמְרָה שֶׁהִיא מַכִּירָה הֵיטֵב אֶת הַמִּשְׁפָּחָה, עַדַיִן שְׁמוּרִים בְּזִכְרוֹנָהּ כָּל הַסָּבְתּוֹת שֶׁל הַמְּדֻבֶּרֶת עִמָּהֶם שִׂחֲקָה בִּילְדוּתָהּ (וְהָאֲרִיכָה בְּסִפּוּרֵי סָבְתָּא...), לֹא זוֹ בִּלְבַד, אֶלָּא אַף הִיא עַצְמָהּ טָרְחָה לְבָרֵר בֵּין מַכָּרֶיהָ אוֹדוֹת הַמְּדֻבֶּרֶת וּמִשְׁפַּחְתָּהּ, וּלְבַסּוֹף אָמְרָה 'וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקוֹלִי לַאֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אוֹתָךְ' - בְּעֵינַיִם עֲצוּמוֹת וּבְיָדַיִם פְּתוּחוֹת מַהֲרוּ לִידֵי גְּמַר הַשִּׁדּוּךְ, וּמְאֹד תִּגְדַּל שִׂמְחָתִי אִם תִּתְקַשְּׁרוּ עוֹד 'הַיּוֹם' שֶׁשּׁוֹבְרִים צַלַּחַת בשעטו"מ, וַיְהִי אַךְ יָצְאוּ מִבֵּיתָהּ, הִפְטִיר אָבִי הֶחָתָן לִבְנֵי בֵּיתוֹ, וְנַעֲנָה כְּשֶׁחִיּוּךְ רָחָב עַל שְׂפָתָיו, 'נַס גָּדוֹל' עָשָׂה עִמָּנוּ הַבּוֹרֵא שֶׁאֵין לָנוּ עוֹד סָבְתּוֹת, כִּי לוּלֵא כֵּן, לֹא הָיִינוּ מְסַיְּמִים מַסֶּכְתּוֹת הַ'סָּבְתּוֹת' עַד דּוֹרוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, כָּל אַחַת מֵהֶן עִם הַמַּעֲשֶׂה'לַךְ מִשָּׁלָּה, בְּטוּחָה כְּאִלּוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא פִּקְחוּתָהּ וְשִׂכְלָהּ הַיָּשָׁר, הֲרֵי אֲנַחְנוּ בָּדַקְנוּ וְ'חָרַשְׁנוּ' הֵיטֵב עוֹלָם וּמְלֹאוֹ עַד שֶׁהִגַּעְנוּ לְהַחְלָטָה זוֹ, וּכְאִלּוּ שֶׁהֵם מַחְלִיטִים בַּדָּבָר.

לֹא עָבְרוּ כַּמָּה דַּקּוֹת הִתְעַמֵּק הָאָב וְהִשִּׂיג אוֹר בְּשִׂכְלוֹ הַיָּשָׁר, כִּי גַּם כָּל תְּבוּנָתוֹ וִידִיעוֹתָיו יְתֵרוֹת לְגַמְרֵי, שֶׁהֲרֵי מִמֵּילָא אַרְבָּעִים יוֹם קוֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד כְּבָר הֶחְלִיט בּוֹרֵא כָּל הַיְצוּרִים שֶׁזִּוּוּג זֶה יַעֲלֶה יָפֶה, וְגַם אִם לֹא הָיִינוּ חוֹקְרִים וּבוֹדְקִים, וּמַכְנִיסִים אֶת אַפֵּנוּ לְכָל סֶדֶק וְחָרָךְ, הֲרֵי מְזַוֵּג הַזִּוּוּגִים כְּבָר הָיָה מְזַוְּגָן גַּם יַחַד, אֶלָּא מַאי הקב"ה בְּרֹב רַחֲמָיו רִחֵם עָלֵינוּ כְּמוֹ שֶׁאֲנַחְנוּ רְחַמְנוּ עַל הַסָּבְתּוֹת שֶׁלָּנוּ, וְנוֹתֵן לָנוּ לְהַרְגִּישׁ 'הַרְגָּשָׁה טוֹבָה' כְּאִלּוּ אֲנַחְנוּ הֵבֵאנוּ לִידֵי גְּמַר הַשִּׁדּוּךְ, אֲבָל בֶּאֱמֶת לֹא צְרִיכִים 'לֹא לְדִידַן וְלֹא לְדִידְהוּ' (וּבְיֶתֶר עִמֶּק יִלְמַד מֵהַנַּעֲשֶׂה עִם הַחֲמוֹת - שֶׁבְּטוּחָה בְּעַצְמָהּ כִּי הִיא הִיא שֶׁהֵבִיאָה אֶת הַשִּׁדּוּךְ לְ'כִי טוֹב', אֶלָּא שֶׁבְּ'טוּב לִבָּהּ' גְּמָלָה חֶסֶד עִם חֲמוֹתָהּ לְהַכְנִיס אוֹתָהּ לְסוֹד

הָעִנְיָנִים, וְאַף יַעֲצֶה בְּדַעַת וּבְחָכְמָה כְּיַצֵּד 'לְסַבֵּב' אוֹתָהּ... וְאֵינָהּ מַעֲלָה עַל דַּעְתָּהּ שֶׁאַף אוֹתָהּ 'סְבִּבוּ' בִּשְׁבִיל לָתֵת לָהּ הַרְגָּשָׁה טוֹבָה בִּלְבַד).

וּבָזֶה בֵּאֲרוּ דִּלָּכֵן 'אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד, בַּת קוֹל יוֹצֵאת וְאוֹמֶרֶת, בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי' (סוֹטָה ב.), וְהַיְנוּ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַהוֹרִים עֲדַיִן לֹא הִתְחִילוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה לְטוֹבַת הַוָּלָד כְּבָר הֶכְרֵזָה ע"י בַּת קוֹל בַּשָּׁמַיִם 'בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי'. כִּי 'שְׁלוֹשָׁה שְׁתָּפִים בָּאָדָם, הקב"ה אָבִיו וְאִמּוֹ' (קִדּוּשִׁין ל:), וְלָכֵן קוֹבֵעַ הקב"ה אֶת הַזִּוּוּג בְּטֶרֶם יֵעָשׂוּ אָבִיו וְאִמּוֹ שְׁתָּפִים, וַעֲדַיִן אֵין בְּיָדָם לוֹמַר אַף אָנוּ 'שְׁתָּפִים' בָּעֵסֶק זֶה, רְצוֹנֵנוּ בְּשִׁדּוּךְ פְּלוֹנִי, שִׁדּוּךְ פְּלוֹנִי אֵינוֹ 'מַתְאִים' לָנוּ, וְכִבְיָכוֹל יַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ...

מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר מְבֻגָּר - 'זָקֵן מְפֻלָּג' מִתּוֹשָׁבֵי ארה"ב שֶׁהִפְלִיג לִלְמֹד בְּאַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ. פַּעַם אַחַת בְּשׁוּבוֹ מֵחוּ"ל לארה"ק נִמְלַךְ בְּדַעְתּוֹ לַעֲבֹר דֶּרֶךְ לוֹנְדוֹן הַבִּירָה וְשָׁם יִפְקֹד בְּיוֹם שִׁשִּׁי אֶת צִיּוּנוֹ שֶׁל הרה"ק רַבִּי שָׁלוֹם מִשְּׁאַץ זי"ע וְיַעְתִּיר בִּדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים שֶׁכְּבָר יָבוֹא עִתּוֹ וּזְמַנּוֹ לִבְנוֹת אֶת בֵּיתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל (כַּנּוֹדָע אֲשֶׁר הִבְטִיחַ הרה"ק שֶׁמִּי שֶׁיַּעֲלֶה עַל קִבְרוֹ בְּיוֹם ו' וְיִקְבֹּל עָלָיו קַבָּלָה טוֹבָה בְּוַדַּאי תָּבוֹא יְשׁוּעָתוֹ - אַךְ בְּתְנַאי חָמוּר שֶׁעָלָיו לְקַיֵּם קַבָּלָתוֹ בְּכָל תֹּקֶף), וְכָךְ עָשָׂה, הִשְׁתַּטֵּחַ עַל הַצִּיּוּן הַקָּדוֹשׁ וּבִאוֹתָהּ שָׁעָה קִבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהוֹסִיף 'תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת' עוֹד חֲצִי שָׁעָה עַל זְמַן הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת.

מִשָּׁם מִהֵר לְדַרְכּוֹ לארה"ק, וְאָכֵן, עוֹד בְּאוֹתוֹ יוֹם שִׁשִּׁי כְּבָר נָחוּ רַגְלָיו עַל אַדְמַת קֹדֶשׁ בְּהָגִיעוֹ בְּשָׁלוֹם לְמָחוֹז חֶפְצוֹ, מִיָּד סִדֵּר אֶת חֲפָצָיו וּמִטַּלְטְלָיו אֲשֶׁר הֵבִיא עִמּוֹ שֶׁהֵרֵי מֵהַיּוֹם עָלָיו לְהַקְדִּים לְקַבֵּל שַׁבָּת... בְּהָגִיעַ הַזְּמַן שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ לְהוֹסִיף עַל הַשַּׁבָּת נָטַל אֶת הַ'מְעִיל הָעֶלְיוֹן' שֶׁלּוֹ מִתּוֹךְ הַחֲבִילָה וְהִנֵּה כְּלָהּ נִצְבָּעָה בְּצֶבַע לָבָן מִמִּשְׁחַת שִׁנַּיִם שֶׁשָּׁכְנָה לְצִדָּהּ בֵּין הַחֲפָצִים, עַד שֶׁבְּזָיוֹן נוֹרָא הִיא גּוֹרֶמֶת לַלּוֹבֵשׁ אוֹתָהּ, אֲבָל, הֲרֵי אָצְלוֹ כְּבָר שָׁבַת...' וּבִגְבוּרָה הִתְגַּבֵּר לִשְׁמֹר עַל קַבָּלָתוֹ וְלֹא נִקָּה אֶת הַבֶּגֶד כְּלָל, מִכֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה יָכוֹל לְהַלֵּךְ בּוֹ עַל כֵּן 'לָבַשׁ שְׁחוֹרִים' שֶׁנֶּהְפְּכוּ לִלְבָנִים וְהָלַךְ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מַכִּירִים אוֹתוֹ... בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁבַּ'מּוֹשָׁב' זְקֵנִים הַסָּמוּךְ. וּכְמַעֲשֵׂהוּ בַּלַּיְלָה כָּךְ גַּם בְּצַפְרָא דְּשַׁבְּתָא וְכֵן בְּמִנְחָה, בְּצֵאת הַשַּׁבָּת שְׁאָלוֹ אֶחָד הַזְּקֵנִים הַשּׁוֹכְנִים שָׁם לְפַשֵּׁר הַבֶּגֶד הַמְלֻכְלָךְ שֶׁעָלָיו וְסִפֵּר לוֹ כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ... תְּשׁוּבָתוֹ וּתְמִימוּתוֹ מָצְאָה חֵן בְּעֵינֵי הַזָּקֵן שֶׁהָלַךְ מִיָּד לִפְעֹל בַּעֲדוֹ, וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הבעל"ט בָּא הַבָּחוּר הַלָּז בְּקִשְׁרֵי שִׁדּוּכִין וְנַעֲשָׂה חֲתָנוֹ שֶׁל אוֹתוֹ זָקֵן.

וּמִכָּאן לָמַדְנוּ עִמֶּק נוֹסָף בְּלִשְׁנָא דִּקְרָא 'כִּי מֵה' יָצָא הַדָּבָר' - שֶׁמִּלְבַד עֶצֶם 'הַשִּׁדּוּךְ', הֲרֵי גַּם מֵה' יָצְאוּ אֵלּוּ דִּבּוּרִים יֵאָמְרוּ לְהָבִיא אֶת הַזִּוּוּג לִידֵי גְּמָר.

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה בְּבָחוּר תַּלְמִיד מִן הַשּׁוּרָה בְּאַחַת הַיְשִׁיבוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בארה"ק, שֶׁהוֹרָיו נָסְעוּ לְחוּץ לָאָרֶץ, וְלָכֵן בְּהִתְקָרֵב השב"ק הֶחְלִיט יַחַד עִם אֶחָד מִיְּדִידָיו לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת בְּצִוְתָּא חֲדָא בעיה"ק צְפַת ת"ו, וּלְשֵׁם כָּךְ יָצְאוּ לְדַרְכָּם בעש"ק אֶל עֵבֶר עִיר הַקֹּדֶשׁ צְפַת מִבְּעוֹד יוֹם, אַךְ מֵחֲמַת עִכּוּבִים שׁוֹנִים נִתְאָרְכָה לָהֶם הַדֶּרֶךְ וְדַקּוֹת סְפוּרוֹת קֹדֶם הַשַּׁבָּת עֲדַיִן הָיוּ רְחוֹקִים מִצְּפַת - וּקְרוֹבִים לָעִיר טְבֶרְיָה, בְּלֵית בְּרֵרָה עָצְרוּ מִנְּסִיעָתָם, כִּי גַּם הֵם הֵבִינוּ שֶׁאֵין זֶה 'פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ' הַדּוֹחֶה שַׁבָּת לְהַרְחִיק נְדֹד עַד צְפַת, בְּתוֹךְ כְּדֵי הִלּוּכָם רַגְלֵי לְתוֹכֵי טְבֶרְיָה הֵחֵלּוּ לְהִצְטַעֵר עַל שֶׁכָּךְ עָלְתָה לָהֶם, וְהֵחֵלּוּ כְּדַרְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם - בְּמַצָּבִים כָּאֵלּוּ, לְהַאֲשִׁים אֶת פְּלוֹנִי וְאֶת אַלְמוֹנִי, מַדּוּעַ שִׁחְרְרוּ אוֹתָם מֵהַיְשִׁיבָה, וּמַדּוּעַ נָסְעוּ הַהוֹרִים לְחוּ"ל וְכוּ' וְכוּ'.

בְּהָגִיעָם לְטְבֶרְיָה דָּפְקוּ עַל הַדֶּלֶת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהָיָה נִרְאֶה לָהֶם כִּי דָּרֵי הַבַּיִת הִנָּם שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאָכֵן, בעה"ב שֶׁהָיָה מִן הַיְרֵאִים וְהַחֲרֵדִים לִדְבַר ה' פָּתַח בִּפְנֵיהֶם אֶת שַׁעֲרֵי בֵּיתוֹ לִרְוָחָה, וּמִיָּד הִזְמִינָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת לִהְיוֹת אוֹרְחָיו לְמֶשֶׁךְ כָּל הַשַּׁבָּת, בְּלֵיל שַׁבָּת בְּדַרְכּוֹ הִלּוּכָם עִמּוֹ לְתִפְלַּת הַשַּׁבָּת, סִפֵּר לָהֶם הַמְּאֹרֵחַ בִּפְלִיאָה, כִּי בֶּאֱמֶת אִלּוּ הָיוּ נִקְלָעִים לְבֵיתוֹ בְּשָׁבוּעַ אַחֵר לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לְאָרְחָם אֲפִלּוּ אִם רְצוֹנוֹ הַטּוֹב בְּכָךְ. כִּי נִתְבָּרֵךְ בְּבַיִת מָלֵא בְּצֶאֱצָאִים, וְדַחַק רַב שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ - בְּאֵין מָקוֹם מְיֻתָּר לָלוּן. אֶלָּא שֶׁמְּסַבֵּב כָּל הַסִּבּוֹת הַכִּין עֲבוּרָם אֶת דַּרְכָּם זֶה מִכְּבָר. וְהַיְנוּ, כִּי לִפְנֵי כִּב' שָׁבוּעוֹת, יָצְאוּ הוּא וּבֵיתוֹ, לְמַסָּע אֶל קִבְרֵי

הַצַּדִּיקִים בְּאֵירוֹפָּה, וּמִתְּחִלָּה הָיָה זְמַן חֲזָרָתָם לִפְנֵי שָׁבוּעַ יָמִים, אֶלָּא שֶׁמֵּחֲמַת עִכּוּבִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים נִתְאָרְכָה דַּרְכָּם, וְנִדְחָה מוֹעֵד חֲזָרָתָם בְּעוֹד שְׁבוּעַת יָמִים, כְּשֶׁמְּעָם כִּי כֵן, הֵבִינוּ שֶׁחֲזָרָתָם לְבֵיתָם תִּהְיֶה בערש"ק לְעֵת חֲצוֹת הַיּוֹם, וּמֵאַחַר שֶׁיָּדְעוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה סִפֵּק בְּיָדָם לְהָכִין כָּרָאוּי אֶת צָרְכֵי הַשַּׁבָּת לְכָל בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה בליעה"ר, עַל כֵּן קָבְעוּ עִם יְדִידִים אֲשֶׁר צֵאֶצְאֵיהֶם הָיוּ סְמוּכִים עַל שֻׁלְחָנָם בַּשָּׁבוּעוֹת שֶׁל הַנְּסִיעָה, שֶׁיְּמַשִּׁיכוּ לְהַחֲזִיק אוֹתָם עַד אַחַר שב"ק. אָמְנָם, כִּשְׁמוֹעַ אַנְשֵׁי הַחֶסֶד אֲשֶׁר בְּטְבֶרְיָה עַל בִּיאָתָם בעש"ק (וְלֹא יָדְעוּ כִּי רַק הָאָב וְהָאֵם יִשְׁבְּתוּ בְּבֵיתָם בשב"ק) מִהֲרוּ וְהֵכִינוּ עֲבוּרָם אֶת כָּל צָרְכֵי הַשַּׁבָּת בְּהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, בָּשָׂר וְדָגִים וְכָל מַטְעַמִּים, וּמִכָּאן הַשֶּׁפַע הָרַב שֶׁהָצַע עֲבוּרָכֶם הֵן בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה הֵן בְּלִינָה... נִמְצָא שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁאַתֶּם עֲמַדְתֶּם בְּ'פָּרָשַׁת דְּרָכִים' עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, כְּשֶׁהֵינָכֶם מְלֵאִים טְעָנוֹת וְתַרְעֻמֶת עַל כָּל הָעוֹלָם... כְּבָר עָמְדוּ הַתַּבְשִׁילִים מוּכָנִים וּמְזֻמָּנִים עֲבוּרְכֶם בעיה"ק טְבֶרְיָה... וְלֹא הָיָה לָכֶם לְהַלִּין עַל רַע גּוֹרָלְכֶם כְּלָל וּכְלָל. מִכָּאן יִלְמַד כָּל בַּר דַּעַת הַשִּׂכֶל וּבִינָה - בְּכָל מַצָּב אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת עַצְמוֹ, וְנִרְאֶה לוֹ כִּי רַע וּמַר גּוֹרָלוֹ, יֵדַע כִּי אָבִיו אוֹהֲבוֹ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, דּוֹאֵג עֲבוּרוֹ, וּמֵכִין לוֹ כָּל מַחְסוֹרוֹ בְּרוּחַ וּבְגֶשֶׁם, וּמָה לוֹ כִּי יָלִין עַל ה'...

אַךְ בָּזֹאת עֲדַיִן לֹא תַּם וְנִשְׁלַם דְּבַר הַמַּעֲשֶׂה, בַּשָּׁבוּעַ שֶׁלְּאַחַר מִכֵּן בָּא אֶחָד מִשְּׁנֵי הַבַּחוּרִים בְּקִשְׁרֵי שִׁדּוּכִין אֵצֶל אוֹתוֹ הַמְּאֻרָח מִטְּבֶרְיָה, כִּי בְּשִׁהוֹתָם שָׁם בְּמֶשֶׁךְ כָּל הַשַּׁבָּת, מָצְאוּ חִנּוּ בְּעֵינֵי בעה"ב אֲשֶׁר שָׁלַח לְבָרֵר אַחֲרָיו, הֶעֱמִיד שַׁדְכָן, וְנִגְמַר הָעִנְיָן בְּכִי טוֹב. אוֹ אָז רָאוּ הַבַּחוּרִים שֶׁאַדְרַבָּה, לֹא זוֹ בִּלְבַד, שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם מָקוֹם לְתַרְעֻמֶת, אֶלָּא אַדְרַבָּה, כָּל זֶה הָיָה בִּכְדֵי לַהֲבִיאָם לְתַכְלִית הַנְּרְצֶה, לְפֶתַח שֶׁל שִׂמְחָה וּבְנִין בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל, וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד עַל הַכְּלָל כֻּלּוֹ, שֶׁאַל לוֹ לָאָדָם לִבְכּוֹת וּלְקוֹנֵן בְּמַר נַפְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר יֶאֱרְעוּ לוֹ מִקְרִים הַנִּרְאִים כְּאֵינָם טוֹבִים, וְנִרְאָה לוֹ כְּאִלּוּ הוּא תּוֹהֶה וְטוֹעֶה בְּדַרְכּוֹ כְּדֶגְמַת בַּחוּרִים אֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ לְטְבֶרְיָה וְלֹא יָדְעוּ שֶׁאַדְרַבָּה זֹאת הָיְתָה דַּרְכָּם הַנְּכוֹנָה לַהֲבִיאָם לְטוֹבָתָם, כִּי הַמֵּכִין מִצְעָדֵי גֶּבֶר מַדְרִיכוֹ לָאָדָם שֶׁיַּגִּיעַ אֶל הַמּוֹעִיל לוֹ בְּיוֹתֵר.

לָשׁוֹן נוֹרָא מָצִינוּ בַּמִּדְרָשׁ (תַּנְחוּמָא, כִּי תִּשָּׂא ה), מַטְרוֹנָה אַחַת שָׁאֲלָה אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר חַלַפְתָּא לְכַמָּה יָמִים בָּרָא הקב"ה אֶת עוֹלָמוֹ, אָמַר לָהּ לְשִׁשָּׁה יָמִים וְכוּ', אָמְרָה לוֹ וּמִן אוֹתָהּ שָׁעָה מָה עוֹשֶׂה בְּכָל יוֹם, אָמַר לָהּ מְזַוֵּג זִוּוּגִים וְכוּ', אָמַר לָהּ הקב"ה יוֹשֵׁב וּמְזַוְּגָן בְּכָל כָּרְחָן וְקוֹשֵׁר קוֹלָר בְּצַוָּאר זֶה וּמְבִיאוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וּמְזַוֵּג לְזוֹ בְּסוֹף הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סח, ז) 'אֱלֹקִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת', מָה הוּא בַּכּוֹשָׁרוֹת, דִּלֹּא בָּעֵי בָּכֵי, וּדְבָעֵי אָמַר שִׁירָה (כְּלוֹמַר, שֶׁ'בַּכּוֹשָׁרוֹת' נִדְרָשׁ מִלְּשׁוֹן 'בְּכִי וְשִׁירוֹת', וּמִי שֶׁאֵינוֹ 'רוֹצֶה' - הקב"ה מוֹבִילוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ וְאַף אִם 'יִבְכֶּה', וּמִי שֶׁרוֹצֶה - יִשְׂמַח וְיָשִׁיר).

עפי"ז יֵשׁ לְפָרֵשׁ בִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב (מִשְׁלֵי יח, כב) 'מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'', שהקב"ה מַכְנִיס בּוֹ בְּעַל כָּרְחוֹ 'רָצוֹן' לְאוֹתוֹ זִוּוּג שֶׁנִּקְבַּע לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.

מַעֲשֶׂה בְּעָשִׁיר שֶׁחָשְׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבָחוּר תַּלְמִיד חָכָם מְפֻלָּג עֲבוּר בִּתּוֹ, וְהָלַךְ אֶל הרה"ק הַ'חָתָם סוֹפֵר' זי"ע בְּבַקָּשָׁה שֶׁיַּרְאֵהוּ מִיהוּ הַבָּחוּר הַמְּפֻלָּג בְּיוֹתֵר בִּישִׁיבָתוֹ הָרָמָה כִּי בִּרְצוֹנוֹ לְקָחְתוֹ כְּחָתָן לְבִתּוֹ, הֵשִׁיב לוֹ החת"ס, בְּסוֹף הַזְּמַן הִנְנִי מַעֲבִיר אֶת כָּל הַבַּחוּרִים בְּכוּר הַבְּחִינָה, אָז אֵדַע בְּבֵרוּר בְּטִיב כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שׁוּב נָא עַתָּה לְבֵיתְךָ, וּלְאַחַר שֶׁיַּגִּיעַ עֵת הַמִּבְחָן אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ אֶת הַבָּחוּר הַמִּיֻּעָד. בְּסוֹף הַזְּמַן בָּחַר החת"ס אֶת הַבָּחוּר הַמְּהֻלָּל בְּרֹב הַתִּשְׁבָּחוֹת, נָתַן בְּיָדוֹ כָּתָב צְרוֹר וְחָתוּם - בּוֹ כָּתַב אֶל הַגְּבִיר 'מוכ"ז הוּא הַנִּבְחָר לִהְיוֹת חֲתָנְךָ לוֹקֵחַ בִּתְּךָ', וּבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁבְּדַרְכּוֹ הַבַּיְתָה יַאֲרִיךְ דַּרְכּוֹ לִמְקוֹם מְגוּרֵי הַגְּבִיר וְיִתֵּן לוֹ אֶת הָאִגֶּרֶת. הַבָּחוּר שֶׁלֹּא יָדַע אִגֶּרֶת זוֹ מָה טִיבָהּ וְגַם קָצְרָה נַפְשׁוֹ בַּדֶּרֶךְ, לָכֵן פָּנָה אֶל אֶחָד מֵחֲבֵרָיו אֲשֶׁר דָּר בִּסְמִיכוּת לִמְגוּרֵי הַגְּבִיר, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּמְסֹר מִכְתָּב זֶה אֶל הַגְּבִיר, וְהַלָּה הִסְכִּים, בְּבוֹאוֹ אֶל עִירוֹ סָר תְּחִלָּה לְבֵית הַגְּבִיר וּמָסַר לוֹ אֶת הָאִגֶּרֶת, פָּתַח הַגְּבִיר וְרָאָה שֶׁהַבָּחוּר הָעוֹמֵד לְפָנָיו הוּא הַמִּיֻּעָד לוֹ, וּמִיָּד שָׁלַח לְדַבֵּר בּוֹ נִכְבָּדוֹת וְנִגְמַר הַשִּׁדּוּךְ בְּכִי טוֹב. וְהִתְבָּרֵר בְּחוּשׁ דַּרְכֵי הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה לְסַבֵּב כָּל הַסִּבּוֹת עַד שֶׁיָּצָא לָאוֹר רְצוֹנוֹ יִת'.

מְסָפֵּר עַל הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁטָרְשׁוֹן זצ"ל (בַּעַל הַגָּהוֹת הָרָשָׁ"ש עַל הַשָּׁ"ס) שֶׁהָיָה מְנַהֵל קֶפֶת גְּמָ"ח, בְּאַחַד הַיָּמִים בְּעֵת שֶׁיָּשַׁב בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ וְעָסַק בַּתּוֹרָה נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד הַלּוֹוִים בִּרְצוֹנוֹ לְהָשִׁיב הַלְוָאָתוֹ, נַעֲנָה לוֹ הָרָשָׁ"ש שֶׁאֵין בְּיָדוֹ עַתָּה שְׁטַר חוֹבוֹ אֶלָּא בְּבֵיתוֹ, אַךְ הַלּוֹוֶה הֵשִׁיב שֶׁסּוֹמֵךְ הוּא עַל מע"כ שֶׁיְּאַבֵּד אֶת הַשְּׁטָר מִן הָעוֹלָם וְנָתַן לוֹ אֶת שְׁטָרוֹת הַכֶּסֶף כִּסְכוּם הַהַלְוָאָה. הָרָשָׁ"ש הִכְנִיס אֶת הַשְּׁטָרוֹת לְתוֹךְ הַגְּמָרָא בָּהּ לָמַד וְהִמְשִׁיךְ לִלְמֹד בְּרֹב עֹמֶק וְעִיּוּן, עַד שֶׁשָּׂכַח מִכָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה, וּכְשֶׁסִּיֵּם לְמוּדוֹ הֶחְזִיר אֶת הַגְּמָרָא עִם הַכֶּסֶף לִמְקוֹמָהּ בַּאֲרוֹן הַסְּפָרִים וְכַמּוּבָן שֶׁלֹּא קָרַע אֶת שְׁטַר הַחוֹב. כַּעֲבֹר זְמַן מָה בָּדַק הָרָשָׁ"ש אֶת חֶשְׁבּוֹנוֹת הַגְּמָ"ח וְעָבַר עַל שִׁטְרֵי הַחוֹב, וְרָאָה אֶת אוֹתוֹ הַשְּׁטָר הַמְּעִיד עַל חוֹבוֹ שֶׁל הַלּוֹוֶה וּכְבָר עָבַר זְמַן הַפֵּרָעוֹן, מִיָּד פָּנָה אֵלָיו בְּבַקָּשָׁה לְהָשִׁיב אֶת הַהַלְוָאָה כְּפִי הִתְחַיְּבוּתוֹ, אַךְ הַלּוֹוֶה טָעַן פָּרְעִתִּי, הָרָשָׁ"ש שֶׁפָּרַח מִזִּכְרוֹנוֹ מַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה עָמַד עַל שֶׁלּוֹ שֶׁעֲדַיִן הַחוֹב בְּעֵינוֹ קַיָּם וּכְפִי שֶׁמּוֹכִיחַ הַשְּׁטָר, שֶׁהֲרֵי אִם אָכֵן פָּרַע מַדּוּעַ לֹא נָטַל הַלּוֹוֶה אֶת הַשְּׁטָר, וְאָמַר לוֹ הָרָשָׁ"ש שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְמְחֹל 'לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין' כִּי אֵין הַמָּעוֹת שֶׁלּוֹ אֶלָּא הֵם כַּסְפֵּי צִבּוּר וּתְבָעוֹ לְדִין תּוֹרָה.

פְּשִׁיטָא וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר הֶאֱמִינוּ לָרָשָׁ"ש וְהוֹצִיאוּ לַעַז עַל הַלּוֹוֶה כִּי גַּנָּב הוּא, וַיִּגְדַּל הַבְּזָיוֹן עַד לֵב הַשָּׁמַיִם עַד שֶׁנֶּאֱלַץ בְּנוֹ שֶׁעָמַד סָמוּךְ לְפָרָק 'הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ' לְבָרֵחַ מֵהָעִיר, כִּי לֹא הָיָה מְסֻגָּל לָשֵׂאת וְלִסְבֹּל אֶת כָּל הַחֲרָפוֹת וְהַגִּדּוּפִים. לְאַחַר זְמַן הֶצְרִךְ הָרָשָׁ"ש לְעַיֵּן בְּאוֹתָהּ גְּמָרָא וּמָצָא בָּהּ אֶת שְׁטָרוֹת הַכֶּסֶף, וּמִיָּד נִזְכַּר בְּכָל הַמְּאֹרָע כֵּיצַד פָּרַע הַלּוֹוֶה אֶת חוֹבוֹ וְאָכֵן הוּא הַצַּדִּיק דְּמֵעִקָּרָא בְּטַעֲנָתוֹ 'פָּרַעְתִּי', וְנִבְהַל מְאוֹד עַל שֶׁגָּרַם לוֹ צַעַר גָּדוֹל וְנוֹרָא. תֵּכֶף וּמִיָּד הָלַךְ אֵלָיו לְפַיְּסוֹ וּלְבַקֵּשׁ מְחִלָּתוֹ, אַךְ הַלּוֹוֶה טָעַן כְּנֶגְדּוֹ שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לְתַקֵּן אֶת הַמְּעָוָת שֶׁהַלֹּא יָצָא עָלָיו שֵׁם רַע שֶׁהוּא גָּנַב וְאַף בְּנוֹ הֶצְרִךְ לְגָלוֹת מְקוֹמוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכָּל בְּנֵי הָעִיר יֹאמְרוּ שֶׁהָרַב מְפַיְּסֵנִי רַק לְגָדֵל טוּב לִבּוֹ וְלֹא יַאֲמִינוּ שֶׁבֶּאֱמֶת נִמְצְאוּ הַמָּעוֹת. אָמַר לוֹ הָרָשָׁ"ש שֶׁלַּח לְהָבִיא אֶת בְּנְךָ וְאֶקָּחֵהוּ לְחָתָן לְבִתִּי, וּבְכָךְ יִוָּדַע בְּבֵרוּר כִּי אָכֵן אַתָּה צַדִּקְתָּ וַאֲנִי טָעִיתִי, וּמִנְּפִלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים לִגְרֹם לָרָשָׁ"ש לְשַׂכֵּחַ מֵהַפֵּרָעוֹן, וּלְגַלְגֵּל כָּל הַמַּעֲשֶׂה, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּךְ רַב הָעִיר עִם סַנְדְּלָר הָעִיר כִּי זֶה הַשִּׁדּוּךְ שֶׁהָיָה מִיָּעֵד לוֹ מִן שָׁמַיָּא.

וַיֵּרֶץ, וַתְּמַהֵר, וַתָּרֶץ – לֹא יְאַחֵר הַזּוֹג וְלֹא יְקַדֵּם אֶפִלּוּ בְּרֶגַע אֶחָד

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, יז-כ), 'וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ... וַתְּמַהֵר.. וְתָרָץ עוֹד', הָיָה אוֹמֵר הרה"ק רַ'בֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע (לִקּוּטֵי יְהוּדָה בְּפָרָשָׁתֵנוּ) בְּשֵׁם הגה"ק רַבִּי חַיִּים מִבְּרִיסְק זי"ע כִּי בְּעִנְיְנֵי הַשִּׁדּוּכִין עָלֵינוּ לָדַעַת שֶׁהַכֹּל יִתְנַהֵל כְּפִי הַנֶּאֱמָר מֵה' יָצָא הַדָּבָר, וְלֹא רַק עִסְקֵי הַשִּׁדּוּכִין נִקְבָּעִים מִמְּרוֹמִים כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֶלָּא גַּם הַזְּמַן וְהָעֵת בּוֹ יָבוֹא הַשִּׁדּוּךְ לְמַעֲשֶׂה וְיִגָּמֵר בְּכִי טוֹב אַף הוּא תָּלוּי רַק בְּיַד הקב"ה, וְאֵין יְכֹלֶת בְּיַד אֱנוֹשׁ לְמַהֵרוֹ אֲפִלּוּ בְּרִגְעָא חֲדָא אוֹ לְאַחֲרוֹ, וּבְהִתְקָרֵב הַזְּמַן שֶׁיֵּעַד מִן שָׁמַיָּא לְגְמַר הַשִּׁדּוּךְ' (וְהִכְרִיחַ לְהַגְּמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, הוֹאִיל וְהִתְפַּלֵּל 'הַקְּרֵה נָא לְפָנַי הַיּוֹם', וַהֲרֵי כְּבָר הָיָה 'לְעֵת עֶרֶב' כְּדִכְתִיב בְּפָסוּק יא) מִתְנַהֵל הַכֹּל בִּמְהִירוּת וּבְחִפָּזוֹן כְּ'קִפִּיצַת הַדָּרָךְ', רִיצַת הָעֶבֶד, מְהִירוּת רִבְקָה וְכַדּוֹ' - בִּכְדֵי שֶׁיִּגָּמֵר הַדָּבָר בְּכִי טוֹב בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ לְלֹא עִכּוּב רֶגַע אֶחָד. עַל כֵּן, בְּהָגִיעַ אָדָם לְפָרָק 'הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ' וְעָלָיו לְשַׁדֵּךְ אֶת בְּנוֹ וּבִתּוֹ שֶׁכְּבָר בָּאוּ אֶל פִּרְקָם, לֹא יִתְבַּלְבֵּל וְלֹא יֹאמַר 'אֲנִי אָנָה אֲנִי בָּא', אֵינִי יוֹדֵעַ מָה לַעֲשׂוֹת וְלֹא לִפְנוֹת, אֵין לוֹ אֶלָּא לְהַחְזִיק בְּאָבְיוֹ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבֶאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה, כִּי בְּהָגִיעַ הָרֶגַע הַנָּכוֹן יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְּהוֹמוֹת וְהַשִּׁדּוּךְ יִגָּמֵר וְיִתְקַשֵּׁר בְּקֶשֶׁר שֶׁל קַיָּמָא.

הרה"ק רַ'בֵּית יִשְׂרָאֵל' זי"ע הָיָה אוֹמֵר 'בְּהָגִיעַ הָרֶגַע הַמְיֻחָל נִגְמַר הַדָּבָר בְּפָחוֹת מֵרֶגַע'.

מַעֲשֶׂה בְּבָחוּר מְבֻגָּר מְאֹד שֶׁנִּתְקַשֶּׁה בְּפָרָשַׁת הַשִּׁדּוּכִים, נִכְנַס הַבָּחוּר אֶל רַבּוֹ וְשָׁאַל, רַבִּי קָדוֹשׁ, עַד מָתַי... עַד מָתַי... מְקֻבָּל אָנֹכִי גְּזֵרַת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה, אֲבָל בִּתְנַאי שֶׁהָרַבִּי יְגַלֶּה אֶת הַקֵּץ - מָתַי אָזְכֶּה לָבוֹא בִּבְרִית הָאֵרוּסִין... אָמַר לוֹ הָרַבִּי הִנֵּה בְּפָרָשָׁתֵנוּ נִתְבָּאֲרוּ בַּאֲרֻכָּה הַנִּסִּים שֶׁאֵרְעוּ בְּמִצְיאַת זוּגוֹ שֶׁל יִצְחָק, מִיָּד בְּצֵאת אֱלִיעֶזֶר לְדַרְכּוֹ פַּדָּנָה אֲרָם - 'קְפָצָה לוֹ הָאָרֶץ', בְּהָגִיעוֹ לְשָׁם - 'טֶרֶם כִּלָּה לְדַבֵּר וְהִנֵּה רִבְקָה יֹצֵאת' (כד, טו), וְהִנֵּה מִיָּד

הִתְאַמֵּת לוֹ הַסִּימָן - 'וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֶה לָהּ...', לְאַחַר מִכֵּן מֵת בְּתוּאֵל שֶׁרָצָה לְהָמִית אֶת אֱלִיעֶזֶר בְּסֵם הַמָּוֶת שֶׁשָּׂם בְּמַאֲכָלוֹ וּבָא מַלְאָךְ וְהֶחְלִיף קַעֲרוֹתֵיהֶם (מִדְרַשׁ אַגָּדָה). לֹא כֵן הָיָה בְּהָגִיעַ תּוֹר כְּלוּלוֹת יַעֲקֹב אָבִינוּ, כִּי לֹא דַּי שֶׁלֹּא אֵרְעוּ לוֹ נִסִּים, אֶלָּא בְּכָל אֲשֶׁר פָּנָה נִתְקַל בְּמִכְשׁוֹלִים וּמַהֲמוּרוֹת, אַף 'וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע' - קָפַץ עָלָיו רָגְזוֹ שֶׁל אֱלִיפַז שֶׁרָצָה לְהָרְגוֹ, וּכְפִדְיוֹן נֶפֶשׁ בָּזַז אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, לְאַחַר מִכֵּן הֶעֱבִידוֹ לָבָן שֶׁבַע שָׁנִים, וְרַק לְאַחַר כָּל זֶה זָכָה לִבְנוֹת אֶת בֵּיתוֹ וּלְהָקִים שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יָ-הּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְהָרוֹאֶה יִתְמַהּ 'מָה נִּשְׁתַּנָּה' זֶה מִזֶּה.

וּבְאוּר הַדָּבָר (אַף שֶׁאֵין לָנוּ כְּלָל הַשָּׂגָה בְּאָבוֹת הַקְּדוֹשִׁים וּבַהֲלִיכוֹתֵיהֶם, אֶלָּא שֶׁנִּתַּן לָנוּ רְשׁוּת לִלְמֹד אֶת הַנּוֹגֵעַ לָנוּ בְּפִשּׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים), כִּי בִּשְׁלֹחַ אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת אֱלִיעֶזֶר עַבְדּוֹ לֹא יָדַע הֵיאַךְ תִּהֶא דַּרְכּוֹ, וְלָכֵן מִיָּד נָשָׂא אֶת כַּפָּיו - 'ה' אֱלֹקֵי אֲדֹנִי אַבְרָהָם, הַקְרֵה נָא לְפָנַי הַיּוֹם וַעֲשֵׂה חֶסֶד עִם אֲדֹנִי אַבְרָהָם' (כד, יב), ולאחמ"כ 'נִצָּב עַל עֵין הַמַּיִם' וְאָמַר להקב"ה - אֲנִי אֶת הִשְׁתַּדְּלוּתִי עָשִׂיתִי בְּהָגִיעִי עַד הֵנָּה, מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵין לִי עַל מִי לְהִשָּׁעֵן אֶלָּא עָלֶיךָ אֱלוֹקֵי אֲדוֹנִי אַבְרָהָם, וְעָשֵׂה סִימָן שֶׁיַּרְאֶהוּ ה' אֶת הַנַּעֲרָה הָרְאוּיָה לְבֶן אֲדוֹנָיו, וְאָכֵן, לְכָךְ זָכָה לְכָל הַנִּסִּים הַלָּלוּ, מֵאַחַר שֶׁהִרְגִּישׁ עַצְמוֹ 'תָּלוּי' בְּיַד ה'. משא"כ גַּבֵּי יַעֲקֹב הֲרֵי בְּצֵאתוֹ מִבֵּית אָבִיו לֹא הָלַךְ 'לְחַפֵּשׂ' אֶת זִוּוּגוֹ, כִּי יָדַע שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לָקַחַת אֶת רָחֵל, כְּפִי שֶׁיִּהְיוּ הַכֹּל אוֹמְרִים - הַגְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וְהַקְּטַנָּה לַקָּטָן' (ב"ב קכג.), וְאַף מָמוֹן הַרְבֵּה לָקַח עִמּוֹ, נִמְצָא שֶׁהַכֹּל הָיָה אָצְלוֹ עִם 'חֶשְׁבּוֹן' וְסֵדֶר שֶׁכָּךְ וְכָךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת - אָמַר לוֹ כִּבְיָכוֹל, 'אֵין הָעוֹלָם מִתְנַהֵל אֶלָּא עַל פִּי ה'', וְלֹא לְפִי חֶשְׁבּוֹנוֹת הַבְּרוּאִים, עַל כֵּן הִצְרַךְ לַעֲבֹר כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מִכְשׁוֹלוֹת וּמַהֲמוּרוֹת בְּדַרְכּוֹ (וְסוֹף דָּבָר הָיָה שֶׁנִּשָּׂא הֵן לַגְּדוֹלָה וְהֵן לַקְּטַנָּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁלְּאָה קְדָמָה לְרָחֵל). לְשֶׁמַע דִּבּוּרִים הַלָּלוּ מִהֵר הַבָּחוּר נָשָׂא רַגְלָיו וּבָרַח כָּל עוֹד נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ, כִּי הֵבִין שֶׁאַדְרַבָּה אֵין כָּל טוֹבָה עֲבוּרוֹ לָדַעַת מָתַי יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה...

אַגַּב אוֹרְחָא, מִכָּאן נִלְמַד לְהוֹצִיא מֵהַלֵּב מַחְשֶׁבֶת טָעוּת, שֶׁאִם הַ'שִּׁדּוּךְ' נִתְקַל בְּקְשָׁיִים מְרֻבִּים סִימָן שֶׁאֵין זֶה שִׁדּוּךְ הָגוּן, וּמִי יוֹדֵעַ מָה יָצָא מִמֶּנּוּ... כִּי עֵינֵנוּ הָרוֹאוֹת כַּמָּה מַהֲמוּרוֹת עָמְדוּ בִּפְנֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּבוֹאוֹ לְהָקִים בֵּיתוֹ, וְסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר, יָצְאוּ מִמֶּנּוּ י"ב שִׁבְטֵי יָ-הּ, וּמִמֶּנּוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל...

וְהִנֵּה, פְּעָמִים שֶׁהָאָדָם 'תָּקוּעַ' וְשָׁקוּעַ בְּמַכְאוֹבוֹ, בְּהֶפְסֵדוֹ וּבְחֶסְרוֹנוֹ, אֵין לוֹ אֶלָּא לְפַקֵּחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת, לְהַבִּיט עַל הַנַּעֲשֶׂה בְּהַשְׁקָפַת הָאֱמוּנָה וְיַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה וּבְרָכָה, מִסֵּפֶר עַל הגה"ח ר' נִיסָן שִׁטִיצְבֶּרְג זי"ע (מֵחַסִידֵי הרה"ק ר' יְחִיאֵל הָעֲבוֹדָה' זי"ע), שֶׁאַחַת מִבְּנוֹתָיו נִשְׂאָה בשעטומ"צ עִם חָתָן יֶרֶא שָׁמַיִם מְרֻבִּים, וְהִנֵּה בָּאֶמְצַע 'שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה' - תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה, אָסוֹן נוֹרָא מְצָאָם וְהֶחָתָן נִסְתַּלֵּק לְבֵית עוֹלָמוֹ, וְאִם לֹא דַּי בְּכָךְ, עוֹד נִתְבָּרֵר שֶׁהַ'כָּלָה' תִּהְיֶה מֵעַתָּה 'עֲגוּנָה' עוֹד שְׁמוֹנֶה שָׁנִים, כִּי אָחִיו הַיָּחִיד שֶׁל הַ'חָתָן' הָיָה אַךְ וְרַק טַלְיָא כְּבֶן חָמֵשׁ שָׁנִים, וַהֲרֵי 'קָטָן' אֵינוֹ יָכוֹל לְקַיֵּם מִצְוַת 'חֲלִיצָה' עַדֵי הַגִּיעוֹ לִהְיוֹת 'בֶּן י"ג לְמִצְוֹת', אָז תּוּכַל לַחְלֹץ נָעֲלוֹ לְהִשְׁתַּחְרֵר מִכַּבְלֵי עֲגִינוּתָהּ וּלְהִנָּשֵׂא לְאִישׁ אַחֵר, בְּצַעֲרוֹ כִּי רַב נִכְנַס ר' נִיסָן אֶל הַ'יְסוֹד הָעֲבוֹדָה' לִשְׁמֹעַ מֵהָרַבִּי 'מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה', אָמַר לוֹ הַ'יְסוֹד הָעֲבוֹדָה', הִתְבּוֹנֵן נָא מְעַט, וְתִרְאֶה שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם גָּזְרוּ שֶׁבְּתְךָ לֹא תָּקִים בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל עַד שְׁמוֹנֶה שָׁנִים מֵהַיּוֹם, וְהִנֵּה, אִם לֹא הָיָה קוֹרֶה מָה שֶׁקָּרָה, הֲרֵי עֲדַיִן לֹא הָיְתָה בָּאָה בִּבְרִית הָאֵרוּסִין עַד עַתָּה, וְהָיִיתֶם מִשְׁתַּדְּלִים עֲבוּרָהּ בְּמְצִיאַת זִוּוּגָהּ הֶהָגוּן לָהּ (כְּמוֹ שֶׁכָּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת), כַּעֲבֹר זְמַן וְהִיא תִּתְבַּגֵּר יוֹתֵר הֵיִיתֶם מְחַזְּרִים אַחַר 'סְגֻלּוֹת' - 'בְּרוּחַ וּבְגֶשֶׁם', מִתְפַּלְּלִים וּמַעְתִּירִים, מַרְעִישִׁים עוֹלָמוֹת, וּמְבַקְּשִׁים מִכָּל מִי אֲשֶׁר 'רֵיחַ שַׁדְכָנוּת' בּוֹ שֶׁיָּבִיא אֵיזֶה 'הַצָּעָה', וּמֶה הָיוּ הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת - בְּתּוֹ שֶׁל זֶה אֵינָהּ נִשֵּׂאת, מִן הַסְּתָם חֶסְרוֹנוֹת יֵשׁ בָּהּ, בַּלֵּילוֹת הָיִיתָ מִתְהַפֵּךְ מִצַּד לְצַד מֵרֹב דְּאָגָה וְיָגוֹן... עַד שֶׁלְּבַסּוֹף תִּמְצָא אֶת זִוּוּגָהּ... אֲבָל חַס רַחֲמָנָא עֲלֵיכֶם, וּמָנַע מִפִּיכֶם אֶת כָּל הַתְּלָאָה הַנִּזְכֶּרֶת, וּמֵעַתָּה תָּנוּחוּ בְּשָׁלוֹם וּבְשַׁלְוָה, עַד שֶׁיָּבוֹא הָ'אָח הַחוֹלֵץ' לְכְלַל עֹל תּוֹרָה וּמִצְוֹת, תַּעֲשֶׂה 'חֲלִיצָה' וּמִיָּד תִּנָּשֵׂא לְהָרָאוּי לָהּ בשעטומ"צ, וְתַעֲמִיד דּוֹרוֹת יְשָׁרִים מְבָרְכִים, מִתּוֹךְ בְּרִיּוּת גּוּפָא וּנְהוֹרָא מְעַלְיָא.

וְאָמַר הַגָּאוֹן רַבִּי נָתָן גֶּשְׁטֶטְנֶר זצ"ל בְּמַאֲמַר חָזָ"ל (פְּסָחִים קיח.) 'קָשֶׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף',

שֶׁכְּשֵׁם שֶׁבְּקְרִיעַת יַם סוּף זָכוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּשְׁרֶה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כָּךְ גַּם בְּכָל זִוּוּג וְשִׁדּוּךְ שֶׁנּוֹתְנִים מִן הַשָּׁמַיִם לַהוֹרִים 'רוּחַ הַקֹּדֶשׁ' לָדַעַת כִּי אָכֵן זֶהוּ הַזִּוּוּג הַמְיֻעָד עוֹד קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד.

כְּתִיב בְּרֵישׁ פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא (כח, יב) 'וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה', וּבֵאֲרוּ צַדִּיקִים עפ"י דִּבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ב"ר סח, ד) 'מַטְרוֹנָא אַחַת שָׁאֲלָה אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא, לְכַמָּה יָמִים בָּרָא הקב"ה אֶת עוֹלָמוֹ, אָמַר לָהּ לְשִׁשָּׁה.

אָמְרָה לוֹ מָה הוּא עוֹשֶׂה מֵאוֹתָהּ שָׁעָה וְעַד עַכְשָׁו, אָמַר לָהּ הקב"ה יוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים, בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, אִשְׁתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי... אָמַר רַבִּי בֶּרֶכְיָה כַּלָּשׁוֹן הַזֶּה הַשִּׁיבָהּ רַבִּי יוֹסֵי, הקב"ה יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סֻלָּמוֹת, מַשְׁפִּיל לָזֶה וּמֵרִים לָזֶה, וּמוֹרִיד לָזֶה וּמַעֲלֶה לָזֶה, הֲדָא הוּא דִכְתִיב (תְּהִלִּים עה, ח) כִּי אֱלֹקִים שֹׁפֵט זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים'. וּבֵאֲרוּ, כִּי אֵין כָּאן מַחְלֹקֶת, וְלֹא בָּא רַבִּי בֶּרֶכְיָה אֶלָּא לְהַשְׁלִים אֶת דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי - שהקב"ה יוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים, שֶׁפְּעָמִים הַרְבֵּה יֵשׁ מִי שֶׁמַּחְשִׁיב עַצְמוֹ יוֹתֵר מִדַּי וְלֹא נָאֶה לוֹ לְהִשְׁתַּדֵּךְ עִם פְּלוֹנִי הַנֶּחְשָׁב כְּפָחוֹת מִמֶּנּוּ, וַהֲרֵי שִׁדּוּךְ זֶה הוּא הַזִּוּוּג שֶׁהִכְרַז לְמַעְלָה 'בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי', מָה עוֹשֶׂה הקב"ה - פְּעָמִים יַגְבִּיהַּ הַבּוֹרֵא אֶת הַנָּמוּךְ וּפְעָמִים יַשְׁפִּיל אֶת הַגָּבוֹהַּ, וְזֶהוּ אוֹמְרָם הקב"ה עוֹשֶׂה סֻלָּמוֹת מַעֲלֶה לָזֶה וּמוֹרִיד לָזֶה. לָכֵן, לְעֵת כָּזֹאת כְּשֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב אָבִינוּ לָתוּר אַחַר זִוּוּגוֹ הֶרְאָהוּ הקב"ה בְּחֶזְיוֹן הַלַּיְלָה 'וְהִנֵּה סֻלָּם מֻצָּב אַרְצָה' שֶׁהַשִּׁדּוּכִים הֲרֵי הֵם כְּסֻלָּם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר.

אֲמֹר מֵעַתָּה, כַּמָּה פְּתָאִים אִינְשֵׁי, אֲשֶׁר בְּבוֹאָם לַאֲרֹס אֶת צֶאֱצָאֵיהֶם, יְחַשְּׁבוּ 'חֶשְׁבּוֹנוֹת רַבִּים' הַאִם הַמִּדְבָּר אוֹ הַמְּדֻבָּרֶת יֵשׁ בּוֹ דַּי וְהוֹתֵר 'חֲשִׁיבוּת' עֲבוּרָם, אִם מִפְּאַת הַמָּמוֹן וְאִם מִפְּאַת הַיִּחוּס, וּלְרֹגַע שׁוֹכְחִים הֵמָּה שֶׁ'מֵה' אִשָּׁה לָאִישׁ', וְזֶה הַשִּׁדּוּךְ אֲשֶׁר נִגְזַר מִשָּׁמַיִם כְּבָר אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד, כְּשֶׁיָּצְתָה הַבַּת קוֹל וְאָמְרָה 'בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי' הוּא אֲשֶׁר יָקוּם וְיִהְיֶה. וְכַמָּה יֶשְׁנָם אֲנָשִׁים הַהוֹרְסִים לְעַצְמָם אֶת חַיֵּיהֶם בְּמוֹ יְדֵיהֶם עַל יְדֵי חֲשְׁבּוֹנוֹת הַלָּלוּ.

יֵשׁ שֶׁהַמְלִיצוּ שֶׁלָּכֵן מְבָרְכִים בְּעֵת הִתְקַשְּׁרוּת שִׁדּוּכִין 'שֶׁיֵּהֵא הַזִּוּוּג עוֹלֶה יָפֶה', הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִצְטָרְכוּ לְהַשְׁפִּיל הַגָּבוֹהַּ, אֶלָּא הקב"ה יַגְבִּיהַּ אֶת מִי שֶׁפְּחוֹת בַּחֲשִׁיבוּתוֹ מִבֵּיניֵהֶם.

סִפֵּר הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע, עַל יְהוּדִי אֶחָד פָּשׁוּט מֵהָעִיר וַרְשָׁא, שֶׁהָיָה מַרְבֶּה לִפְקֹד אֶת מְעוֹנוֹ שֶׁל אָבִיו הרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע וּמַפְצִיר בּוֹ שֶׁיְּבָרְכוֹ וְיַבְטִיחוֹ בַּעֲשִׁירוּת וְרִבּוּי נְכָסִים, וְהָרַבִּי לֹא בֵּרְכוֹ, אַךְ הַלָּה לֹא הִרְפָּה עַד שֶׁהָרַבִּי נָעְתַּר לְבַקָּשׁוֹתָיו וּבֵרְכוֹ בַּעֲשִׁירוּת.

וְאָכֵן נִתְקַיְּמָה בִּרְכַּת הָרַבִּי וְעָלְתָה קַרְנוֹ שֶׁל הַיְּהוּדִי בַּעֲשִׁירוּת גְּדוֹלָה עַד שֶׁנֶּהְפַּךְ לִהְיוֹת אֶחָד מֵעֲשִׁירֵי הָעִיר וַרְשָׁא, וְהִנֵּה, בֵּן יָחִיד הָיָה לוֹ לְ'עָשִׁיר' אֲשֶׁר הֵחֵל לְהִתְקָרֵב לְגִיל בֶּן י"ח לַחֻפָּה, בְּאַחַד הַיָּמִים אֵרַע אָסוֹן נורָא, הַבֵּן נִקְלַע לִתְאוּנָה נוֹרָאָה וְנַעֲשָׂה בַּעַל מוּם נורָא בְּרַגְלָיו. מִכָּיוָן שֶׁכֵּן הֻכְרַח לָקַחַת שִׁדּוּךְ בַּת טוֹבִים אֶת בִּתּוֹ שֶׁל הַחַיָּט הֶעָנִי וְהַדַּלְפוֹן שֶׁל וַרְשָׁא, אֲשֶׁר הִסְכִּים לָתֵת לוֹ אֶת בִּתּוֹ, לְאַחַר שֶׁהִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם אֶת כָּל הוֹצָאוֹת הַנִּשּׂוּאִין וּדְמֵי נְדוּנְיָה כַּהֹגֶן.

בַּצַּר לוֹ נִכְנַס הַיְּהוּדִי אֶל הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' בְּבְכִי תַּמְרוּרִים, עַל מַצָּבוֹ שֶׁל בְּנוֹ וְעַל הַשִּׁדּוּךְ שֶׁאֵינוֹ הָגוּן שֶׁנִּקְרָה לְיָדָיו בְּהֶכְרֵחַ מַמָּשׁ. אָמַר לוֹ הָרַבִּי, הִנֵּה אַרְבָּעִים יוֹם קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד הֻכְרַז כִּי זֶהוּ זִוּוּגוֹ שֶׁל בְּנְךָ, עַל כֵּן, לֹא בֵּרַכְתִּיךָ בַּעֲשִׁירוּת כִּי יָדַעְתִּי שֶׁכְּשֶׁתִּהְיֶה מֵעֲשִׁירֵי הָעִיר לֹא תַּסְכִּים לְזַוֵּג אֶת בִּנְךָ הַיָּחִיד אֶלָּא לְבַת גְּדוֹלִים אוֹ לְבַת עֲשִׁירִים וּבַעֲלֵי מָמוֹן, אַךְ מִשֶּׁהִתְעַשַּׁרְתָּ סִבֵּב הקב"ה שֶׁיֵּהָפֵךְ בִּנְךָ לְבַעַל מוּם, וְכָךְ יַסְכִּים לְשָׂא אֶת בִּתּוֹ שֶׁל הַחַיָּט, כְּפִי שֶׁנִּגְזַר עָלָיו מִקַּדְמַת דְּנָא. וְהַדְּבָרִים נוֹרָאִים וּמַבְהִילִים.

בְּעִנְיַן אֵלּוּ הַ'סְּלָמוֹת' מָצִינוּ בְּסֵפֶר 'חֲסִידִים' (סִימָן רטז), אִם רָאִיתָ רָשָׁע עָשִׁיר, הַמַּצְלִיחַ בִּנְכָסָיו, וְעֹקֶב עָשְׂרוֹ הוּא מַשִּׂיא אֶת בָּנָיו עִם אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וּגְדוֹלִים. אַל תִּתְמַהּ, אֶלָּא דַּע לְךָ שֶׁכָּל סִבַּת וּמַטְרַת עָשְׂרוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ הקב"ה, הוּא רַק בִּכְדֵי שֶׁיִּקְחוּ אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים וְצַדִּיקִים אֶת צֶאֱצָאָיו לְהִנָּשֵׂא עִמּוֹ, שֶׁאִלְמָלֵא עָשְׂרוֹ לֹא הָיוּ מִתְחַתְּנִים עִמּוֹ עֹקֶב

רִשְׁעוּתוֹ. וּמַדּוּעַ זוֹכֶה אוֹתוֹ רָשָׁע הֵן לָעֲשִׁירוּת הֵן שֶׁגְּדוֹלִים מִתְחַתְּנִים בּוֹ. דָּבָר זֶה בָּא לוֹ, אוֹ מִזְכוּת אֲבוֹתָיו הָעוֹמֶדֶת לוֹ. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ מְבַיְּשִׁים אוֹתוֹ וּמְבַזִּים אוֹתוֹ קֹדֶם לָכֵן, וּזְכוּת אוֹתוֹ בִּזָּיוֹן אֲשֶׁר סָפַג הִיא שֶׁעָמְדָה לוֹ לִזְכוֹת לְעֹשֶׁר וְלַחֲתָנִין רַבָּנָן (נִלְמַד מִכָּאן. א. כִּי אַף הָרָשָׁע יְזֻכֶּה לְכָל הַטּוֹבוֹת אִם יִשְׁתּוֹק לְמֻחֳרָפָיו, ק"ו לְמִי שֶׁאֵינוֹ רָשָׁע אִם אַךְ יִשְׁתּוֹק - מָה טּוֹב חֶלְקוֹ וְחֶבְלוֹ. ב. רְאֵה כַּמָּה מְסוֹבֵב הקב"ה בְּעוֹלָמוֹ כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעַ לְכָל אִישׁ זִוּוּגוֹ הֶהָגוּן לוֹ).

בְּעִנְיָן זֶה אָמַר הרה"ק רַבִּי מְנַחֵם מֶנְדֶל מֵוִישְׁוְוא זי"ע בְּדֶרֶךְ צַחוּת לְבָאֵר מַדּוּעַ מְבָרְכִים בְּשִׂמְחַת נִשּׂוּאִין בִּרְכַּת 'שָׂמֵחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים כְּשַׂמֶּחָךְ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם'. כִּי יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ כָּל הַקְּשָׁיִים אֲשֶׁר יֵשׁ בְּ'שִׂדּוּכִים' אוֹ בִּשְׁלוֹם בַּיִת שֶׁאֶחָד מַחְשִׁיב אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ לֵאמֹר, הִנְנִי מְיֻחָס יוֹתֵר מֵהַשֵּׁנִי, עַל כֵּן אָנוּ מְבָרְכִים אֶת הֶחָתָן וְהַכַּלָּה שֶׁיְּשַׂמְּחֵם הקב"ה 'כְּשַׂמֶּחָךְ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם' כְּמוֹ אָדָם וְחַוָּה שֶׁשָּׁהוּ בְּגַן עֵדֶן וְלֹא הָיָה לָהֶם כָּל הֶבְדֵּל בְּיִחוּס, כָּךְ גַּם הֵם יִשְׂמְחוּ בַּנְּעִימִים לְלֹא הִתְנַשְּׂאוּת מִצַּד הַיִּחוּס.

בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת בֵּאֲרוּ בִּבְרָכָה זוֹ, כִּי מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שֶׁהַהוֹרִים יַחְשְׁבוּ לְעַצְמָם, הָיִיתִי יָכוֹל לְהַשִּׂיג שִׁדּוּךְ נָאֶה וּמְכֻבָּד יוֹתֵר, חָשׁוּב יוֹתֵר וְכוּ' וְכוּ' לָזֶה אוֹמְרִים 'שָׂמֵחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים כְּשַׂמֶּחָךְ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם', וּכְמוֹ שֶׁאָז לֹא הָיָה בְּיָדוֹ לִבְחֹר לְעַצְמוֹ כִּי אִם אֶת חַוָּה, וְלֹא הָיָה שַׁיָּךְ אֶצְלוֹ לָקַחַת שִׁדּוּךְ אַחֵר הַמַּתְאִים וכיו"ב. כיו"ב לְדִידָן, אַחַר גְּמַר הַשִּׁדּוּךְ יֵדְעוּ שֶׁזֶּה הַיָּחִיד הַמַּתְאִים בְּיוֹתֵר וְהָרָאוּי בְּיוֹתֵר לִרְוֹם מַעֲלַת כְּבוֹדָם (אִמְרֵי אֱמֶת לִקּוּטִים - נִשּׂוּאִין. וְעוֹד סְפָרִים).

הגה"צ רַבִּי חַיִּים בְּרִים זצ"ל שִׁמֵּשׁ בְּכַמָּה וְכַמָּה יְשִׁיבוֹת כְּרֹאשׁ יְשִׁיבָה, בְּאַחַת מֵהַיְשִׁיבוֹת אֶרֶץ דָּבָר, בְּבָחוּר שֶׁהִתְחַצֵּף נוֹרָאוֹת אֶל צָוֹת הַיְשִׁיבָה, הַמַּשְׁגִּיחִים וְרָאשֵׁי הַיְשִׁיבָה... לְאוֹר הַנְהָגָתוֹ הָיוּ אֵלּוּ דָּנִים הַרְבֵּה בַּאֲסִיפוֹתֵיהֶם אוֹדוֹת הַבָּחוּר הַלָּז, וּבְכָל אֲסֵפָה וַאֲסֵפָה גָּמְרוּ אֹמֶר לְזָרְקוֹ מִכָּתְלֵי הַיְשִׁיבָה, אֶלָּא שֶׁחֻזְּקָה עֲלֵיהֶם טַעֲנָתוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים בְּרִים שֶׁאֵינוֹ מַסְכִּים לְשִׁלּוּחַ בַּחוּרִים - וְאִם הַבָּחוּר יִתְחַיֵּב 'גָּלוּת' הֲרֵי הוּא גּוֹלֶה עִמּוֹ...

בְּאַחַת הַפְּעָמִים הִגְדִּיל הַבָּחוּר עֲשׂוֹת, וּבְטֶרֶם יְצִיאָתוֹ לְ'שַׁבָּת חֲפָשָׁה' נִגַּשׁ אֶל הַמַּשְׁגִּיחַ וְ'הִדְרִיךְ' אוֹתוֹ סֵדֶר הַנְהָגָתוֹ בַּיָּמִים הַבָּאִים כֵּיצַד... מִיָּד בְּחָזְרָם אַחַר שַׁבָּת יָשְׁבוּ הַ'צָּוֹת' אֲסֵפַת חֵרוּם, וְרָבָּם כְּכֻלָּם הִכְרִיעוּ כִּי אֵין מְחָצָּף כְּמוֹתוֹ בֵּין כָּל 68 בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה, וּמַעֲתָּה אֵין מְקוֹמוֹ כָּאן אֲפִלּוּ בְּמִחְיר שֶׁיְּפַסִּידוּ אֶת הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים עִמּוֹ גַּם יַחַד... וְאָכֵן, רַבִּי חַיִּים נָטַל אֶת צִקְלוֹנוֹ הַדַּל וּפָנָה לְפִתְחָהּ שֶׁל הַיְשִׁיבָה - שָׁם פָּגַשׁ בִּיהוּדִי מִבְּנֵי חו"ל, שֶׁנִּגַּשׁ אֵלָיו וְהֵחֵל מְבָרֵר אֶצְלוֹ עַל אוֹתוֹ הַבָּחוּר, בְּרֶגַע כְּמֵימְרֵיהּ הֵבִין ר' חַיִּים שֶׁאוֹתוֹ הַיְּהוּדִי כְּבָר גָּמַר אֹמֶר לִגְמֹר אֶת הַשִּׁדּוּךְ וְלֹא בָּא אֶלָּא לְהַרְגִּיעַ אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁיִּשְׁמַע כַּמָּה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת עַל הַבָּחוּר, עַל כֵּן הֵשִׁיבוֹ, מָה אֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר, אֲגַלֶּה לְךָ מִצְּפוּנֵי לִבִּי, זֶה עַתָּה יָצָאתִי מֵאֲסֵפַת צָוֹת הַיְשִׁיבָה, וְכֻלָּם כְּאֶחָד נִמְנוּ וְגָמְרוּ לוֹמַר שֶׁזֶּה הַבָּחוּר 'יָחִיד' בְּדוֹרוֹ הוּא, וּבֵין כָּל 68 בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה אֵין עוֹד בָּחוּר כָּזֶה...

(וּמִשָּׁרָאָה ר' חַיִּים שֶׁעֲדַיִן עוֹמֵד הָאִישׁ לַעֲלוֹת וּלְבָרֵר אֵצֶל שְׁאָר אַנְשֵׁי צָוֹת הַיְשִׁיבָה, קָרָאוֹ שׁוּב, וְאָמַר לוֹ, רַבִּי יְהוּדִי, חוּסוֹ עַל זְמַנְּכֶם הַיָּקָר, חֲבָל עַל הַטִּרְחָה שֶׁבַּעֲלִיַּת הַמַּדְרֵגוֹת, אֵין כָּזֶה בָּחוּר בְּכָל הַיְשִׁיבָה, חֲטֹף וְקַח לְךָ בָּחוּר כְּמוֹתוֹ לְ'חָתָן' וְכֵן עָשָׂה, לְמוֹתָר לְצַיֵּן שֶׁלְּמָחֳרַת הַיּוֹם נִגְמַר בְּשִׁדּוּךְ וּמִמֵּילָא גַּם ר"ח הֶחְזִיר לַיְשִׁיבָה כִּי מִמֵּילָא עוֹמֵד הַבָּחוּר לִקְרַאת 'סִיּוּם' עִם הַיְשִׁיבָה).

קָפְצָה לוֹ הָאָרֶץ – כָּל שִׁדּוּךְ נֵס בִּפְנֵי עַצְמוֹ

הגה"ק מִקָּאזְ'גְלוֹב זי"ע (אֶרֶץ צְבִי ח"ב, דְּרוּשִׁים, דָּרוּשׁ ה) מֵבִיא אֶת דִּבְרֵי הרה"ק הַ'חִדּוּשֵׁי הָרִים' זי"ע בְּפָרָשָׁתֵנוּ, שֶׁלָּכֵן עָשָׂה הקב"ה נִסִּים לֶאֱלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם בְּדַרְכּוֹ לְשִׁדּוּכֵי יִצְחָק אָבִינוּ שֶׁקָּפְצָה לוֹ הָאָרֶץ (ב"ר נט, יא) וכיו"ב. לְרַמֵּז לְדוֹרוֹת עוֹלָם שֶׁכָּל שִׁדּוּךְ וְשִׁדּוּךְ שֶׁבָּא לִידֵי גְּמָר וְהִתְקַשְּׁרוּת הוּא בְּדֶרֶךְ נֵס וָפֶלֶא מִידֵי שָׁמַיִם.

וּמְבָאֵר הגה"ק מִקָּאזְ'גְלוֹב זי"ע מַדּוּעַ כָּל זִוּוּג בִּפְנֵי עַצְמוֹ לֹא יִגָּמֵר אֶלָּא בְּנֵס, כִּי כָּל 'בַּיִת נֶאֱמָן' הַנִּבְנֶה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הוּא דָּבָר נִשְׂגָּב וְרָם מְאֹד, כְּפִי שֶׁנּוֹכַל לִלְמֹד מִדִּבְרֵי הַתַּלְמוּד (יְבָמוֹת סב:) 'הַשָּׁרוּי בְּלֹא אִשָּׁה שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה בְּלֹא בְּרָכָה בְּלֹא טוֹבָה...'.

וּמֵאַחַר שֶׁהַדְּבָרִים מַגִּיעִים גְּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ, מְנַסִּים כּוֹחוֹת הַטֻּמְאָה וְהַחִיצוֹנִים לְחַבֵּל בְּקֶשֶׁר הַשִּׁדּוּכִים וּלְבַטֵּל אֶת הַנִּשּׂוּאִים בְּמְנִיעוֹת שׁוֹנוֹת שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַשִּׂיג הַמַּטָּרָה. לָכֵן, בְּכָל שִׁדּוּךְ הַבָּא לְאוֹר עוֹלָם, צְרִיכִים נֵס מְיֻחָד מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁכּוֹחוֹת הַטֻּמְאָה לֹא יֵרָעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ וְשֶׁהַכֹּל יָבוֹא עַל מְקוֹמוֹ בְּשָׁלוֹם.

וּמוֹסִיף, שֶׁלָּכֵן עוֹשִׂים שְׁטַר 'תְּנַאי', כִּי בָּרֹגַע שֶׁהַנִּשּׂוּאִין עַל 'תְּנַאי' אֵין הַחִיצוֹנִים מִתְגַּבְּרִים כָּל כָּךְ לְחַבֵּל וּלְהַזִּיק אֶת הַשִּׁדּוּךְ, כִּי נִרְאֶה לָהֶם שֶׁעֲדַיִן אֵין הַדָּבָר גָּמוּר אֶלָּא הוּא תָּלוּי וְעוֹמֵד בְּקִיּוּם הַתְּנָאִים. אַךְ הָאֱמֶת שֶׁ'תְּנַאי' זֶה שֶׁאָנוּ עוֹשִׂים הֵרֵיהוּ כְּדָבָר גָּמוּר וּבָרוּר. כִּי אָנוּ נֶחְשָׁבִים כִּשְׁלִיחֵי הקב"ה לְקַיֵּם מִצְוָותָיו, וַהֲרֵי מִצְוָה עַל הָאָב לְהַשִּׂיא אֶת בְּנוֹ. עַל כֵּן חָשׁוּב דְּבַר הַתְּנָאִים כְּאִלּוּ וּמִפִּי ה' יָצָא הַדָּבָר. וְאֵצֶל הַמָּקוֹם ב"ה יֵשׁ תִּקֶּף אַף בְּדָבָר שֶׁנַּעֲשָׂה עַל תְּנַאי, כִּדְאִיתָא (בְּרָכוֹת ז.) שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁיָּצָא מִפִּי הַגְּבוּרָה אֶפְלוּ עַל תְּנַאי, שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר. ע"כ הַדָּבָר מִתְקַיֵּם וְהַכֹּל שָׁרִיר וְקַיָּם.

לְמִבְעֵי רַחֲמֵי – קֵרוּב הַזִּוּוּג ע"י הַתְּפִלָּה

זֹאת עָשׂוּ וְחָיוּ, הַרְבּוּ בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"ם (פְּסָחִים קיח. ד"ה כִּקְרִיעַת) לְבָאֵר הַטַּעַם שֶׁדִּמּוּ חָז"ל אֶת קְשִׁי הַזִּוּוּג לִקְרִיעַת יַם סוּף - 'וְנָפְקָא מִנָּה לְמִבְעֵי רַחֲמֵי', כְּלוֹמַר שֶׁבָּאוּ חָז"ל הַק' לְלַמְּדֵנוּ 'סֵדֶר מְצִיאַת הַזִּוּוּג' וְהוּא עַל יְדֵי בַּקָּשַׁת רַחֲמִים מִ'הַשַּׁדְּכָן' בִּכְבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ הֲלֹא הוּא הקב"ה כִּי מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לָאִישׁ. וּגְדוֹלָה הִיא הַתְּפִלָּה לְסַלֵּק כָּל הָעִכּוּבִים וְהַקִּטְרוּגִים, וּלְהָבִיא לִמְצִיאַת הַשִּׁדּוּךְ אֶפְלוּ קֹדֶם זְמַנּוֹ. וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע, (פְּנֵי מְנַחֵם פָּרָשַׁת בְּמִדְבַּר תשנ"ה סְעוּדָה ג) שֶׁהִנֵּה מְבֹאָר בַּגְּמָרָא (מו"ק יח:) 'קָמָתָר לַאֲרֵס אִשָּׁה בְּחֹלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד, שֶׁמָּא יְקַדְּמֶנּוּ אַחֵר', וְהַלֹּא הַדְּבָרִים קַל וָחֹמֶר, וּמָה אִם יֵשׁ בְּיַד אָדָם לְהַקְדִּים וְלִטֹּל אֶת שֶׁל רֵעֵהוּ בְּרַחֲמִים, כ"ש שֶׁיֵּשׁ בְּיַד הָאָדָם לְמַהֵר בְּרַחֲמִים לִמְצֹא מְהֵרָה אֶת זִוּוּגוֹ שֶׁלּוֹ שֶׁהִכְרִיזוּ עֲבוּרוֹ קֹדֶם יְצִירַת הַוָּלָד.

וּבָזֶה יִתְפָּרֵשׁ הֵיטֵב נֹסַח הַתְּפִלָּה 'מוֹצִיא אֲסִירִים וּפוֹדֶה עֲנָיִים וְעוֹזֵר דַּלִּים וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו', כִּי ג' דְּבָרִים הַנִּ"ל מְרֻמָּזִים כָּאן, מוֹצִיא אֲסִירִים - זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כמאה"כ (תְּהִלִּים סח, ז) 'אֱלֹקִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת' (עַי' במ"ר פב, ו). פּוֹדֶה עֲנָיִים - רָמֵז לִקְרִיעַת יַם סוּף, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אונְקְלוֹס (שְׁמוֹת טו, א) אֶת הָאָמוּר 'כִּי גָּאֹה גָּאָה, אֲרֵי אִתְגַּאי עַל גֵּיוֹתָנֵיָא', שֶׁהַמִּצְרִיִּים נִטְבְּעוּ בַּיָּם עַל גַּאֲוָתָם, לְעֻמָּתָם, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבוּר עַנְוָתָנוּתָם פָּדָם ד' מִנִּי צַר וְהוֹצִיאָם לַמֶּרְחָב. עוֹזֵר דַּלִּים - זֶהוּ מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, אֲשֶׁר הקב"ה פּוֹתֵחַ אֶת יָדוֹ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן וְעַל יְדֵי זֶה הוּא מָעוֹז לַדַּל וּמַחֲסֶה לָאֶבְיוֹן. וְאח"כ מְסַיֵּם 'וְעוֹנֶה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו', כְּלוֹמַר אֵימָתַי עוֹנֶה הקב"ה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דַּוְקָא בְּעֵת שַׁוְּעָם אֵלָיו, רַק אַחַר שֶׁמַּרְבִּים בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, אָז 'אֶת שַׁוְּעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם' כִּי כֵן דַּרְכּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲנֵנוּ דַּוְקָא בִּזְכוּת הַתְּפִלָּה, בְּיוֹם קָרְאֵנוּ.

לְפוּם צַעֲרָא – חֲשִׁיבוּת הַמִּצְוָה תִּתְגַּדֵּל כְּפִי הַיְגִיעָה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כד, טז-יז), 'וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ וַתַּעַל, וַיָּרָץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ', וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, וּמְקוֹרוֹ מִדִּבְרֵי חָז"ל (בר"ר ס, ה), 'לְפִי שֶׁרָאָה שֶׁעָלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָהּ', וְכָתַב ע"ז הָרַמְבָּ"ן, וז"ל, נִרְאֶה שֶׁדִּקְדְּקוּ כֵּן מִלְּשׁוֹן וַתְּמַלֵּא כַדָּהּ וַתַּעַל, שֶׁלֹּא אָמַר 'וַתִּשְׁאַב' וַתְּמַלֵּא, וְנַעֲשָׂה לָהּ נֵס בְּפַעַם הָרִאשׁוֹנָה כִּי אַחֲרֵי כֵן כָּתוּב (פָּסוּק כ) 'וַתִּשְׁאַב', עכ"ל. וּכְלוֹמַר, שֶׁלְּאַחַר שֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנָּה אֱלִיעֶזֶר הַגְמִיאִינִי נָא מְעַט מַיִם וְהִשְׁקָתָה אוֹתוֹ, אָמְרָה רִבְקָה 'גַּם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאַב', וַתָּרָץ אֶל הַבְּאֵר לִשְׁאֹב מַיִם, וְאָז לֹא עָלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָהּ אֶלָּא 'וַתִּשְׁאַב לְכָל גְּמַלָּיו', שֶׁהָצְרְכָה לִשְׁאֹב מַיִם בְּעַצְמָהּ. וְהִקְשָׁה הרה"ק הַ'קְּדֻשַּׁת לֵוִי' (ד"ה וַיָּרָץ) מַדּוּעַ בֶּאֱמֶת לֹא נַעֲשָׂה נֵס לְאוֹתָהּ צַדֶּקֶת שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לְהִתְאַמֵּץ וְלִטְרֹחַ בִּשְׁאִיבַת הַמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁהָיָה בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה. וּבֵאֵר, כִּי בַּתְּחִלָּה, קֹדֶם שֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּנָּה אֱלִיעֶזֶר שֶׁתַּשְׁקֶה אוֹתוֹ אֲזַי הָיָה בְּדַעְתָּהּ לִשְׁאֹב לִצְרָךְ עַצְמָהּ, וְלֹא לְשֵׁם מִצְוָה (שֶׁעֲדַיִן לֹא בִּקֵּשׁ הֵימֶנָּה), וּמִשּׁוּם כָּךְ נַעֲשָׂה לָהּ נֵס שֶׁעָלוּ הַמַּיִם שֶׁלֹּא תִּצְטָרֵךְ לִשְׁאֹב, אֲמָנָם לְאַחַר מִכֵּן חָזְרָה אֶל הַבְּאֵר לִגְמֹל חֶסֶד עִם הַגְּמַלִּים, עַל כֵּן לֹא עָלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָהּ, כִּי אַדְרַבָּה הַמִּצְוָה חֲשׁוּבָה יוֹתֵר כְּשֶׁנַּעֲשֵׂית מִתּוֹךְ טִרְחָה וִיגִיעָה.

וּבְבֵאוּר הַפָּרָשָׁה (שָׁם) כָּתַב שֶׁשָּׁמַע מֵאֶחָד מֵחֲשׁוּבֵי הָרַבָּנִים בעי"ת מוֹנְטִי יצ"ו, כִּי בְּבַחֲרוּתוֹ גָּלָה לִמְקוֹם תּוֹרָה לִלְמֹד בִּישִׁיבָה נוֹדַעַת, וְלֹא הִצְלִיחַ לְהִתְחַבֵּר וּלְהִשְׁתַּלֵּב בְּתוֹךְ אֲוִירַת הַיְשִׁיבָה מֵאַחַר שֶׁהָיוּ בָּהּ בַּחוּרִים הַרְבֵּה, וְחֶלְקָם הָיוּ מְבֻגָּרִים מִמֶּנּוּ, וּמָה גַּם שֶׁאָרְחוֹת חַיָּיו לֹא הִתְאִימוּ כ"כ לְ'הֲלֹךְ יֵלֵךְ' שָׁם, מִכַּיָּון שֶׁכֵּן שָׂפַךְ אֶת לִבּוֹ בִּפְנֵי אָבִיו עַל כָּל הַקֹּשִׁי שֶׁהוּא עוֹבֵר וְאֵינוֹ מַצְלִיחַ לַעֲמֹד בָּהֶם כ"כ, יָעַץ לוֹ אָבִיו שֶׁיִּסַּע אֶל הרה"ק רַבִּי יַעְנְקֶ'לֶה מִפַּשֶׁעוְורִסְק זי"ע וִיבַקֵּשׁ עֲצָתוֹ וּבִרְכָתוֹ, וְאָכֵן נָסַע לִשְׁבוֹת בְּצִלּוֹ שֶׁל הרה"ק בְּאַנְטְווֶערְפֶּן, בְּמוֹצַ"שׁ נִכְנַס אֶל הָרַבִּי וְ'קְוִיטְל' בְּיָדוֹ, וּבְסוֹפוֹ כָּתַב שֶׁמְּבַקֵּשׁ בְּרָכָה שֶׁיִּזְכֶּה לִלְמֹד בְּלִי שׁוּם מְנִיעוֹת, קָרָא הרה"ק אֶת הַקְּוִיטְל, וְנֶעֱנָה לוֹ, בְּלִי שׁוּם מְנִיעוֹת... בְּלִי שׁוּם מְנִיעוֹת... (בִּתְמִיהָה), הִנֵּה הַסַּפְסָל וְהַשֻּׁלְחָן נִצָּבִים כָּאן בְּלֹא שׁוּם מְנִיעוֹת, אַךְ אֵינָם אֶלָּא סַפְסָל וְשֻׁלְחָן, משא"כ לְאָדָם 'בַּר דַּעַת' יֶשְׁנָם מְנִיעוֹת וְזוֹ עֲבוֹדָתוֹ לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם, וְהוֹסִיף לוֹמַר לוֹ, הִנֵּה כְּתִיב (בַּמִּדְבָּר טו, לט) 'וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם', וְלֹא נֶאֱמַר 'אִם אַתֶּם זוֹנִים' (בִּלְשׁוֹן סָפֵק) אֶלָּא 'אֲשֶׁר אַתֶּם' (שֶׁמַּשְׁמָעוּתוֹ הוּא לָשׁוֹן וַדַּאי), כִּי אָכֵן כָּךְ יָצַר הַבּוֹרֵא יִת"ש אֶת הָאָדָם - 'אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם', אֶלָּא שֶׁתַּפְקִידוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ הִיא 'וְלֹא תָתוּרוּ'... וְסִיֵּם שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרְכוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ מְנִיעוֹת, אֶלָּא זֹאת יְבָרְכוֹ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ תִּשְׁעִים וּשְׁמוֹנָה חֲלָקִים (98%) שֶׁל הַצְלָחָה, וּשְׁנֵי חֲלָקִים (2%) שֶׁל מְנִיעוֹת...

פְּשִׁיטָא שֶׁעָלֵינוּ לְהִתְפַּלֵּל שֶׁנִּזְכֶּה לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרֵא יִת"ש מִתּוֹךְ מְנוּחַת הַדַּעַת בְּלֹא שׁוּם מְנִיעוֹת וּמַפְרִיעִים שׁוֹנִים, וְכָל הַ'מְּנִיעוֹת' יִתְהַפְּכוּ לְ'נְעִימוֹת'... אֶלָּא עָלֵינוּ לִזְכֹּר בְּ'שִׂעַת הַנִּסָּיוֹן' וּבָעֵת שֶׁמִּזְדַּמְּנוֹת טְרֻדוֹת שׁוֹנוֹת, כִּי דַּיְקָא עַל יָדָן נִתָּן לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת, וְעַד כַּמָּה חָבִיב לִפְנֵי הַמָּקוֹם ב"ה כַּאֲשֶׁר אֶחָד מִתְאַמֵּץ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ בְּלֵב שָׁלֵם לַמְרוֹת כָּל הָעִכּוּבִים וְהַמְּנִיעוֹת מִצַּד הַטֶּבַע וּמִצַּד הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר, וְעַל גֹּדֶל הַשָּׂכָר הַצָּפוּן לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ מִתּוֹךְ הִתְגַּבְּרוּת עַל טִבְעָם.

וְסִפֵּר (שָׁם) מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁמַע מהרה"ג רַבִּי יוֹחָנָן אֶלְיָעֶזֶר כ"ץ רַב דביהמ"ד 'אִמְרֵי שֶׁפֶר' בְּוִילְיַאמְסְבּוּרְג יצ"ו, ביהמ"ד זֶה נִפְתַּח לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים עַל דַּעַת שֶׁלֹּא יְדַבְּרוּ בּוֹ בְּעֵת הַתְּפִלָּה, בִּשְׁכֻנוּת לביהמ"ד דָּר אַבְרֵךְ שֶׁכְּבָר הָיָה חוֹלֶה בְּמֶשֶׁךְ שְׁנָתַיִם יָמִים בְּאֹפֶן קָשֶׁה וְנוֹרָא, וְאַף הוּא הִצְטָרֵךְ לְהִמָּנוֹת עַל מִתְפַּלְּלֵי ביהמ"ד, מִכַּיָּון שֶׁרָאוּ בָּאֵי ביהמ"ד אֶת מַצָּבוֹ, קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם בִּכְתִיבָה וַחֲתִימָה, שֶׁבְּמֶשֶׁךְ אַרְבָּעִים לֹא יָשִׂיחוּ כְּלָל בְּעֵת הַתְּפִלָּה (גַּם כְּשֶׁהֵם מִתְפַּלְּלִים בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי שָׁם הִתְקַיְּמוּ תְּפִלּוֹת רַק בְּשַׁבָּת ויו"ט), וְאָכֵן, הַקַּבָּלָה פָּעֲלָה פְּעֻלָּתָהּ, וְכָעֵת אַחַר סִכּוּת הָאַבְרֵךְ הַחוֹלֶה הִבְרִיא לְגַמְרֵי וְנַעֲשָׂה כְּאַחַד הָאָדָם.

אַחַד הָאַבְרֵכִים סִפֵּר שִׁקּוּם הַקַּבָּלָה עָלְתָה לוֹ בְּקֹשִׁי רַב, וּכְגוֹן, שֶׁבִּימֵי ר"ה כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל בביהמ"ד אַחֵר, שְׁאָלוּהוּ כַּמָּה מֵחֲבֵרָיו, אָה, גַּם אַתָּה קִבַּלְתָּ עַל עַצְמְךָ שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּעֵת הַתְּפִלָּה... וְהִנֵּה, בְּאֶמְצַע אַרְבָּעִים הַיּוֹם קִבֵּל אוֹתוֹ אַבְרֵךְ הוֹדָעָה מִבֵּית הָרוֹפֵא שֶׁלְּאוֹר כַּמָּה בְּדִיקוֹת דָּם שֶׁעָרְכוּ לְאִשְׁתּוֹ נִתְגַּלָּה שֶׁהִיא חוֹלָה ל"ע בְּ'מַחֲלָה' הַנּוֹדַעַת רח"ל, וְהֵם קוֹרְאִים שֶׁתָּבוֹא בִּמְהֵרָה לַעֲרֹךְ בְּדִיקוֹת מַקִּיפוֹת וּמַעֲמִיקוֹת יוֹתֵר, וְאָכֵן, בְּצִלּוּם הַנִּקְרָא אֵם. אָר. אַי. (M.R.I.) 'רָאוּ' בַּעֲלִיל אֶת הַגִּדּוּל הַנּוֹרָא, בַּעֲצַת רַבּוֹ פָּנָה הָאַבְרֵךְ לְעוֹד רוֹפֵא שֶׁגַּם הוּא עָרַךְ בּוֹ פַּעֲמַיִם צִלּוּמִים וְרָאָה בְּבֵרוּר שֶׁמְּדֻבָּר בְּגִדּוּל בְּמַצָּב חָמוּר, וְחַיָּבִים לַעֲרֹךְ נִתּוּחַ תֶּכֶף וּמִיָּד... וּבִזְרִיזוּת נִקְבַּע תּוֹר לַעֲרִיכַת הַנִּתּוּחַ בְּבֵית הַחוֹלִים בְּיוֹם שְׁלִישִׁי פַּר' לֶךְ לְךָ ז' חֶשְׁוָן תש"פ.

וְהִנֵּה זְמַן הַנִּתּוּחַ נִקְבַּע לְמֶשֶׁךְ כְּשָׁעָה וּמֶחְצָה, מִשֶּׁרָאָה הָאַבְרֵךְ שֶׁכְּבָר עָבְרוּ שְׁעָתַיִם תְּמִימוֹת וַעֲדַיִן לֹא גָּמְרוּ הָרוֹפְאִים אֶת הַנִּתּוּחַ, יָרַד הָאִישׁ (בַּעֲלָהּ) לַחֲדַר הַמְּיֻחָד לַ'אוֹרְחִים' (הַשַּׁיָּךְ לְאַרְגּוּנִי הַחֶסֶד), שָׁם שָׂפַךְ אֶת מַר לִבּוֹ לִפְנֵי קוֹנוֹ וְצוּרוֹ, וְכֹה אָמַר, רבש"ע, רַק אַתָּה יוֹדֵעַ עַד כַּמָּה הָיָה קָשֶׁה לִי שֶׁלֹּא לְדַבֵּר בְּאֶמְצַע הַתְּפִלָּה בְּאוֹתָם אַרְבָּעִים יוֹם, אֵין דַּרְכִּי לַעֲשׂוֹת 'עֶסְקִים' ('דִּילִים', תֵּן לִי וְאֶתֵּן לְךָ...) כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא, אֲבָל עַתָּה הִנְנִי מְקַבֵּל עַל עַצְמִי לְהַמְשִׁיךְ 'קַבָּלָתִי' עוֹד מַחֲצִית הַשָּׁנָה, וְאַף אַתָּה רַחֵם עָלֵינוּ וּתְרַפֵּא אוֹתָהּ. וְחָזַר בְּסָמוּךְ לַחֲדַר הַנִּתּוּחִים, בְּגִמַר שְׁעָתַיִם וָרֶבַע יָצְאוּ הָרוֹפְאִים כְּשֶׁהֵם אֲחוּזֵי תַּדְהֵמָה וְהֶלֶם, וְאָמְרוּ שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא נִתְקְלוּ בְּמִצִיאוּת כָּזֹאת, כִּי מִתְּחִלָּה הָיָה בָּרוּר לָהֶם לְלֹא כָּל סָפֵק שֶׁגִּדּוּל

נוֹרָא מְקֻנָּן בְּגוּפָהּ - וְעַדַיִן הַצְּלוּמִים הַמַּרְאִים כֵּן לִפְנֵיהֶם, אַךְ לְמַעֲשֶׂה לֹא הָיָה זֶה 'גִּידּוּל', לֹא מִנֵּהּ וְלֹא מִקְצָתֵהּ, וְהִתְנַצְּלוּ עַל אֱרִיכוּת הַנְּתוּחַ, כִּי אָרַךְ לָהֶם זְמַן לְחַפֵּשׂ אַחַר הַגִּדּוּל שֶׁלֹּא נִמְצָא בעזהשי"ת (רַק אֵיזֶה מַשֶּׁהוּ קָטָן שֶׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה וְהוֹצִיאוּ אוֹתוֹ), וַהֲרֵי הִיא בְּרִיאָה וּשְׁלֵמָה כְּאַחַד הָאָדָם... לְלַמֶּדְךָ כּוֹחָהּ שֶׁל מִצְוָה הַנַּעֲשֵׂית מִתּוֹךְ הִתְגַּבְּרוּת וְהִתְאַמְּצוּת גְּדוֹלָה שֶׁמְּשַׁנָּה הִיא אֶת הַ'מְּצִיאוּת' כְּפִשׁוּטוֹ מַמָּשׁ.

הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים – מַעֲלַת הַגּוֹמֵל חֶסֶד וְהוּא הַ'שֶּׁבַח' לְשִׁדּוּכִים

פָּרָשָׁה זוֹ יָפָה נִדְרֶשֶׁת לְלַמֵּד עַל מַעֲלַת גְּמִילוּת חֲסָדִים, וּכְפִי שֶׁמָּצִינוּ בְּרִבְקָה אִמֵּנוּ עַד כַּמָּה הִשְׁתַּדְּלָה לְהֵיטִיב לַאֲחֵרִים, מִתּוֹךְ שִׂימַת לֵב לְצָרְכֵיהֶם לְהָקֵל עֲלֵיהֶם בְּלִי גְּבוּל. וְכֹה כָּתַב בְּ'סִדּוּרוֹ שֶׁל שַׁבָּת' (שֹׁרֶשׁ רִאשׁוֹן עֵנַף ד עֲלֵה יא), שֶׁהִנֵּה הַרְבֵּה נְסִים נַעֲשׂוּ לְרִבְקָה אִמֵּנוּ וְלֹא נִזְכְּרוּ בַּתּוֹרָה אֶלָּא בִּרְמִיזָא בְּעָלְמָא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חָזַ"ל (בר"ר ס, ה) 'וַיֵּרֶץ הָעֶבֶד לִקְרָאתָהּ' (כד, יז) - שֶׁרָאָה שֶׁעָלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָהּ.

וְכָךְ פֵּרֵשׁ הָאוֹר הַחַיִּים הַקָּדוֹשׁ בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר (כד יח-יט) 'וַתֹּאמֶר שְׁתֵה אֲדוֹנִי... וַתְּכַל לְהַשְׁקוֹתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לִגְמַלֶּיךָ אֶשְׁאָב עַד אִם כִּלּוּ לִשְׁתּוֹת', שֶׁלֹּא אָמְרָה לוֹ שְׁתֵה אֲדוֹנִי וְגַם לִגְמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה, אֶלָּא בְּתִחְלָּה אָמְרָה לֶאֱלִיעֶזֶר שֶׁיִּשְׁתֶּה, וְרַק לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה כָּל צָרְכּוֹ הוֹסִיפָה לוֹמַר לוֹ שֶׁתִּשְׁאַב גַּם לִגְמַלָּיו, וְטַעַם הַדָּבָר הוּא כִּי חָשְׁשָׁה רִבְקָה שֶׁאִם תֹּאמַר לוֹ מִיָּד שֶׁתַּשְׁקֶה גַּם אֶת הַגְּמַלִּים אֲזַי הָיָה יוֹדֵעַ אֱלִיעֶזֶר שֶׁצְּרִיכָה לִטְרֹחַ הִיא גַּם בַּעֲבוּר הַגְּמַלִּים, וְהָיָה מְמַהֵר לִשְׁתּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא לְהַטְרִיחָהּ כָּל כָּךְ וְלֹא הָיָה מַרְוֶה צְמָאוֹנוֹ, עַל כֵּן בַּתְּחִלָּה אָמְרָה לוֹ שְׁתֵה אֲדוֹנִי וְלֹא הִזְכִּירָה עוֹד דָּבָר בְּעִנְיַן הַגְּמַלִּים, וּמִמֵּילָא שָׁתָה אֱלִיעֶזֶר כְּאַוַּת נַפְשׁוֹ, וְאָז הוֹדִיעָה לוֹ שֶׁתִּשְׁאַב עוֹד מַיִם עֲבוּר הַגְּמַלִּים.

גַּם מָצִינוּ בַּשְּׂכ"ה הַק' (סוֹף פָּרָשָׁתֵנוּ) שֶׁבֵּאֵר אֶת הָאָמוּר (כד, כ) 'וַתְּמַהֵר וַתְּעַר כַּדָּהּ אֶל הַשֹּׁקֶת', שֶׁבָּא הַכָּתוּב לְהָעִיד עַל הַפְלָגַת זְהִירוּתָהּ בִּכְבוֹד הַבְּרִיּוֹת, שֶׁהִנֵּה לְאַחַר שֶׁשָּׁתָה אֱלִיעֶזֶר מִן הַכַּד נִשְׁאֲרוּ בּוֹ מְעַט מַיִם, וְהִתְבּוֹנְנָה רִבְקָה לְעַצְמָהּ שֶׁאִם תִּתֵּן מַיִם אֵלּוּ אֶל הַגְּמַלִּים יֵהֵא בָּכָךְ זִלְזוּל מְעַט בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל אֱלִיעֶזֶר, בְּזֶה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת לוֹ וְלִבְהֵמוֹתָיו לִשְׁתּוֹת מֵאוֹתָם מַיִם וּכְאִלּוּ מַשְׁוָה בֵּינֵיהֶם, לְעֻמַּת זֹאת אַף בִּשְׁפִיכַת הַמַּיִם אֶל הָאָרֶץ יֵשׁ פְּחִיתַת הַכָּבוֹד שֶׁ'שְׁיָרֵי הַמַּיִם' הֵם כְּ'מֵי שׁוֹפְכִים'... עַל כֵּן 'נִתְחַכְּמָה וַתָּרֶץ לְהַשֹּׁקֶת, וּמִכֹּחַ הָרִיצָה הַגְּדוֹלָה עָשְׂתָה כְּאִלּוּ נָפַל הַכַּד מֵאֵילָיו מִיָּדֶיהָ וְנִשְׁפַּךְ וְהָיְתָה מְמַלְּאָה בּוֹ מַיִם, וּבָזֶה נִשְׁאַר אֱלִיעֶזֶר בִּכְבוֹדוֹ'. עכ"ל.

עוֹד דָּרְשׁוּ 'וַיִּבְאָהּ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ' (כד, סז), שֶׁכְּשֶׁנִּכְנְסָה לְאֹהֶל שָׂרָה חָזְרוּ כָּל הַנִּסִּים הַגְּלוּיִים שֶׁהָיוּ שָׁם בִּימֵי שָׂרָה - נֵר דָּלוּק מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת, בְּרָכָה מְצוּיָה בָּעִסָּה וְעָנָן קָשׁוּר עַל הָאֹהֶל, וְכָל זֶה לֹא נִזְכַּר אֶלָּא בִּרְמִיזַת תֵּבָה אַחַת בִּלְבַד. וְאִלּוּ מִדּוֹתֶיהָ הַתְּרוּמִיּוֹת שֶׁל אוֹתָהּ צִדְקָנִית שֶׁהִשְׁקְתָה אֶת אֱלִיעֶזֶר וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאַף אֶת הַגְּמַלִּים נִזְכְּרוּ בַּאֲרִיכוּת יְתֵרָה (וּכְדִבְרֵי הַמִּדְרָשׁ (ס, ח) 'שְׁנַיִם וּשְׁלוֹשָׁה דַּפִּים הוּא אֹמְרָה וְשׁוֹנֶה'). וּמְבָאֵר כִּי שֶׁבַח גָּדוֹל הוּא לָאָדָם שֶׁהוּא בַּעַל מִדּוֹת הַטּוֹבוֹת וְגוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים, יוֹתֵר מִכַּמָּה וְכַמָּה מוֹפְתִים שֶׁל 'בַּעֲלֵי הַמּוֹפְתִים'.

וְכֵן נִתְבָּאֵר בִּסְפָרִים שֶׁלֹּא נִבְחֲרָה רִבְקָה בְּגִלַּל הַמּוֹפְתִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לָהּ וְשֶׁעָלוּ הַמַּיִם לִקְרָאתָהּ אֶלָּא בְּגִלַּל מִדּוֹתֶיהָ הַטּוֹבוֹת, וּכְמוֹ שֶׁדַּיֵּק זֹאת הרה"ק המהרי"ד מִבֶּעלְזָא זי"ע מִדִּבְרֵי 'תַּרְגּוּם יְהוֹנָתָן' עַל מָה שֶׁנֶּאֱמַר (כד, סז) 'וַיִּבְאָהּ יִצְחָק הָאֹהֱלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֶּאֱהָבֶהָ וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אַחֲרֵי אִמּוֹ - ' וְרַחְמָהּ בְּגִין דְּחַמָּא עוֹבָדָהָא דְּתִקְנָן כְּעוֹבָדֵי אִמֵּיהּ', שֶׁאָהֲבָה מֵחֲמַת שֶׁרָאָה מַעֲשֶׂיהָ מְתֻקָּנִים כְּמַעֲשֵׂה אִמּוֹ, וְלֹא בְּגִלַּל כָּל הַנִּסִּים הַלָּלוּ (הַנִּזְכָּרִים בְּרָשִׁ"י), כִּי אֵין הָעִקָּר בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים כְּנֵר דּוֹלֵק וְכוּ' אֶלָּא רַק בְּגִלַּל מִדּוֹתֶיהָ הַטּוֹבוֹת, וּרְאֵה עוֹד מש"כ בס"ד בְּעִנְיַן מְצִיאַת הַזִּוּוּג בְּסִפְרֵנוּ אָשִׂיחָה בְּחֶקְיְךָ (חַיֵּי שָׂרָה).

יה"ר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בָּהּ' יִתְבָּרַךְ וּבִתְפִלָּה וּבְהִתְאַמְּצוּת בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוֹת וּבִיגִיעַת הַתּוֹרָה וּבְמִדּוֹת טוֹבוֹת, וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

עִנְיְנֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ א

בְּדִין שֶׁהָיָה בְּתַנּוּר אֲפִיָּה חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת

א ◆ **תַּנּוּרֵי אֲפִיָּה שֶׁעִם פְּתִיחַת דֶּלֶת הַתַּנּוּר הַלָּהָבָה [אוֹ דַּרְגַּת הַחֹם] עוֹלָה מִיָּד, אֵין שׁוּם הֶתֵּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּשַׁבָּת, שֶׁהֲרֵי בִּפְתִיחָתוֹ אֶת דֶּלֶת הַתַּנּוּר, הוּא גּוֹרֵם מִיָּד לְהַבְעָרַת גּוּפֵי הַחִמּוּם שֶׁבַּתַּנּוּר. וְרַק כְּשֶׁהוּא עַל "מַצַּב שַׁבָּת" מֻתָּר לִפְתֹּחַ דֶּלֶת הַתַּנּוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּגֶדֶר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, וְאַף שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, מִכָּל מָקוֹם לֹא אִכְפַּת לֵהּ מֵהָאסּוּר, וּבְאָפֶן שֶׁל פְּתִיחַת דֶּלֶת הַתַּנּוּר [בְּמַצַּב שַׁבָּת] אֵינוֹ אִסּוּר תּוֹרָה, וְכָל פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדַרְבָּנָן וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים לְהָקֵל בַּדָּבָר. וְהַמַּחְמִיר תע"ב** (יַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת א א עמוד תקצא).

כַּמָּה נָפְקָא מִנָּהּ לְדִינָא לְפִי הַכְּלָל דִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּדְרַבָּנַן

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב הִנֵּה לְעִיל בְּסִימָן רנג בְּאֹר הַדִּין לְגַבֵּי פְּתִיחַת תַּנּוּר אֲפִיָּה חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת, הַפּוֹעֵל עַל יְדֵי טֶרְמוֹסְטָאט, דְּכֵיוָן שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנַן [שֶׁהוּא בְּגֶדֶר גְּרָמָא לְהַפְעָלַת הַתַּנּוּר], וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ מֵהַהַדְלָקָה הַמְּחֻדֶּשֶׁת, סוֹמְכִין לְהָקֵל בְּזֶה עַל פִּי דַּעַת פּוֹסְקִים רַבִּים הַסּוֹבְרִים דִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּדְרַבָּנַן שָׁרֵי. וְהָאֲרִיךְ לְבָאֵר לְעִיל דִּין הַגְּבָרַת זֶרֶם בְּשַׁבָּת, שֶׁאֵין בּוֹ אִסּוּר תּוֹרָה אֶלָּא אִסּוּר מִדְּרַבָּנַן.

לְהִתְקָרֵב לְמְאוֹרָר כְּשֶׁמּוֹסִיף זֶרֶם – וְאִם מֻתָּר לְסוֹבֵב אֶת הַכַּפְתּוֹר שֶׁל הַמְּאוֹרָר

ב ◆ **עַל פִּי הַכְּלָל הָאָמוּר [דִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּדְרַבָּנַן מֻתָּר] יֵשׁ לְהָקֵל לְהִתְקָרֵב לְמְאוֹרָר חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹעֵל, אַף שֶׁמַּגְבִּיר אֶת הַזֶּרֶם וּצְרִיכַת הַחַשְׁמַל, שֶׁהַגְבָּרַת זֶרֶם בְּלֹא הַדְלָקַת מְנוֹרָה, אֲסוּרָה בְּשַׁבָּת מִדְּרַבָּנַן, וְהָוֶה לֵהּ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּדְרַבָּנַן שֶׁמֻּתָּר. וְהַמַּחְמִיר שֶׁלֹּא לְהִתְקָרֵב לְמְאוֹרָר בְּשַׁבָּת, תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה** (שָׁם עמוד תקצב).

וְהִנֵּה כֵּיוָן שֶׁמָּצִינוּ כַּמָּה וְכַמָּה נָפְקָא מִנָּהּ לְדִינָא לְפִי הַכְּלָל הַנִּזְכָּר, לְפִיכָךְ רָאִינוּ לְנָכוֹן לְצַיֵּן כָּאן כַּמָּה נָפְקָא מִנָּהּ הַיּוֹצֵא לְדִינָא מֵהַכְּלָל הַנַּ"ל, וּכְגוֹן, לְעִנְיַן לְהִתְקָרֵב לְמְאוֹרָר חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹעֵל, שֶׁרָאִיתִי שֶׁיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְהַחְמִיר בָּזֶה, אַחַר שֶׁהוּא מַגְבִּיר אֶת הַזֶּרֶם וּצְרִיכַת הַחַשְׁמַל, אוּלָם לְפִי הַכְּלָל הַנִּזְכָּר כֵּיוָן שֶׁהוּא בְּגֶדֶר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ, בְּאִסּוּר דְּרַבָּנַן, דְּהַגְבָּרַת זֶרֶם בְּשַׁבָּת בְּלֹא מְנוֹרָה וּגוּפֵי חִמּוּם, אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן, דַּעַת רוה"פ לְהָקֵל בכה"ג.

ג ◆ **וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְהָקֵל בְּמַזְגָּן הֶחָדָשׁ [אִינְוֶוטֶרר] שֶׁיֵּשׁ לוֹ חִישָׁן לָדַעַת הֵיכָן הָאָדָם נִמְצָא, וְעַל פִּי זֶה הוּא מַגְבִּיר אוֹ מַנְמִיךְ אֶת כֹּחַ הַזֶּרֶם** (שָׁם).

עַל פִּי הַנַּ"ל יֵשׁ לְהָקֵל גַּם בְּמַזְגָּן הֶחָדָשׁ [אִינְוֶוטֶרר] שֶׁיֵּשׁ לוֹ חִישָׁן לָדַעַת הֵיכָן הָאָדָם נִמְצָא, וּעפ"ז הוּא מַגְבִּיר אוֹ מַנְמִיךְ אֶת כֹּחַ הַזֶּרֶם. דְּגַם בָּזֶה יֵשׁ לְהָקֵל מִשּׁוּם דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ מֵהַגְבָּרָה זוֹ, וְיִתְכֵּן דְּהָוֵי גְּרָמָא, וְכֵיוָן דְּהַגְבָּרַת זֶרֶם הָוֵי אִסּוּר מִדְּרַבָּנַן, שָׁרִינָן בכה"ג.

ד ◆ **וְכֵן יֵשׁ לְהָקֵל עַל פִּי זֶה לְסַבֵּב בְּשַׁבָּת אֶת הַכַּפְתּוֹר הָעוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמְּאוֹרָר, כְּדֵי שֶׁיִּסְתּוֹבֵב עַל צִירוֹ אָנָה וָאָנָה, וְהַפְּעָלָה נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי לְחִיצָה עַל הַכַּפְתּוֹר, אוֹ מְשִׁיכָתוֹ כְּלַפֵּי חוּץ, וְהִיא פְּעֻלָּה מֻכְנִית בִּלְבַד, וְאֵינָהּ קְשׁוּרָה יְשִׁירוֹת לַחַשְׁמַל, וְכֵן מֻתָּר לִלְחֹץ עַל הַכַּפְתּוֹר שֶׁעוֹצֵר אֶת סִבּוּב הַמְּאוֹרָר. וְהַמַּחְמִיר בָּזֶה תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה** (שָׁם).

עַל פִּי הַנַּ"ל יֵשׁ לָדוּן אִם מֻתָּר לְסַבֵּב אֶת הַכַּפְתּוֹר הָעוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמְּאוֹרָר, כְּדֵי שֶׁיִּסְתּוֹבֵב עַל צִירוֹ אָנָה

וְאָנָה, וְהַפְּעָלָה נַעֲשֵׂית עַל יְדֵי לְחִיצָה עַל הַכַּפְתּוֹר, אוֹ מְשִׁיכָתוֹ כְּלַפֵּי חוּץ, וְהִיא פְּעֻלָּה מֻכָּנִית, וְאֵינָהּ קְשׁוּרָה יְשִׁירוּת לַחַשְׁמַל, אֶלָּא בְּמִשִּׁיכַת הַכַּפְתּוֹר מִתְחַבֵּר גַּלְגַּל שִׁנַּיִם נוֹסָף [תִּמְסֹרֶת] לְצִיר הַמָּנוֹעַ הַמְסוֹבֵב אֶת הַמְּנִיפָה, וּמַעֲתָּה יָנוּעַ הַמְּאַוְרֵר כֻּלּוֹ. תּוֹסֶפֶת זוֹ לִתְנוּעַת הַמְּאַוְרֵר גּוֹרֶמֶת לִצְרִיכַת זֶרֶם מֻגְבֶּרֶת עַל יְדֵי הַמָּנוֹעַ. וְכֵן לְחִיצָה עַל הַכַּפְתּוֹר שֶׁעוֹצֶרֶת אֶת סִבּוּב הַמְּאַוְרֵר גּוֹרֶם לִירִידָה בִּצְרִיכַת הַזֶּרֶם, וּכְבָר דָּנוּ אֲחֲרוֹנֵי זְמַנֵּינוּ אֵיזֶה אִסּוּר יֵשׁ בְּהַגְבָּרַת זֶרֶם בְּשַׁבָּת, וְכָתַב בָּזֶה בְּיִלְקוּט יוֹסֵף בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי, [רְאֵה שֵׁם סִימָן רמח, ורנב, וְסִימָן רסה, ורעו]. וְכֵיוָן שֶׁהוּא אִסּוּר דְּרַבָּנָן, הוֹ"ל פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ [מֵהַגְבָּרַת הַזֶּרֶם] בְּדְרַבָּנָן, שֶׁעֻלְתָּהּ הַסְּפָמַת הַפּוֹסְקִים לְהַתִּיר בַּדָּבָר.

דִּבּוּר בַּטֶּלֶפוֹן בְּשַׁבָּת

ה כְּבָר נִתְבָּאֵר שֶׁהַגְבָּרַת זֶרֶם בְּלֹא הַדְלָקַת מְנוֹרָה, אֲסוּרָה בְּשַׁבָּת מִדְּרַבָּנָן, וְלָכֵן אָסוּר בְּהֶחְלֵט לְדַבֵּר בַּטֶּלֶפוֹן בְּשַׁבָּת [שֶׁלֹּא לְצֹרֶךְ סָפֵק פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ], וְכֵן אָסוּר לְדַבֵּר אוֹ לְהִתְפַּלֵּל בָּרָמְקוֹל בְּשַׁבָּת (שָׁם עַמּוּד תקצג).

וְהִנֵּה בְּסֵפֶר עֲצֵי הַלְּבָנוֹן (סִי' י') בְּעִנְיַן דִּבּוּר בַּטֶּלֶפוֹן בְּשַׁבָּת כָּתַב לָאֲסֹר, מִטַּעַם שֶׁבִּשְׁעַת הַדִּבּוּר בִּשְׁפוֹפֶרֶת מְעוֹרְרִים גַּלֵּי הַקּוֹל פְּעֻלָּה נִמְרֶצֶת אֶת הַזֶּרֶם הָאֶלֶקְטְרִי, אֲשֶׁר לְסִבָּה זוֹ יוֹלִיד בְּדֶרֶךְ כְּלָל זִיקֵי אֵשׁ הַמִּתְרוֹצְצִים בְּבָזָק, מִמֵּילָא הֲרֵי הַבְעָרָה כָּזוֹ הָאֲסוּרָה בֵּין בְּשַׁבָּת וּבֵין ביו"ט, מְצַד הֱיוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ הוֹלָדַת אֵשׁ. כְּהָנֵהּ דְּחָשִׁיב בְּסִי' תקב, וכ"כ בְּסִי' יַלְקוּט הַגֵּרְשֻׁנִי (א"ח סִי' שז).

גַּם בְּשו"ת מַיִם חַיִּים (סִימָן צד) הָעֲלָה שֶׁיֵּשׁ בִּיצִירַת זֶרֶם חַשְׁמַלִּי אִסּוּר הַבְעָרָה בְּשַׁבָּת, וְהַדְלָקַת חַשְׁמַל הֲרֵי הִיא כְּהַדְלָקַת פְּתִילָה מִנֵּר. ע"ש. וּרְאֵה עוֹד בְּמִשְׁפְּטֵי עֻזִּיאֵל חֵלֶק א' (בְּהַשְׁמָטוֹת עַמּוּד רכז ד"ה אָמְנָם), שֶׁמַּחְשִׁיב אֶת הַזֶּרֶם הַחַשְׁמַלִּי לְאֵשׁ אֲצוּרָה.

גַּם בְּשו"ת אִגְרוֹת מֹשֶׁה (ח"ד מאו"ח סִי' פד אוֹת ב') כָּתַב, דְּאִיכָּא חֲשָׁשׁ אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא בְּזֶרֶם הַחַשְׁמַלִּי אַף בְּלֹא הַבְעָרַת נוּרָה. וּרְאֵה עוֹד לְהַלָּן. אוּלָם מִסְפָּקָא לֵהּ טוּבָא בַּמְּבֹאָר לוֹ שָׁם בְּסִימָן פה.

אֶלָּא שֶׁכַּיּוֹם נִתְבָּרֵר שֶׁבְּהַגְבָּרַת זֶרֶם לְחוּד, כְּמוֹ בְּמְאַוְרֵר, אֵין בִּיצִירַת הַזֶּרֶם זִיקֵי אֵשׁ וְנִיצוֹצֵי אוֹר חַשְׁמַלִּי, וְהַזֶּרֶם עַצְמוֹ אֵינוֹ אֵשׁ. וּכְבָר הגרש"ז אוֹיערְבַּאךְ תַּמָּהּ עַל הָרַב עֲצֵי הַלְּבָנוֹן [וְיַלְקוּט הַגֵּרְשֻׁנִי הַנַּ"ל, כִּי דִּבְרֵיהֶם אֵינָם נְכוֹנִים מִבְּחִינָה מְצִיאוּתִית. וְכֵן כָּתַב בְּשו"ת בֵּית יִצְחָק, הוּבָא בְּבֵיצַע אֹמֶר ח"א (סִי' יט). וְכֵן כָּתַב בְּשו"ת צִיץ אֱלִיעֶזֶר חֵלֶק ד' (סִימָן כו). וְכֵן כָּתַב בְּשו"ת מִנְחַת יִצְחָק חֵלֶק ג' (סִימָן כג וְסִימָן לח). ע"ש. וּרְאֵה בָּזֶה בְּאֹרֶךְ בְּמִנְחַת שְׁלֹמֹה חֵלֶק א' (סִימָן ט אוֹת ב') שֶׁטָּרַח לְבָאֵר טַעַם הָאִסּוּר בְּהַגְבָּרַת זֶרֶם בְּשַׁבָּת.

ועכ"פ כְּבָר נוֹדַעַת זֹאת שֶׁמַּסְקְנַת אֲחֲרוֹנֵי זְמַנֵּינוּ לָאֲסֹר הַשִּׁמּוּשׁ בַּטֶּלֶפוֹן בְּשַׁבָּת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ בְּשו"ת הַר צְבִי (או"ח ח"א טַל הָרִים, מַבְעִיר, אוֹת ד), וּבְשו"ת אוֹרַח מִשְׁפָּט (או"ח סִי' עא), וּבְשו"ת אג"מ (או"ח ח"ג סִי' נה, וח"ד סִי' פד), וּבְעֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל (עמ' 122), וּבְשו"ת יַשְׁכִּיל עַבְדִּי ח"ו (או"ח סִי' טז, וח"ז או"ח סִי' כט), וּבְשו"ת קוֹל מְבַשֵּׂר ח"ב (סִי' כה), וּבְשו"ת חֶלְקַת יַעֲקֹב ח"ג (סִי' קפו), וּבְשו"ת מִנְחַת יִצְחָק הַנַּ"ל, וּבְשו"ת שֵׁבֶט הַלֵּוִי (או"ח סִי' סו), וּבְשו"ת צִיץ אֱלִיעֶזֶר, וּבְשו"ת יַבִּיעַ אֹמֶר הַנַּ"ל. וְעוֹד.

שִׁמּוּשׁ בְּרַמְקוֹל בְּשַׁבָּת

וְכֵן הִסְכִּימוּ אֲחֲרוֹנֵי זְמַנֵּינוּ לָאֲסֹר הַשִּׁמּוּשׁ בְּרַם-קוֹל בְּשַׁבָּת ויו"ט, וכמ"ש בְּשו"ת בֵּית יִצְחָק (יו"ד ח"ב הַשְׁמָטוֹת לְסִי' לא), וּבְשו"ת מִנְחַת אֶלְעָזָר ח"ב (סִי' עב), וּבְשו"ת יד יִצְחָק ח"ג (סִי' רסח), וּבְשו"ת מְאוֹרוֹת נָתָן (פ"א אוֹת קג). וּבְשו"ת מִנְחַת שְׁלֹמֹה חֵלֶק א' (סִימָן ט'), וְעוֹד. וּרְאֵה לְעֵיל סִימָן רנב.

וְהֵן אֶמֶת דִּבְהַגְבָּרַת זֶרֶם לְחוּד, כְּמוֹ בְּמְאַוְרֵר, נִתְבָּרֵר כַּיּוֹם שֶׁאֵין בִּיצִירַת הַזֶּרֶם זִיקֵי אֵשׁ וְנִיצוֹצֵי אוֹר חַשְׁמַלִּי, וְהַזֶּרֶם עַצְמוֹ אֵינוֹ אֵשׁ. וּכְבָר הגרש"ז אוֹיערְבַּאךְ תַּמָּהּ עַל הָרַב עֲצֵי הַלְּבָנוֹן וְיַלְקוּט הַגֵּרְשֻׁנִי הַנַּ"ל, כִּי דִּבְרֵיהֶם אֵינָם נְכוֹנִים מִבְּחִינָה מְצִיאוּתִית. וּמִכָּל מָקוֹם מַסְקְנַת פּוֹסְקֵי זְמַנֵּינוּ לָאֲסֹר בְּכָל תֹּקֶף הַשִּׁמּוּשׁ בְּכָל הוֹסָפַת זֶרֶם חַשְׁמַלִּי בַּשַּׁבָּת, מִכַּמָּה טְעָמִים, כַּמְּבֹאָר בְּמִנְחַת שְׁלֹמֹה הַנַּ"ל. וְעַיֵּן בְּשו"ת מִנְחַת יִצְחָק ח"ג (סִי' כג אוֹת ד') שֶׁכָּתַב, כִּי הוֹלָדַת כֹּחַ הַזֶּרֶם בְּלֹא הַבְעָרָה הָוֵי אִסּוּר דְּרַבָּנָן, וע"ש בְּסִימָן לח

אוֹת ז'. וְיֵשׁ שֶׁאָמְרוּ שֶׁהָאִסּוּר בְּזֶה הוּא מִשּׁוּם אַטּוּ אִסּוּר הַבָּעָרַת אֵשׁ, כִּי הַגְּבָרַת זֶרֶם גּוֹרֶמֶת לְהַדְלִיק מְנוֹרָה, וְלָכֵן כָּל הַגְּבָרַת זֶרֶם גַּם כְּשֶׁאֵינָהּ מְבִיאָה לִידֵי תּוֹצָאָה שֶׁל הַדְלָקַת מְנוֹרָה, גַּם הִיא אֲסוּרָה. וְדָמֵי לְמָה שֶׁגָּזְרוּ חָז"ל בְּתוֹלְדוֹת חַמָּה אַטּוּ תּוֹלְדוֹת הָאוּר. וְעַיֵּן בְּמִנְחַת שְׁלֹמֹה (ח"א סִימָן ט' אוֹת ז) דְּאֵין הָמוֹן הָעָם מַבְחִינִים בֵּין זֶרֶם לְהַדְלָקַת מְנוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אִסּוּר הַבָּעָרָה. [וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת מַעֲרֶכֶת ג', בְּדִין גְּזֵרוֹת מִדַּעְתֵּנוּ. ודו"ק]. וּבְשׁוּ"ת בֵּית יִצְחָק הַנַּ"ל כָּתַב שֶׁיְּצִירַת זֶרֶם חַשְׁמַלִּי אֲסוּרָה מִשּׁוּם מוֹלִיד, רְאֵה בְּיבִיעַ אֹמֶר הַנַּ"ל אוֹת א'. וְעַיֵּן בַּגְּמָרָא בֵּיצָה (כג.) סָחוּפֵי כָּסָא אַשִּׁירָאֵי, וְהַיְנוּ מִשּׁוּם אִסּוּר מוֹלִיד. וְכֵן בַּגְּמָרָא בֵּיצָה לג. אֵין מוֹצִיאִין אֶת הָאוּר לֹא מִן הָעֵצִים וְכוּ' וְהַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁמּוֹלִיד דָּבָר חָדָשׁ. וכיו"ב מָצִינוּ לְגַבֵּי יו"ט, וכמ"ש הָרַמְבָּ"ם (פ"ד מֵהִלְכוֹת יו"ט ה"א), אֵין מוֹצִיאִין אֶת הָאֵשׁ לֹא מִן הָעֵצִים וְלֹא מִן הָאֲבָנִים וְכוּ', שֶׁלֹּא הֻתַּר בְּיו"ט אֶלָּא לְהַבְעִיר מֵאֵשׁ מְצוּיָה, אֲבָל לְהַמְצִיא אֵשׁ אָסוּר, שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְהַמְצִיא אוֹתָהּ מִבַּעֲרֶב. ע"כ.

וּמֵעַתָּה, אַחַר שֶׁנִּתְבָּרֵר דְּהוֹסָפַת זֶרֶם חַשְׁמַלִּי בְּשַׁבָּת יֵשׁ בָּהּ אִסּוּר, [לְכָל הַפָּחוֹת מִשּׁוּם דְּהָוֵי כְּמוֹלִיד], לפ"ז לְכְאוֹרָה יִהְיֶה אָסוּר לְסַבֵּב אֶת הַכַּפְתּוֹר שֶׁל הַמְאַוְרֵר בְּשַׁבָּת, כְּדֵי שֶׁהַמְאַוְרֵר יִסְתּוֹבֵב, דְּיֵשׁ בָּזֶה הַגְּבָרַת זֶרֶם.

אוּלָם מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהַגְבִּיר אֶת הַזֶּרֶם, וְכַוָּנָתוֹ שֶׁהַמְאַוְרֵר יִסְתּוֹבֵב לְכָל צַד, אֶלָּא שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ בְּהַגְּבָרַת הַזֶּרֶם, וּבְמְאַוְרֵר הוּא אִסּוּר דְּרַבָּנָן, מִמֵּילָא הוּ"ל פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בְּדְרַבָּנָן שֶׁעָלְתָה הַסְּכָמַת הָרַבִּים: מְהַפּוֹסְקִים לְהָקֵל, וְכַמְּבֹאָר.

לִיצּוֹק מַיִם רוֹתְחִים לְכוֹס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לַחוּת מַיִם

ן ◆ מֻתָּר לִיצּוֹק מַיִם רוֹתְחִים מִכְּלִי רִאשׁוֹן לְתוֹךְ כּוֹס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ לַחוּת שֶׁל מַיִם, לְאַחַר שֶׁעָלָה מִן הָרַחֲצָה. וְכֵן מֻתָּר לְתִחֵב כַּף לַחָה [שֶׁיֵּשׁ בָּהּ לַחְלוּחִית וּרְטִיבוּת שֶׁל מַיִם לְאַחַר שֶׁעָלְתָה מִן הָרַחֲצָה] לְתַפּוּחַ אֲדָמָה רוֹתֵחַ, לְאַחַר שֶׁכְּבָר אָכַל מֵהַתַּפּוּחַ, וְהַמַּחְמִיר לְנַגֵּב תְּחִלָּה אֶת הַכַּף אוֹ אֶת הַכּוֹס תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה (שָׁם עַמּוּד תקצד).

וּעפ"ז יֵשׁ לְהָקֵל גַּם לִיצּוֹק מַיִם רוֹתְחִים לְתוֹךְ כּוֹס שֶׁעָלָה מִן הָרַחֲצָה, אַף שֶׁיֵּשׁ עָלָיו רְסִיסֵי מַיִם, דְּלְגַבֵּי אוֹתָן טִפּוֹת הָוֶה לֵהּ כִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בְּדְרַבָּנָן. [שֶׁאֵין בְּאוֹתָן טִפּוֹת שִׁעוּר בַּשּׁוּל, וְגַם כָּל פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ הָוֵי מִדְּרַבָּנָן, כַּמְּבֹאָר בְּתוֹס' כְּתֻבּוֹת ו. ד"ה הַאי, דאע"ג דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ, אָסוּר לְהַתְחִלָּה לר"ש כְּמוֹ בִּמְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ. ע"ש]. וּרְאֵה בְּשׁוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר ח"ד (סִי' לג אוֹת ד') דְּלֹא נִיחָא לֵהּ, וְלֹא אִכְפַּת לֵהּ חַד דִּינָא אִית לְהוּ. וְשָׁם אוֹת ט"ו דְּבְאִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא אֵין לְהָקֵל בפ"ר דְּלֹא נִיחָא לֵהּ, כ"א בְּצָרוּף סְבָרוֹת וּסְנִיפִים אֲחֵרִים. וְהֵבִיא שָׁם מ"ש בִּשְׂדֵי חֶמֶד (מע' ד כְּלָל לא) בְּשֵׁם שׁוֹשַׁנִּים לְדָוִד (בפ"ד דִּנְדָּרִים מ"ד) דְּנַקִּיט בְּפִשְׁיטוּת דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לֵהּ מֻתָּר, וְהִשִּׂיג עָלָיו שֶׁהֲרֵי גְּדוֹלֵי עוֹלָם חוֹלְקִים עַל סְבָרַת הָעָרוּךְ בָּזֶה. (וְלֹא עָמַד עַל דַּעַת מָרָן בָּזֶה שֶׁגַּם הוּא פּוֹסֵק כְּהַחוֹלְקִים עַל הָעָרוּךְ). אַךְ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן שַׁפִּיר יֵשׁ לְהָקֵל.

וּבַנִּדּוֹן הַנִּזְכָּר בְּדָבָר שְׁפִיכַת מַיִם רוֹתְחִין לְתוֹךְ כּוֹס שֶׁיֵּשׁ עָלָיו רְסִיסֵי מַיִם, יֵשׁ לְהוֹסִיף, דְּהוֹאִיל וּבְעִקַּר הַדִּין אִם עֵרוּי מְבַשֵּׁל אוֹ לֹא יֶשְׁנָהּ מַחְלֹקֶת הַפּוֹסְקִים, וְלָאו מִלְּתָא פְּסִיקְתָּא הִיא, עֲדַיִן יֵשׁ מָקוֹם לְצַדֵּד לְהָקֵל. וְנוֹדַע שֶׁדַּעַת הָרַשְׁבָּ"ם דְּעֵרוּי כִּכְלִי שֵׁנִי, ור"ת ור"י פְּלִיגֵי וס"ל דְּעֵרוּי ככ"ר. וְדַעַת הָרַמְבָּ"ן (ע"ז עד:), וְהָרַשְׁבָּ"א (שַׁבָּת מב.) דְּעֵרוּי בְּשַׁבָּת פָּטוּר אֲבָל אָסוּר. וְהָרָאָ"ה הוּבָא בְּחִי' הָרָ"ן (שַׁבָּת מב:) כ' דְּעֵרוּי מכ"ר קִיל כִּכְלִי שֵׁנִי וְאֵינוֹ מְבַשֵּׁל. ע"ש. וכ"ד הַמְּאִירִי (שַׁבָּת מב. וּפְסָחִים ל:) וּלְפִי הַיְרוּשַׁלְמִי כ"ש מֻתָּר, שֶׁאֵין חִיּוּב מה"ת מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל אֶלָּא כְּשֶׁהָאוּר מְהַלֵּךְ תַּחְתָּיו. וּמַתְנִי' (דְּשַׁבָּת מב.) אֵינָהּ אֶלָּא הַרְחָקָה מִדְּרַבָּנָן. ע"ש. ולפ"ז בנ"ד הו"ל ס"ס לְהָקֵל, שֶׁמָּא הַלָּכָה כְּד' הָעָרוּךְ וְסִיעָתוֹ דפ"ר דְּלֹא נִיחָא לֵהּ מֻתָּר לְכַתְּחִלָּה, ואת"ל כְּהַחוֹלְקִים וְאוֹסְרִים מִיהָא מִדְּרַבָּנָן, שֶׁמָּא הַלָּכָה כמ"ד דְּעֵרוּי אֵינוֹ מְבַשֵּׁל כְּלָל. ואת"ל דִּמְבַשֵּׁל שֶׁמָּא אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. וְגַם י"א דַּחֲצִי שִׁעוּר בְּמְלָאכוֹת שַׁבָּת אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא

מִדְּרַבָּנָן, ובפ"ר דְּלָא נִיחָ"ל בְּדִרַבָּנָן, מוּכָח לְהָדְיָא בְּתוֹס' שַׁבָּת (קג סע"א) לְהָקֵל.

וְהֵן אֶמֶת שֶׁבְּשוּ"ת יַבִּיעַ אוֹמֵר חֵלֶק ד' הַנָּ"ל, הֵבִיא מִשָּׁם סֵפֶר שְׁבִיתַת הַשַּׁבָּת (בְּפִתְיחָה לִמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל אוֹת יט, דמ"ה ע"ג) שֶׁהִזְהִיר שֶׁלֹּא לִשְׁפּוֹךְ רוֹתְחִין לְכוֹס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טִפּוֹת מַיִם, ע"ש. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת אִגְרוֹת מֹשֶׁה (אוֹרַח חַיִּים חֵלֶק א סִימָן צוּג) שֶׁכָּתַב, דְּכֵיוָן שֶׁאֵין בָּזֶה שִׁעוּר חִיּוּב, אַף שעכ"פ אָסוּר מִדְּאוֹרָיְתָא מִשּׁוּם דַּחֲצִי שִׁעוּר אָסוּר מה"ת, יֵשׁ אוּלַי לְהָקֵל בְּהֶדְיחַ בְּמַיִם קָרִים שֶׁהָיוּ מְבֻשָּׁלִים וְנִצְטַנְּנוּ, כֵּיוָן דְּיֵשׁ סוֹבְרִין דְּאֵין בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל אַף בְּלַח שֶׁנִּצְטַנֵּן, וְהוּא גַּם פ"ר דְּלָא נִיחָא לֵהּ, אֲבָל בְּלֹא נִתְבַּשְּׁלוּ לְעוֹלָם יֵשׁ לָאֱסֹר. ע"כ.

וכ"פ בְּשוּ"ת מִנְחַת יִצְחָק ח"ט (סִי' ל') דְּצָרִיךְ לְנַגֵּב הַכּוֹס מֵרְסִיסֵי הַמַּיִם. ע"ש. וְעַיֵּן בְּחָזוֹן אִישׁ (סִימָן לז ס"ק יג) שֶׁכָּתַב, דְּאַף דְּאָנָן קי"ל דְּיֵשׁ בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל בְּלַח, מִכָּל מָקוֹם אֵין זֶה אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן. [וְעַיֵּן במג"א (סִי' רנז סק"א) דְּשָׁמָא יַרְתִּיחַ קְדֵרָתוֹ צוֹנֶנֶת וַיַּרְתִּיחֶנָּה דְּחַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. ע"כ]. וּלְד' הֶחָזוֹן אִישׁ שַׁפִּיר הָכָא הָוֵי פס"ר דְּלָא נִיחָ"ל בְּדִרַבָּנָן.

לְתִחֹב כַּף לַחָה לְתַפּוּחַ אֲדָמָה חַם

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁאֵין לִתְחֹב כַּף לַחָה לְתַפּוּחַ אֲדָמָה רוֹתֵחַ, לְאַחַר שֶׁכְּבָר אָכַל מֵהַתַּפּוּחַ, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ עַל הַכַּף טִפִּין, וּכְשֶׁתּוֹחֵב לְתוֹךְ הַתַּפּוּחַ אֲדָמָה הֲרֵי הוּא חוֹזֵר לְבַשֵּׁל אֶת הַטִּפִּין שֶׁנִּצְטַנְּנוּ, בְּדָבָר גּוּשׁ שֶׁדִּינוֹ כִּכְלִי רִאשׁוֹן.

אוּלָם לְהַמְבוֹאָר מֵעִקָּר הַדִּין אֵין לָחוּשׁ בָּזֶה, וּבְפָרָט דְּגַם לְגַבֵּי דָּבָר גּוּשׁ חַם נַקְטִינַן לְדִינָא לְהָקֵל, וּדְלֹא כהמהרש"ל, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּבֵילְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ג'. [וּתְרֵי חוּמְרֵי לֹא עָבְדִינַן].

וְיֵשׁ שֶׁהוֹסִיפוּ סְבָרָא בָּזֶה, דְּגָדֵר מְלָאכֶת מְבַשֵּׁל בְּאֹכֶל הוּא תִּקּוּן הַדָּבָר עַל יְדֵי הָאוּר שֶׁיִּהְיֶה רָאוּי לַאֲכִילָה, וּבְמָקוֹם דְּלֵיכָּא תִּקּוּן הַדָּבָר לַאֲכִילָה, שֶׁהוּא בָּטֵל בְּרֹב גָּדוֹל, לֹא נִכְנַס בְּגָדֵר הַמְּלָאכָה, וְאֵינוֹ קָשׁוּר לְדִין חֲצִי שִׁעוּר, אֶלָּא הָוֵי כְּכוֹתֵב אוֹת אַחַת, אוֹ קוֹשֵׁר קֶשֶׁר אֶחָד, אוֹ תּוֹפֵר תְּפִירָה אַחַת, דְּאֵינוֹ בְּכְלָל חֲצִי שִׁעוּר, אֶלָּא לֹא נִכְנַס בְּגָדֵר מְלָאכָה. וה"נ הָכָא.

וְעַל פִּי זֶה כָּתַב הַפְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ לְיַשֵּׁב מָה שֶׁהִקְשׁוּ הָאַחֲרוֹנִים בַּסּוּגְיָא שַׁבָּת (מא.) דְּאַמַּאי שָׁרֵי לְתֵּן לְמֵחַם שֶׁפְּנָה מִמֶּנּוּ מַיִם מְרֻבִּים כְּדֵי לְהַפְשִׁירָן, דְּמִסְתָּמָא אִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם לִשְׁפּוֹךְ כָּל הַמַּיִם מְרֻבִּים בִּשְׁפִיכָה אַחַת, אֶלָּא בְּכַמָּה שְׁפִיכוֹת, וא"כ לִתְּסַר, דְּלַאלְתָּר שֶׁנּוֹתֵן לְתוֹכוֹ מַיִם בִּשְׁפִיכָה רִאשׁוֹנָה שֶׁהַמַּיִם מוּעָטִים, הֲרֵי נִתְבַּשְּׁלוּ אוֹתָן הַמַּיִם, וא"כ מַאי מְהַנֵּי מָה שֶׁחוֹזֵר וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ לְהַרְבּוֹת הַמַּיִם, סוֹף סוֹף כְּבָר נִתְבַּשְּׁלוּ הַמַּיִם הָרִאשׁוֹנִים קֹדֶם לָכֵן.

וְתֵרֵץ בִּפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ דְּכָל הֵיכָא שֶׁשּׁוֹפֵךְ הַמַּיִם רְצוּפִים בְּלִי הֶפְסֵק בֵּינְתַיִם, וְגַלֵּי דַּעְתֵּיהּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּחִמּוּם אֶלָּא כְּדֵי לְהַפְשִׁירָן, מִשּׁוּם הֵכִי שָׁרֵי בְּמַאי דְּמוֹקְמִינַן לֵהּ כר"ש. וְיוֹתֵר נִרְאֶה דַּאֲפִלּוּ לר"י שָׁרֵי בכה"ג, כֵּיוָן שֶׁאֵין מְלָאכַת הַבִּשּׁוּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִתְקַיֶּמֶת, א"כ לֹא דָּמִי לְמְבַשֵּׁל כְּלָל. ע"כ.

וְהִיא הַסְּבָרָא הַנָּ"ל, שֶׁאֵין מְלָאכַת הַבִּשּׁוּל מִתְקַיֶּמֶת, וְהַיְנוּ דְּבָטֵל בְּרֹב וְאֵין כָּאן גָּדֵר מְלָאכַת מְבַשֵּׁל.

וכיו"ב כָּתַב הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ (סִימָן נ' אוֹת ט') דְּהַכַּוָּנָה מְשַׁנָּה אֶת שֹׁרֶשׁ הַמְּלָאכָה, דְּאִם מַתִּיךְ אוֹ עוֹשֶׂה גַּחֶלֶת וְרוֹצֶה בְּגַחֶלְתּוֹ מְלַאכְתּוֹ נִקְבַּעַת לְמְבַשֵּׁל, וְאֵין כָּאן מַבְעִיר. וּכְשֶׁרְצוֹנוֹ רַק לְצָרְפוֹ וּלְלַבְּנוֹ בְּשְׁבִיל לְצָרְפוֹ, אֵין כָּאן בִּשּׁוּל אֶלָּא מַבְעִיר. וְשָׁם הִסְתַּפֵּק כְּשֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ לֹא לְצָרֵף וְלֹא לְרַכֵּךְ אִם יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. ע"ש.

וְעוֹד כיו"ב כָּתַב הֶחָזוֹן אִישׁ (סִי' נג ד"ה וּלְעִנְיָן) דְּכָל שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶם וְלֹא נִיחָא לֵהּ בְּבֵרוּרָן, לָאו שֵׁם בּוֹרֵר עָלָיו, וְאֵין זֶה כְּדִין פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, אֶלָּא כָּל שֶׁהוֹלְכִין לְאִבּוּד נִרְאֶה דְּלָאו בּוֹרֵר הוּא כְּלָל.

לְהַנִּיחַ קְדֵרָה חַמָּה עַל גַּבֵּי שַׁיִּשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טִפּוֹת מַיִם

ז ◆ מֻתָּר לְהַנִּיחַ קְדֵרָה חַמָּה עַל שַׁיִּשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טִפּוֹת מַיִם, וְאֵין לָחוּשׁ לְכָךְ שֶׁהַקְּדֵרָה הַחַמָּה תְּבַשֵּׁל אֶת הַמַּיִם שֶׁעַל גַּבֵּי הַשַּׁיִשׁ. דְּהָוֶה לֵהּ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ

בִּדְרַבָּנָן, דְּשָׁרֵי. וְהַמַּחְמִיר לְנַגֵּב תְּחִלָּה אֶת הַשַּׁיִשׁ תָּבֹא עָלָיו בְּרָכָה (שָׁם עַמּוּד תקצו).

וְעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְהָקֵל לְהַנִּיחַ קְדֵרָה רוֹתַחַת עַל שֶׁיֵּשׁ רָטֹב בְּמָיִם, דְּאַף שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, הָא לֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּבְשׁוּל זֶה, וְאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְבַשּׁוּל, וּבָזֶה הָוֵי מִדְּרַבָּנָן, וְהוּא מִתְעַסֵּק בָּעַלְמָא, וְגַם אֵין שׁוּם תּוֹעֶלֶת מִבַּשּׁוּל הַמַּיִם, וְיִתָּכֵן גַּם שֶׁאֵין אִסּוּר חֲצִי שִׁעוּר בְּשַׁבָּת. וְאַף שֶׁיֵּשׁ חוֹלְקִים בָּזֶה כַּנּוֹדָע, מִכָּל מָקוֹם חָזֵי לְאִצְטְרוּפֵי לִסְפֵקוֹת הַנַּ"ל.

שִׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִית שַׁבָּת

ח חוֹלֶה אוֹ יוֹלֶדֶת שֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַחוֹלִים בְּשַׁבָּת, מֻתָּר לָהֶם לַעֲלוֹת בְּמַעֲלִית שַׁבָּת (הַמְאֻשֶּׁרֶת עַל פִּי מְכוֹנֵי הֲהֲלָכָה, שֶׁהִיא עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת מֵאֵלֶיהָ לְעִתִּים מְזֻמָּנוֹת, וְאַף הַדֶּלֶת נִפְתַּחַת וְנִסְגֶּרֶת מֵאֵלֶיהָ), **אֲפִלּוּ אִם יְכוֹלִים לַעֲלוֹת בְּכוֹחוֹת עַצְמָם. אֲבָל לָרֶדֶת נָכוֹן לְהַחְמִיר. אוּלָם מֵעִקַּר הַדִּין גַּם לָרֶדֶת מֻתָּר הֵן לַחוֹלִים וְהֵן לְאָדָם בָּרִיא, וּבִפְרָט בִּמְקוֹם צֹרֶךְ, וְרַק דֶּרֶךְ חוּמְרָא טוֹב וְנָכוֹן לְכָל מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַעֲלִית אוֹטוֹמָטִית בְּשַׁבָּת. וְכָל הַדִּין הנז' הוּא גַּם בְּמַעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת בְּמָה שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ לָאַחֲרוֹנָה** (שָׁם).

וְעוֹד כַּיּוֹצֵא בָּזֶה יֵשׁ לָדוּן גַּבֵּי הַשִּׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִית חַשְׁמַלִּית אוֹטוֹמָטִית בְּשַׁבָּת, הָעוֹצֶרֶת בְּכָל קוֹמָה מֵאֵלֶיהָ, דִּלְכְאוֹרָה הָיָה מָקוֹם לְהַחְמִיר בָּזֶה, לְפִי מָה שֶׁנִּמְסַר מִפִּי מֻמְחִים שֶׁכֹּבֶד גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם הַנִּכְנָס לַמַּעֲלִית, גּוֹרֵם לְהַתָּזַת נִיצוֹצֵי אֵשׁ, שֶׁאֵינָם נִרְאִים אֶלָּא בָּאֲפֵלָה, וְאִם כֵּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַנִּכְנָס מִתְכַּוֵּן לְהַתָּזַת הַנִּיצוֹצוֹת, מִכָּל מָקוֹם הַדָּבָר הֶכְרֵחִי וַהֲרֵי הוּא בְּגֶדֶר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, שֶׁהַכֹּל מוֹדִים שֶׁהוּא אָסוּר בְּשַׁבָּת. [וּרְאֵה בד"ז בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם ח"ד פָּרָשַׁת תְּצַוֶּה].

אוּלָם לְפִי הָאָמוּר יֵשׁ לְהָקֵל בַּדָּבָר מֵעִקַּר הַדִּין, כִּי בְּוַדַּאי אֵין בְּהוֹצָאַת נִיצוֹצוֹת כָּאֵלֶּה מִשּׁוּם אִסּוּר תּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁאֵין בָּהֶם שׁוּם הַנָּאָה כְּלָל, לֹא לְצֹרֶךְ תְּאוּרָה וְלֹא לְצֹרֶךְ חִמּוּם, וְכַדּוֹמֶה. וּמוֹכָח מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ"ם (בְּפֶרֶק יב מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת) שֶׁכָּל שֶׁהַבְעָרָה נַעֲשֵׂית דֶּרֶךְ הַשְׁחָתָה, שֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה מִמְּלָאכָה זוֹ, פָּטוּר. וְכֵן הֶעֱלָה הַגָּאוֹן בַּעַל טַל אוֹרוֹת (בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת דַּף צב:), שֶׁזֶּהוּ בִּכְלָל מָה שֶׁאָמְרוּ חָז"ל: כָּל הַמְקַלְקְלִים פְּטוּרִים, וְלָכֵן כְּשֶׁאֵין שׁוּם הַנָּאָה מִמְּלָאכֶת הַהַבְעָרָה, הֲרֵי הוּא מְקַלְקֵל וּפָטוּר. וְכֵן כָּתַב מהר"ח פָּלָאגִ'י בְּשׁוּ"ת לֵב חַיִּים חֵלֶק ג' (סִימָן סח). וְכֵן מְבֹאָר בַּפְּרִי מְגַדִּים (סִימָן תקב) לְגַבֵּי הוֹצָאַת נִיצוֹצוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם אִסּוּר תּוֹרָה. [וְכֵן הֶעֱלָה בְּשׁוּ"ת רַב פְּעָלִים חֵלֶק ב' (אֹרַח חַיִּים סִימָן נג), אוֹדוֹת מִי שֶׁשָּׁכַח שֶׁהוּא שַׁבָּת, וְלָקַח עֵץ גַּפְרוּר עַל מְנַת לְהַצִּיתוֹ, וּבְשָׁעָה שֶׁשִּׁפְשֵׁף בְּגַפְרוּר לְהַצִּיתוֹ לֹא נִדְלַק, אֶלָּא רַק יָצָא מֵהַגַּפְרוּר נִיצוֹץ אֵשׁ וּמִיָּד כָּבָה, וְתָכָף נִזְכַּר שֶׁהַיּוֹם שַׁבָּת, וְהִשְׁלִיכוֹ מִיָּדוֹ, וּבָא אֵצֶל הָרַב לִשְׁאֹל תִּקּוּן עַל מַעֲשֵׂהוּ, וְחָקַר אִם עָבַר בָּזֶה עַל אִסּוּר תּוֹרָה אוֹ עַל אִסּוּר דְּרַבָּנָן, וְהֵבִיא דִּבְרֵי רַבֵּנוּ עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא בפ"ד דְּבֵיצָה שֶׁנִּרְאֶה שֶׁסּוֹבֵר שֶׁבְּהוֹצָאַת נִיצוֹצוֹת שֶׁל אֵשׁ אֵין אִסּוּר תּוֹרָה, וְשֶׁכֵּן כָּתַב הפמ"ג הַנַּ"ל]. ע"ש. וכ"כ הֶחָזוֹן אִישׁ (סִי' נ' אוֹת ט'), שֶׁנִּיצוֹצֵי אוּר הַנִּתָּזִים מֵחוּט הַחַשְׁמַל אֵין בָּהֶם אִסּוּר תּוֹרָה מִשּׁוּם מַבְעִיר, אֶלָּא רַק שְׁבוּת מִדְּרַבָּנָן.

וּלְפִי זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּלֹא מִבָּעְיָא לִסְבָרַת בַּעַל תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן שֶׁסּוֹבֵר שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, אִם עִקַּר הָאִסּוּר מִדְּרַבָּנָן, מֻתָּר. וְכִדְבָרָיו פָּסַק רַבֵּנוּ הַמְּאִירִי (שַׁבָּת כט:). וְכֵן פָּסַק בַּעַל הַהַשְׁלָמָה (שַׁבָּת עה.). וְכֵן פָּסַק הָרֹא"שׁ מלוני"ל בִּתְשׁוּבָה, הוּבְאָה בְּסֵפֶר אֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁלְּפִי זֶה בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ לְהַתִּיר בְּנִדּוֹנֵנוּ, אֶלָּא גַּם לְדַעַת המג"א (סִימָן שיד) שֶׁחוֹלֵק עַל הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְאוֹסֵר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ גַּם בִּדְרַבָּנָן, וְכֵן דַּעַת הֶחָתָם סוֹפֵר וְעוֹד אַחֲרוֹנִים. מ"מ כָּאן שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הַנָּאָה מֵהַנִּיצוֹצוֹת, הוּא בְּגֶדֶר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, שֶׁמְּבֹאָר בְּתוֹס' (שַׁבָּת קג.) שֶׁאֲפִלּוּ לְהַחוֹלְקִים עַל בַּעַל הָעָרוּךְ וְסוֹבְרִים שֶׁפְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ אָסוּר, הַנֵּי מִילֵּי כְּשֶׁעִקַּר הָאִסּוּר הוּא מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל אִם עִקַּר הָאִסּוּר הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן, וְהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ, מֻתָּר]. וכ"כ רַבֵּנוּ מֵאִיר מֵרוֹטֶנְבּוּרְג (בְּתוֹס' יוֹמָא לה.).

וְאָמְנָם מִדִּבְרֵי בַּעַל הַתְּרוּמָה וְהַמָּרְדְּכַי שֶׁהוּבְאוּ בְּטוּר וּבֵבִית יוֹסֵף (סִי' שטז) בְּדִין סְגִירַת תֵּבָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זְבוּבִים, מוּכָח שֶׁגַּם בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן אַזְלִינַן לְחוּמְרָא, מִכָּל מָקוֹם דַּעַת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם לִפְסֹק לְהָקֵל בָּזֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַגָּאוֹן בַּעַל עוֹלַת שַׁבָּת, וְהַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק הָרָרִי בְּשׁוּ"ת זִכֹּר לְיִצְחָק (סִימָן פו). וְלָכֵן בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ לִסְמֹךְ עַל רוה"פ לְהָקֵל בְּנִדּוֹנֵנוּ, וְכֵן פָּסַק הַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק הַכֹּהֵן רַפָּפוֹרְט בְּשׁוּ"ת בָּתֵּי כְּהֻנָּה (סִימָן יח) שֶׁכָּל שֶׁשֹּׁרֶשׁ הָאִסּוּר מִדְּרַבָּנָן יֵשׁ לְהַתִּיר בּוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ.

וְכֵן הֶעֱלָה בְּשׁוּ"ת בְּאֵר יִצְחָק (סִימָן טו) וּבַמִּלּוּאִים שֶׁבְּסוֹף הַסֵּפֶר. וְכֵן דַּעַת בַּעַל שׁוֹאֵל וּמֵשִׁיב (מַהֲדוּרָא קַמָּא סִימָן רי, וּתְלִיתָאָה חֵלֶק ג' סִימָן ג').

וְכֵן פָּסְקוּ בְּדִבְרֵי מַלְכִּיאֵל חֵלֶק ב' (חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן מב). וְהַגָּאוֹן מִלּוּבְלִין בַּעַל תּוֹרַת חֶסֶד (חֵלֶק אֶבֶן הָעֵזֶר סִימָן לח). וְעוֹד וְעוֹד.

פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנָן

וּבְכְלַל הַרְבֵּה מִגְּדוֹלֵי הָאַחֲרוֹנִים הַסְּפָרַדִּים סוֹבְרִים לְהַתִּיר פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנָן, וּרְאֵה לְהַלָּן. לְפִיכָךְ נִרְאָה שֶׁהָעִקָּר לַהֲלָכָה לְהַתִּיר עַל כָּל פָּנִים פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן. וְלָכֵן בִּמְקוֹם צֹרֶךְ אֶפְשָׁר לִסְמֹךְ עַל הַמַּתִּירִים וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁבָּת בְּמַעֲלִית שַׁבָּת, וּבְמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר נָכוֹן לְהַחְמִיר, וְהַמַּחְמִיר תָּבוֹא עָלָיו בְּרָכָה. [רַב קָטָע זֶה מִמָּרָן זיע"א].

גַּם בְּשִׁמִּירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ חֵלֶק א' (פֶּרֶק כג סְעִיף ז' הֶעָרָה קלז, קמ, קמא, וּבַמִּלּוּאִים) כָּתַב בְּשֵׁם הגרש"ז אוֹיערְבַּאךְ זצ"ל, דְּיֵשׁ לְהַתִּיר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשַׁבָּת, בְּמַעֲלִית אוֹטוֹמָטִית הָעוֹלָה וְיוֹרֶדֶת לְעִתִּים מְזֻמָּנוֹת, בֵּין לַעֲלוֹת וּבֵין לָרֶדֶת, בְּאֹפֶן שֶׁהַדֶּלֶת נִפְתַּחַת וְנִסְגֶּרֶת מֵאֵלֶיהָ לְלֹא כָּל מַגָּע הָאָדָם. וּבִפְרָט כְּשֶׁעוֹלָה וְיוֹרֵד בַּמַּעֲלִית לְצֹרֶךְ מִצְוָה, כְּגוֹן לְהִתְפַּלֵּל בְּמִנְיָן, אוֹ לְצֹרֶךְ סְעוּדַת שַׁבָּת, אוֹ שֶׁהוּא זָקֵן וְחָלָשׁ. וכ"כ עוֹד בְּשֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה ח"ב (סִימָן שיח סק"א).

וּבְשׁוּ"ת בֵּית אָבִי ח"ה (סִימָן כו). הֶעֱלָה, שֶׁאִם אֵינוֹ לְצֹרֶךְ מִצְוָה אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמַּעֲלִית אוֹטוֹמָטִית. ע"ש. אוּלָם לְפִי הַמְּבֹאָר גַּם כְּשֶׁאֵינוֹ לְצֹרֶךְ מִצְוָה יֵשׁ לְהָקֵל.

וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְחַלֵּק בֵּין עֲלִיָּה בְּמַעֲלִית כָּזוֹ, שֶׁהִיא מֻתֶּרֶת, לְבֵין יְרִידָה בָּהּ, דְּבָזֶה אֵין לְהַתִּיר, דְּבַעֲלִיַּת הַמַּעֲלִית אֵין מִשְׁקָלוֹ שֶׁל הָאָדָם מַעֲלֶה אוֹ מוֹרִיד, אֲבָל כְּשֶׁהַמַּעֲלִית יוֹרֶדֶת הֲרֵי כֹּבֶד מִשְׁקָלוֹ עוֹזֵר לַמַּעֲלִית לָרֶדֶת, [אוֹ שֶׁכֹּחַ הַגֶּרֶם מוֹנֵעַ אֶת הַיְרִידָה בְּחֹזֶק רַב מִדַּי]. וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר יָשִׁיב מֹשֶׁה (עַמּוּד לא). וּרְאֵה עוֹד בְּשׁוּ"ת רִבְבוֹת אֶפְרַיִם חֵלֶק ג' (סִימָן רמג). אוּלָם דַּעַת מָרָן זיע"א אֵינָהּ כֵּן, אֶלָּא דְּמֵעִקַּר הַדִּין יֵשׁ לְהָקֵל בָּזֶה בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, אַךְ בְּמָקוֹם שֶׁאֶפְשָׁר נָכוֹן לְהַחְמִיר, כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר בַּהֲלִיכוֹת עוֹלָם ח"ד.

וְדַע, דְּהֶתֵּר זֶה הוּא גַּם בְּאֹפֶן שֶׁמְּמֻנוֹעַ הַמַּעֲלִית פּוֹעֵל עַל פִּי מַחְשֵׁב הַשּׁוֹקֵל אֶת כֹּבֶד גּוּף הָאָדָם, וּמַזְרִים כֹּחַ זָרֶם בְּהֶתְאֵם לַמִּשְׁקָל, הֵן בַּעֲלִיָּה וּבִפְרָט בִּירִידָה, דְּאַף שֶׁעִם כְּנִיסַת הָאָדָם לַמַּעֲלִית נִכְתָּבִים מִסְפָּרִים עַל גַּבֵּי צַג הַמַּחְשֵׁב, אֵין בָּזֶה אִסּוּר כּוֹתֵב מה"ת, וְאַכַּתִּי הָוֵי אִסּוּרוֹ מִדְּרַבָּנָן, דְּאֵין זֶה כָּתַב הַמִּתְקַיֵּם. וְאֵין זֶה דֶּרֶךְ כְּתִיבָה בְּיַד הָאָדָם. וְהוּא בִּכְלָל פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ בִּדְרַבָּנָן.

שִׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת

וּבַמַּעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת הַמְּהִירוֹת מְאֹד, קַיֶּמֶת בַּקָּרַת מְהִירוּת הַמְּוַסֶּתֶת אֶת הַתְּאוּצָה בְּעֵת יְצִיאַת הַמַּעֲלִית מִן הַקּוֹמָה, וְכֵן דוֹאֶגֶת לְהֶאָטָה מְבֻקֶּרֶת וְרַכָּה כְּדֵי לִמְנֹעַ בִּלְימָה חֲזָקָה. בַּקָּרַת הַמְּהִירוּת מִתְבַּצַּעַת עַל יְדֵי חַיְשָׁן אֶלֶקְטְרוֹנִי הַמּוֹדֵד אֶת הַמְּתִיחוּת שֶׁל הַכֶּבֶל שֶׁעָלָיו תְּלוּיָה הַמַּעֲלִית. [הַפְּרוּט הַנּ"ז נִמְסַר לָנוּ עַל יְדֵי מָכוֹן צֹמֶת]. וְהִנֵּה גַּם אִם נִטְעַן שֶׁהָאָדָם מְעַנְיָן בְּזִוּוּת שֶׁל הַמְּהִירוּת, וְגַם אִם נֹאמַר שֶׁהַזִּוּוּת עִם אָדָם אוֹ בְּלִי אָדָם שׁוֹנֶה, בְּקֶרְטוֹב שֶׁבַּקֶּרְטוֹב, עֲדַיִן לְפִי הָאָמוּר אֵין כָּאן אֶלָּא שִׁנּוּי בְּכֹחַ הַגֶּרֶם, וְהוּא כְּמוֹ הַגְבָּרַת הַכֹּחַ בְּמַכְשִׁיר שְׁמִיעָה הַפּוֹעֵל מֵעֶרֶב שַׁבָּת, וְכֵן בְּמָה שֶׁהִתְקִינוּ בְּשַׁעַר הַכְּנִיסָה לַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, גַּלַּאי מַתֶּכֶת, שֶׁכַּמָּה מִפּוֹסְקֵי זְמַנֵּינוּ כָּתְבוּ לְהָקֵל בָּזֶה בִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ וְאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן. וּלְפִי הָאָמוּר בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת הַנַּ"ל בְּדַעַת הגרש"ז אוֹיערְבַּאךְ,

גַּם בַּמַּעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת הַנַּ"ל, אֵין אִסּוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּשֶׁפּוֹעֲלוֹת בְּאֹפֶן אוֹטוֹמָטִי.

וְאָמְנָם יֵשׁ שֶׁחָשְׁשׁוּ בְּכָל זֶה לֶאֱסֹר מִכֹּחַ דִּבְרֵי הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ, דְּבְהַפְעָלַת זֶרֶם אֵיפָא מִשּׁוּם בּוֹנֶה, אַךְ כְּבָר הֶאֱרִיךְ בָּזֶה בְּשֶׁלְחַן הַמַּעֲרֶכֶת חֵלֶק א' (עַמּוּד כד) שֶׁדַּעַת הָרַבֶּה מְגִדּוֹלֵי דּוֹרֵנוּ שֶׁאֵין בָּזֶה אִסּוּר בּוֹנֶה, וְאֵין הַכֹּל מַסְכִּימִים בָּזֶה לְדַעַת הַגָּאוֹן הֶחָזוֹן אִישׁ. [וּמִכְּלָלָם מוֹרֵנוּ רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה מוהר"ע עָטְיָה, והגרש"ז אוֹיֶערְבָּאךְ, זצ"ל, וּמָרָן זיע"א, דְּכָלְהוּ לֹא סְבִירָא לְהוּ כִּסְבָרַת החזו"א בָּזֶה]. וְהַשִּׁמּוּשׁ בַּמַּעֲלִית יֵשׁ לְדוּנָהּ כְּשִׁמּוּשׁ בִּכְלִי וְלֹא כִּבְנָיָן וּסְתִירָה, כִּי כֵן דֶּרֶךְ פְּעֻלָּתָם לְהִפָּתַח וּלְהִסָּגֵר. וּרְאֵה בָּזֶה בְּמִנְחַת שְׁלֹמֹה ח"א (סִי' י' אות ו') בְּדַעַת הֶחָזוֹן אִישׁ, עַל פִּי מ"ש בְּסִפְרוֹ (או"ח סִי' נ' סק"ט). וְכֵן בִּכְתָבֵי הֶחָזוֹן אִישׁ שֶׁהוּבְאוּ בְּמִנְחַת שְׁלֹמֹה שָׁם סִימָן יא. וְיֵשׁ לָדוּן עוֹד בִּד' החזו"א.

וְעַיֵּן בַּחֶזוֹן אִישׁ (שַׁבָּת, סִימָן לח סק"ד) לְגַבֵּי הַשִּׁמּוּשׁ בְּמִתְקְנֵי חֲלִיבָה בְּשַׁבָּת, דְּמוּכָח לְכְאוֹרָה שֶׁלֹּא חָשַׁשׁ לְאִסּוּר בְּהַגְבָּרַת הַזֶּרֶם שֶׁבְּוַדַּאי מִתְבַּצַּעַת בַּיָּדַיִם עִם הַצְּמָדַת הַמִּתְקָן לְדַדֵּי הַפָּרָה. וְיִתָּכֵן שֶׁלֹּא הֵקֵל בָּזֶה אֶלָּא מִשּׁוּם צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים שֶׁהוּא מִדְּאוֹרַיְתָא. אֶלָּא דא"כ הָיָה צָרִיךְ לְהַגְבִּיל אֶת הַהֶתֵּר בְּאֹפֶן שֶׁכָּל הַחֲלִיבָה תֵּלֵךְ לְאִבּוּד, וְאִלּוּ הֶחָזוֹן אִישׁ הִתִּיר גַּם לְתוֹעֶלֶת הָרַפְתָנִים.

וּבְעִקַּר הַהַנָּחָה שֶׁכְּבָד גּוּף הָאָדָם גּוֹרֵם לְהַגְבָּרַת כֹּחַ הַזֶּרֶם, אֵין זֶה בָּרוּר, שֶׁהֲרֵי הַמַּעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת מְתֻכְנָנוֹת שֶׁהַמָּנוֹעַ יְפַעֵל מִיָּד בְּמִלֹּא הַתְּפוּקָה, דָּבָר שֶׁגּוֹרֵם לְהַפְעָלַת הַזֶּרֶם בְּמִלֹּא עָצְמָתוֹ, אֶלָּא כְּשֶׁפְּעָלָה זֹאת נַעֲשֵׂית כְּשֶׁהַמַּעֲלִית רֵיקָה, מְפַעֵל בְּמַקְבִּיל כֹּחַ נֶגְדִּי הַגּוֹרֵם לִירִידַת הַזֶּרֶם. אוּלָם כַּאֲשֶׁר נִמְצָאִים אֲנָשִׁים בַּמַּעֲלִית, כָּבְדָם מַשְׁפִּיעַ לְהַחְלִישׁ אֶת הַכֹּחַ הַנֶּגְדִּי, וּמִמֵּילָא אֵין מָה שֶׁיַּפְרִיעַ לַזֶּרֶם לְהַמְשִׁיךְ בְּמִלֹּא עָצְמָתוֹ. כְּלוֹמַר, הַשִּׁמּוּשׁ בַּמַּעֲלִית רַק מוֹנֵעַ אֶת הִתְמַעֲטוּת הַזֶּרֶם עַל יְדֵי שֶׁהוּא מוֹנֵעַ מִכּוֹחַ שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהוֹצִיא אִלּוּ הָיְתָה הַמַּעֲלִית רֵיקָה, אַךְ עֲדַיִן לֹא נוֹצַר הַגְבָּרַת זֶרֶם, וְהַזֶּרֶם מַמְשִׁיךְ כָּרָגִיל.

וְעוֹד שָׁמַעְנוּ, כִּי בָּאֲנְקוֹדֵרִים הַמְּתֻקָּנִים בְּמַעֲלִיּוֹת יֵשׁ בָּקָר שֶׁהוּא סַפָּק הַזֶּרֶם לַמָּנוֹעַ, וְהַזֶּרֶם הָעוֹבֵר בּוֹ מִשְׁתַּנֶּה דֶּרֶךְ רְכִיב אֶלֶקְטְרוֹנִי וְלֹא דֶּרֶךְ חֻבָּרַת חַשְׁמַל. בְּסָפֵק זֶה נִפְתָּחִים וְנִסְגָּרִים טְרַנְזִיסְטוֹרִים זְעִירִים בְּקֶצֶב אָחִיד לְלֹא הֶפְסֵק בְּמַהֲלַךְ הָעֲלִיָּה וְהַיְרִידָה. וְהִבְרַר כִּי מִסְפַּר הָאֶלֶמֶנְטִים הָאֶלֶקְטְרוֹנִיִּים הַמְּפָעֲלִים מִנְקֻדַּת מוֹצָא לַתַּחֲנָה הַקְּרוֹבָה, הוּא זֶהֶה לַחֲלוּטִין בֵּין אִם הַמַּעֲלִית תִּהְיֶה רֵיקָה מְנוֹסְעִים, אוֹ מְלֵאָה. וְאֵין לְמִשְׁקַל הָאָדָם שׁוּם הַשְׁפָּעָה עַל פְּעֻלּוֹת הַמִּתּוּג. הוֹרָאוֹת הַפִּקּוּד שֶׁיְּשְׁפִּעוּ מִמִּשְׁקַל הַנּוֹסְעִים יַשְׁפִּיעוּ אַךְ וְרַק עַל קֶצֶב הַפְּעֻלּוֹת שֶׁיּוּאַט כְּכָל שֶׁהַכֹּבֶד יִגְדַּל. אוּלָם שִׁנּוּי בַּקֶּצֶב יִהְיֶה בְּמִקְרוֹ אַלְפִּית הַשְּׁנִיָּה, דָּבָר שֶׁהוּא בִּלְתִּי נִתָּן לְתְפִיסָה חוּשִׁית כְּלָל. אוּלָם יֵשׁ אַנְקוֹדֵרִים שֶׁל חֻבָּרוֹת מְסֻיָּמוֹת שֶׁמַּבַּחִישֵׁב, שֶׁנּוֹתֵן אֶת הַהוֹרָאוֹת לְבִצּוּעַ הַפְּעֻלּוֹת שֶׁמִּתְבַּצַּעַ ע"י הַדְּלָקָה וְכִבּוּי טְרַנְזִיסְטוֹרִים זְעִירִים, יֵשׁ בְּכַמּוּת הַפְּעֻלּוֹת הַנַּעֲשׂוֹת בֵּין עִם הַמַּעֲלִית רֵיקָה אוֹ מְלֵאָה. הַפְּעִילוּת הַזֹּאת נַעֲשֵׂית בְּקִפְסָא סְגוּרָה וְאֵין שׁוּם אֶפְשָׁרוּת לִרְאוֹת וְלַעֲקֹב אַחֲרֶיהָ. אוּלָם בִּפְעִילוּת שֶׁל הַמַּעֲלִית בְּעֵת כְּנִיסַת הָאָדָם לַמַּעֲלִית, אֵין שׁוּם פְּעִילוּת חַשְׁמַלִּית נִגְרֶמֶת מִיָּד בִּכְנִיסַת הָאָדָם.

ועכ"פ הָעִקָּר לְדִינָא שֶׁגַּם בַּמַּעֲלִיּוֹת הַחֲדִישׁוֹת הַמְּהִירוֹת בְּיוֹתֵר, אֶפְשָׁר לְהָקֵל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַעֲלִית אוֹטוֹמָטִית בְּשַׁבָּת. וְהַמַּחְמִיר תע"ב.

וּרְאֵה עוֹד לְעִנְיַן שִׁמּוּשׁ בְּמַעֲלִית בְּשַׁבָּת בְּשוּ"ת פְּרִי הַשָּׂדֶה ח"ד (סִי' עב), וּבְשוּ"ת הִלֵּל אוֹמֵר (סִי' קעח), וּבְשוּ"ת יָם הַגָּדוֹל (סִי' כו), וּבְשוּ"ת מִשְׁפְּטֵי עֻזִּיאֵל (יו"ד עַמּוּד רכו). וּבְשוּ"ת יַשְׁכִּיל עַבְדִּי ח"ד (סִי' טז), וּבְשוּ"ת דִּבְרֵי חִזְקִיָּהוּ ח"ב (סִי' ה'), וּבְשוּ"ת יֶרֶךְ יַעֲקֹב (סִי' נד). וּבְקֹבֶץ אַסְיָא (חוֹבֶרֶת כב, חֶשְׁוָן תשל"ט עַמּוּד 91), וּבְקֹבֶץ תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה כֶּרֶךְ ט' (תשכ"ז, עַמּוּד יג). ע"ש.

וּבְעִקַּר מָה שֶׁכָּתַב לְעִנְיַן פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, הִנֵּה יֵשׁ לְהָעִיר בָּזֶה, דִּבְשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן שטז סְעִיף ג' כָּתַב מָרָן, דְּכָל שֶׁבְּמִינוֹ נִצּוֹד חַיָּב עָלָיו, וְאִם אֵין בְּמִינוֹ נִצּוֹד פָּטוּר אֲבָל אָסוּר, הִלְכָךְ זְבוּבִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בְּמִינָם נִצּוֹד אָסוּר לְצוּדָן. הגה"ה, וְלָכֵן יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לִסְגֹּר תֵּבָה קְטַנָּה, אוֹ לִסְתֹּם כֵּלִים שֶׁהַזְּבוּבִים בּוֹ בְּשַׁבָּת, דְּהָוֵי פְּסִיק

רֵישֵׁיהּ שֶׁיְּצוּדוּ שָׁם. ע"כ. וְכָתַב בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק טו) תֵּבָה קְטַנָּה, אֲבָל תֵּבָה גְּדוֹלָה סְבִירָא לֵהּ להרמ"א דִּלְכֹלֵי עָלְמָא שָׁרֵי, דְּאָפְלוּ אִם הָיָה עוֹמֵד בְּתוֹכָהּ לֹא הָיָה יָכוֹל לְתוֹפְסָהּ בְּחַד שְׁחִיָּה, וְגַם הוּא דָּבָר שֶׁאֵין בְּמִינוֹ נִצּוֹד. ע"כ. וּבְשַׁעַר הַצִּיּוּן (ס"ק יח) בֵּאֵר דְּבָרָיו, דְּהֵינוּ מִשּׁוּם דְּהָוֵי תְּרֵי דְּרַבָּנַן, מִשּׁוּם הָכִי מָתַר בְּאֵינוֹ מְכַוֵּן אַף עַל גַּב דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. ע"כ. וְדַוְקָא אִי הָוֵי תְּרֵי דְּרַבָּנַן מָתַר כְּשֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן, אֲבָל אִם לֹא הָוֵי תְּרֵי דְּרַבָּנַן אֶלָּא חַד דְּרַבָּנַן אָסוּר. וְהַדָּבָר סוֹתֵר לְמָה שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן רנז ס"ב, שֶׁאִם מִתְכַּוֵּן כְּדֵי לִשְׁמֹר מִן הָעַכְבָּרִים וְכוּ', מָתַר. וְכָתַב בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק יד) דְּהֵינוּ טַעֲמָא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן לָזֶה. ע"כ. וְקָשֶׁה דְּאַמַּאי שָׁרִינַן בְּהַטְמָנָה לְכַסּוֹת מִפְּנֵי הָעַכְבָּרִים, הֲרֵי לֹא הָוֵי תְּרֵי דְּרַבָּנַן.

וְצָרִיךְ לוֹמַר, דְּכָל שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן לְהַטְמָנָה אֵינוֹ בִּכְלַל גְּזֵרַת הַטְמָנָה. דְּכָל מָה שֶׁגָּזְרוּ שֶׁלֹּא לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת הוּא דַּוְקָא בְּמְכַוֵּן לְשֵׁם הַטְמָנָה, הָא לָאו הָכִי מָתַר גָּמוּר הוּא.

ולפ"ז אָתֵי שַׁפִּיר מָה שֶׁהֵעִירוּ מִדִּבְרֵי מָרָן בְּכַמָּה דּוּכְתֵי, דְּמַשְׁמַע מִנֵּהּ דְּסְבִירָא לֵהּ דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדְרַבָּנַן אָסוּר.

וְלִדְבָרֵינוּ אָתֵי שַׁפִּיר, דְּהָכָא אֵינוֹ נִכְנָס בְּגֶדֶר הָאִסּוּר כְּלָל, וְאֵינוֹ מִטַּעַם דְּהָוֵי דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, אֶלָּא כָּל מַהוּת הָאִסּוּר הוּא רַק כְּשֶׁמְּכַסֶּה הַקְּדֵרָה כְּדֵי לִשְׁמֹר עַל הַחֹם, אֲבָל בְּמְכַסֶּה הַקְּדֵרָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ עַכְבָּרִים אֵינוֹ נִכְנָס בִּכְלָל אִסּוּר הַטְמָנָה כְּלָל. וְאֵין הָכִי נָמִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁדַּעַת מָרָן דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדְרַבָּנַן אִם נִיחָא לֵהּ אָסוּר.

דַּעַת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּנִיחָא לֵהּ בִּדְרַבָּנַן

ט ◆ **פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנַן, וְנִיחָא לֵהּ בְּדָבָר, אַף שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן יֵשׁ לִנְקֹט לְדִינָא לְאֵסֹר. שֶׁכֵּן נִרְאֶה דַּעַת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וּמִכָּל מָקוֹם סְבָרַת הַחוֹלְקִים חָזֵי לְאַצְטְרוּפֵי לְעוֹד סְפֵקוֹת** (שָׁם עַמּוּד תר).

וּבְעִקַּר הַנִּדּוֹן גַּבֵּי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּנִיחָא לֵהּ בְּדְרַבָּנַן, נוֹדַע שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה מַחְלֹקֶת גְּדוֹלָה בַּפּוֹסְקִים, שֶׁדַּעַת הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וְהַמַּרְדְּכִי לְהָקֵל בָּזֶה, וּמָצָאנוּ כַּמָּה חֲבֵרִים גְּדוֹלִים לְשִׁיטָתוֹ, הָרַא"ש מִלוּנִיל, הַהַשְׁלָמָה, רַבֵּנוּ מֵאִיר הַמְּעִילִי, האו"ז, וְעוֹד. וְכַמָּה מֵהָאַחֲרוֹנִים הִסְכִּימוּ לָזֶה לְהַתִּיר, וּמֵהֶם: בְּגִנַּת וְרָדִים, בְּנָחֶפָּה בַּכֶּסֶף, בְּיַד מַלְאָכִי, מָהָרִ"י עַיָּאשׁ, וְעוֹד. (וכמ"ש בְּאֹרֶךְ בְּשו"ת יַבִּיעַ אֹמֶר חֵלֶק ד' סִימָן ל"ד אוֹת ל"א-ל"ב). וְאִלּוּ דַּעַת המג"א (סִי' שיד) לֶאֱסֹר בַּדָּבָר. וְהִסְכִּימוּ לָזֶה כַּמָּה אַחֲרוֹנִים, וּמֵהֶם, הגרעק"א, הָאֵלִיָּה רַבָּה, הַגְּרָ"א, המשנ"ב, עָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן, וְעוֹד.

וְהוֹכִיחוּ כֵּן מֵהַתּוֹס' שַׁבָּת (קג. ד"ה לא צְרִיכָא) שֶׁדָּנוּ לְגַבֵּי מְעוּט עִנְבֵי הַדַּס בְּיו"ט, וּבְסו"ד כָּתְבוּ, וּמִיהוּ י"ל דְּאוֹתוֹ תִּקּוּן מוּעָט, כְּמוֹ מְעוּט עֲנָבִים, שֶׁאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנַן, לֹא גָּזְרוּ חֲכָמִים כְּשֶׁאֵינוֹ נֶהֱנֶה. ע"כ. וּמַשְׁמָע דְּאָפְלוּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנַן אִי לָאו דְּאֵינוֹ נֶהֱנֶה, יֵשׁ לֶאֱסֹר בִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנַן.

וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ לְהוֹכִיחַ מִכַּמָּה דּוּכְתֵי שֶׁכֵּן הוּא דַּעַת מָרָן הש"ע, דִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בִּדְרַבָּנַן, דְּנִיחָא לֵהּ, אָסוּר. וְאַצַיֵּן כָּאן כַּמָּה הוֹכָחוֹת שֶׁכָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים בָּזֶה.

א. מִדִּבְרֵי מָרָן בַּבֵּית יוֹסֵף (סִימָן שטז), דְּהִנֵּה הַטּוּר (שָׁם) הֵבִיא מ"ש הָרַב בַּעַל הַתְּרוּמוֹת שֶׁאָסוּר לִנְעֹל בְּשַׁבָּת תֵּבָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ זְבוּבִים, אֶלָּא יִתֵּן סַכִּין אוֹ שׁוּם דָּבָר בֵּין הַכִּסּוּי לַתֵּבָה, בְּעִנְיָן שֶׁיּוּכְלוּ לָצֵאת מִשָּׁם. וְהַטּוּר כָּתַב, דנ"ל שא"צ לְדַקְדֵּק בָּזֶה, שֶׁאֵין הַזְּבוּבִים נִצּוֹדִין בַּתֵּבָה, שֶׁאִם בָּא לִפְתֹּחַ הַתֵּבָה וְלִיטְלָם, יִבְרְחוּ. וְלֹא דָּמִי לִדְבוֹרִים בַּכַּוָּרֶת, דְּקָתָנֵי פּוֹרְסִין הַמַּחֲצֶלֶת ע"ג כַּוָּרֶת וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְכַוֵּן לָצוּד, כִּי הַכַּוָּרֶת קְטַנָּה הִיא, וְהַדְּבוֹרִים נִצּוֹדִין בָּהּ. וְעוֹד דִּבְכַוָּרֶת גּוּפָהּ קָתָנֵי, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְכַוֵּן לָצוּד אַלְמָא כִּי לֹא מְכַוֵּן שָׁרֵי. ע"כ. וְכָתַב מָרָן בב"י, שֶׁכֵּן הוּא בַּמַּרְדְּכִי בְּסוֹף פֶּרֶק כִּירָה (סִי' שיח) וּבָאגוּר (סִי' תעא) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת. וְכֵן מַשְׁמַע מִדְּתַנְיָא בְּפֶרֶק כִּירָה (מג.) וּבְרֵישׁ פֶּרֶק מְשִׁילִין (בֵּיצָה לו.), פּוֹרְסִין מַחֲצֶלֶת עַל גַּבֵּי כַּוָּרֶת בְּשַׁבָּת, בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה, וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לָצוּד. וְאַמְרִינַן בְּרֵישׁ פֶּרֶק מְשִׁילִין (שָׁם), וְתִסְבְּרָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא

וְהָא מִדָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, לְעוֹלָם כֻּלָּהּ רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן דְּאִית בֵּהּ כַּוִּי, וְלֹא תֵּימָא לְרַבִּי יְהוּדָה וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְפַּוֵּן לָצוּד, אֶלָּא אֵימָא וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂנָּה מְצוּדָה. וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, דְּאִית בֵּהּ כַּוִּי, חַלּוֹנוֹת יֵשׁ בְּדַפְנוֹתֶיהָ, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּכַסֶּה אֶת פִּיהָ, אֵינָן נִצּוֹדִין אִם לֹא יְכַסֶּה גַּם הַחַלּוֹנוֹת. וְהַתּוֹסָפוֹת (שָׁם: ד"ה אֶלָּא) כָּתְבוּ, וְתֵימַה דְּהָא מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, וּפֵרֵשׁ הר"מ מאייבר"א, דְּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן נָמִי מָיְרֵי שֶׁיֵּשׁ חֹר קָטָן בַּכַּוֵּרֶת, אַךְ אֵינוֹ נִרְאֶה, וא"כ לֹא הָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן מָתָר. וְרַבִּי יְהוּדָה דְּאָסַר אֲפִלּוּ דָּבָר שֶׁאֵין מִתְפַּוֵּן, בָּעֵי חֹר גָּדוֹל שֶׁיִּהְיֶה נִרְאֶה לַדְּבוֹרִים לָצֵאת מִן הַכַּוֵּרֶת. עכ"ל. וְגַם הָרַב הַמַּגִּיד כָּתַב בְּפֶרֶק כ"ה (הכ"ה) פֵּרוּשׁ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְפַּוֵּן לָצוּד. וְאֵינוֹ הֶכְרֵחַ שֶׁיִּהוּ נִצּוֹדִין. ע"ש. וא"כ מָה שֶׁרָצָה הַטּוּר לְדָחוֹת דִּבְרֵי בַּעַל הַתְּרוּמָה וְכוּ', אֵין בְּדָחוּי זֶה מַמָּשׁ וְכוּ', וְלֹא אָסְרוּ מַחֲצֶלֶת עַל הַכַּוֵּרֶת בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ, אֶלָּא בְּדְבוֹרִים שֶׁבְּמִינָן נִצּוֹד, אֲבָל זְבוּבִים שֶׁאֵין בְּמִינָן נִצּוֹד, כָּל שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּוֵּן שָׁרֵי, וְאע"ג דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ הוּא. וּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּנָפַק מִפּוּמֵיהּ דְּבַעַל הַתְּרוּמָה, וְכָתְבוּ הַמְּרַדְּכִי, וְלֹא חֲזִינַן מָאן דְּאַפְלִיג עָלֵיהּ, מִי יָקֵל רֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם. ע"כ.

וּמִלְּשׁוֹן מָרָן הב"י מַשְׁמָע, דְּמֵעִקַּר הַדִּין הָיָה מָקוֹם לְהָקֵל בָּזֶה, אַךְ שֶׁאֵין לָנוּ לְהָקֵל רֹאשׁ וּלְהָקֵל נֶגֶד הַתְּרוּמָה וְהַמְּרַדְּכִי. וכ"פ הָרְמָ"א בש"ע שָׁם (סע' ג') שֶׁיֵּשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לִסְגֹּר תֵּבָה קְטַנָּה וְכוּ'.

וְהָא הָכָא הָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדַרְבָּנָן, ואפ"ה כָּתַב שֶׁמִּי יָקֵל רֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא לָחוּשׁ לְדִבְרֵיהֶם, וּמַשְׁמַע דְּלְמַעֲשֶׂה פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדַרְבָּנָן יֵשׁ לְהַחְמִיר.

ב. וְכֵן מַשְׁמָע מִדִּבְרֵי מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִי' שכו סְעִיף ז) גַּבֵּי הָרוֹחֵץ בַּנָּהָר, שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיְּנַגֵּב גּוּפוֹ יָפֶה כְּשֶׁעוֹלֶה מֵהַנָּהָר, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ הַמַּיִם עָלָיו וְיִטַּלְטֵל ד' אַמּוֹת בַּכַּרְמְלִית, לְפִי שֶׁהָעוֹלֶה מִן הָרְחִיצָה יֵשׁ רִבּוּי מַיִם עַל גּוּפוֹ, אֲבָל הַהוֹלֵךְ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמָטָר סוֹחֵף עַל רֹאשׁוֹ וְעַל לְבוּשׁוֹ, לֹא הִקְפִּידוּ בּוֹ. ע"כ. וְהַגָּאוֹן רַבִּי יִצְחָק אֶלְחָנָן בְּשׁוּ"ת בְּאֵר יִצְחָק בְּאֵר, דְּהָרוֹחֵץ בַּנָּהָר נִיחָא לֵהּ כְּשֶׁהַמַּיִם עַל גּוּפוֹ, וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁיְּנַגֵּב גּוּפוֹ יָפֶה וְכוּ' דְּהָוָה לֵהּ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּנִיחָא לֵהּ בִּדְרַבָּנָן, דְּהַיְנוּ בְּכַרְמְלִית. [אֲבָל בְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ בִּדְרַבָּנָן, אֵין הָכִי נָמִי שֶׁפִּיר יֵשׁ לְהָקֵל].

ג. וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִמָּה שֶׁכָּתַב מָרָן בב"י (סִי' של"ז ס"א) שֶׁכָּתַב הב"י, דְּגוֹרֵר אָדָם מִטָּה כִּסֵּא וְסַפְסָל וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְפַּוֵּן לַעֲשׂוֹת חָרִיץ. וְכָתַב הָרוֹקֵחַ, אֲבָל גְּדוֹלִים מְאֹד אָסוּר, דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וְאָסְרִינַן אֲפִלּוּ בְּעִלַּיְתָא דְּשִׁישָׁא. וְכֵן הוּא במג"א, דְּבִגְדוֹלִים מְאוֹד אָסוּר, דְּהָוֵי פס"ר. אע"ג דְּבְמִתְפַּוֵּן לֵיכָּא אִסּוּר, דְּהָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וְעַי' רָשִׁ"י שַׁבָּת (מו. ד"ה לא צְרִיכָא) ואפ"ה אָסְרוּ בְּגִדּוֹלִים מְאֹד, אַלְמָא דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדַרְבָּנָן אָסוּר. וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל בִּרְאָיָה זוֹ. וְאֵין כָּאן מְקוֹמוֹ. [דְּהָא הָכָא לֹא אִכְפַּת לֵהּ].

ד. וְכֵן הוֹכִיחוּ ממ"ש בְּסִימָן שט"ז ס"ד, פּוֹרְסִין מַחֲצֶלֶת ע"ג הַכַּוֶּרֶת, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְפַּוֵּן לָצוּד, וְגַם הוּא בְּעִנְיָן שֶׁאֵינוֹ מָכְרָח שֶׁיִּהְיוּ נִצּוֹדִים, כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִהֱוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. ע"כ. וּמוּכָח לְהָדְיָא דפס"ר בְּדַרְבָּנָן אָסוּר.

ה. וְעוֹד הוֹכִיחוּ מִסּוֹף סְעִיף ב' שָׁם בָּרְמָ"א, שֶׁכָּתַב, דְּאָסוּר לְכַבֵּד הַבְּגָדִים עַל יְדֵי מְכַבְּדוֹת הָעֲשׂוּיִים מִקַּיְסָמִין, שֶׁלֹּא יִשְׁתַּבְּרוּ קִסְמֵיהֶן. ואע"פ שֶׁאִם נִשְׁתַּבְּרוּ לֵיכָּא אִסּוּר דְּאוֹרָיְתָא, אֲפִלּוּ הָכִי אָסַר. [אֶלָּא דצ"ב דְּהָא הָכָא לֹא אִכְפַּת לֵהּ. וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה].

ו. וְעוֹד הוֹכִיחוּ מֵהַמְבָאָר בש"ע (סִי' רע"ז ס"א) שֶׁאָסוּר לִפְתֹּחַ הַדֶּלֶת כְּנֶגֶד הַנֵּר, שֶׁמָּא יְכַבֶּנּוּ הָרוּחַ. וע"כ צ"ל דְּהָוֵי פס"ר, ואפ"ה אָסַר, וְהָא הַתָּם אֲפִי' יְכִבֶּה לֵיכָּא אִסּוּר תּוֹרָה, לַפּוֹסְקִים כר"ש דְּבִמְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ דְּפָטוּר, וּסְתָם כִּבּוּי הָוֵי מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ. וּמַשְׁמַע דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדַרְבָּנָן אָסוּר. [וּמָרָן לֹא חִלֵּק בֵּין ניח"ל לְלֹא ניח"ל. וְיֵשׁ לְפַלְפֵּל בָּזֶה. ודו"ק].

ז. וְעוֹד הוֹכִיחוּ ממ"ש מָרָן שָׁם בְּסָעִיף ג', שָׁכַח נֵר עַל הַטַּבְלָא, מְנַעֵר אֶת הַטַּבְלָא וְהוּא נוֹפֵל, אֲפִלּוּ אִם הוּא דּוֹלֵק, רַק שֶׁלֹּא יְכַוֵּן לְכַבּוֹתוֹ. וּבִלְבַד

שֶׁיִּהְא נֵר שֶׁל שַׁעֲוָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא יִהְא בּוֹ שֶׁמֶן, אֲבָל אִם יֵשׁ בּוֹ שֶׁמֶן א"א שֶׁלֹּא יְקָרְבֶנּוּ אֶל הַפְּתִילָה, וְנִמְצָא מַבְעִיר. ע"כ. וְכָתַב בְּבֵאוּר הֲלָכָה שָׁם (ד"ה א"א שֶׁלֹּא) דְּנָקַט לָשׁוֹן קְצָרָה, וּבֶאֱמֶת יֵשׁ לְסַיֵּם אוֹ שֶׁיְּרַחֲקֶנּוּ וְנִמְצָא מְכַבֶּה, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא הָרַא"שׁ מֵהַיְרוּשַׁלְמִי. וְאע"ג דְּהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ דְּלֹא נִיחָא לֵהּ, דְּלֹא מֵהֲנֵי לֵהּ מִדִּי בְּהָהוּא כִּבּוּי, דְּהַשְׁתָּא אַזִּיל לְאִבּוּד שָׁנִשְׁפַּךְ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּהַגָּהַת מָרְדְּכִי [וְלְאָפּוּקֵי בס"א בְּנֵר שֶׁמְּנָחַ אֲחוֹרֵי הַדֶּלֶת, דְּהַשְׁתָּא נִשְׁאַר לוֹ אַחַר הַכִּבּוּי], וקי"ל דְּפָטוּר מֵחַטַּאת לכ"ע, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִימָן ש"כ בְּמג"א (סקכ"א), מ"מ אִסּוּרָא אִיכָּא לְרַב הַפּוֹסְקִים. ע"כ. אַלְמָא דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדְרַבָּנַן אָסוּר. [ובמק"א נִתְבָּאֵר דְּהָא הָוֵי פ"ר דְּלֹא ניח"ל. ואכ"מ].

ח. וְכֵן מַשְׁמַע מהש"ע (סִי' ש"כ סְעִיף כ') שֶׁפָּסַק, שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר, שֶׁהָאוֹכֵל תּוּתִים אוֹ שְׁאָר פֵּרוֹת הַצּוֹבְעִים, צָרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִגַּע בְּיָדָיו צְבוּעוֹת בִּבְגָדָיו אוֹ בַּמַּפָּה, מִשּׁוּם צוֹבֵעַ. ע"כ. וְאע"פ שֶׁהוּא דָּבָר קַלְקוּל וְלִכְלוּךְ, וְאֵין אִסּוּרוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְגַם אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לִצְבֹּעַ, וְאפ"ה אָסַר, וּמַשְׁמַע דְּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדְרַבָּנָן נָמֵי אָסוּר. [ובמק"א נִתְבָּאֵר דְּהָא הָוֵי פ"ר דְּלֹא ניח"ל. וְהוּא רַק זְהִירוּת].

ט. וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מהש"ע (סִי' ש"כ סְעִי' י"א וּסְעִיף י"ב) שֶׁכָּתַב, שֶׁיֵּשׁ לְזָהֵר כְּשֶׁנּוֹטֵל יָדָיו בַּחֹרֶף בְּמַיִם שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם שֶׁלֶג אוֹ בָּרָד, שֶׁלֹּא יִדְחָקֵם בֵּין יָדָיו, שֶׁלֹּא יְהֵא מְרַסֵּק. וְכֵן לְזָהֵר לֹא לְשַׁפְשֵׁף יָדָיו בְּמֶלַח. ע"ש. וּמַשְׁמַע דְּאַף אִם אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהוֹצִיא מֵהֶם מַיִם אָסוּר, מִכְּיוָן דְּהָוֵי פס"ר. וַהֲרֵי גַּם אִם יִתְכַּוֵּן אֵין אִסּוּרוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, מִשּׁוּם נוֹלֵד, ואפ"ה הִזְהִיר עַל כָּךְ. וּמַשְׁמַע שֶׁאֵין לְהָקֵל בִּפְסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדְרַבָּנָן. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לִדְחוֹת דְּאֶפְשָׁר דְּכֵיוָן דְּשָׁם זָקוּק לְמַיִם, יֵשׁ לָחוּשׁ שֶׁיִּכַּוֵּן לְהוֹצִיא מַיִם.

וְהֵן אֶמֶת שֶׁיֵּשׁ לְפַלְפֵּל בְּכָל רְאָיָה הנז', אַךְ כָּתַבְנוּ זֹאת בְּקִצּוּר, וּרְאֵה בְּשׁו"ת יַבִּיעַ אוֹמֵר ח"א (או"ח סִי' יט אות יב), ובח"ב (או"ח סִי' כ אות טז), ובח"ד (או"ח סִי' לד אות א'). ובח"ה (או"ח סִי' כח אות ב', וְסִי' לג אות ב'), ובח"ו (או"ח סִי' לה אות ח'), ובח"ז (או"ח סִי' לו אות ז', וְסִי' לח אות ב'), וְעוֹד.

לְהַכְנִיס לְבֵית הַכְּנֶסֶת כְּשֶׁיֵּשׁ בַּפֶּתַח נְמָלִים

ו **כְּשֶׁיֵּשׁ נְמָלִים הַמְּהַלְּכִים עַל הַכְּיוֹר, רְשָׁאִים בְּשַׁבָּת לִשְׁפֹּךְ מַיִם עַל הַשַּׁיִשׁ הַסָּמוּךְ לַכְּיוֹר, וְהַמַּיִם יֵרְדוּ לַכְּיוֹר וְיִגָּרְמוּ לְהוֹרָדַת הַנְּמָלִים לְפֶתַח הַכְּיוֹר. וְכֵן מֻתָּר לְהַנִּיחַ לְיָדָם קְבִיּוֹת קֶרַח שֶׁיִּמַּס וְיִשְׁטֹף אוֹתָם. וְכֵן נְמָלִים הַמְּהַלְּכִים עַל הָרִצְפָּה, מֻתָּר לְטַאטֵא אֶת הָרִצְפָּה, שֶׁבְּכָל פְּעֻלָּה אֵין זֶה בָּרוּר שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ הַנְּמָלִים יָמוּתוּ, וּמִמֵּילָא אֵינוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וְאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, וְהוּא אִסּוּר דְּרַבָּנָן דְּלֹא אִכְפַּת לֵהּ. אֲבָל לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם יְשִׁירוֹת מַיִם אֵין לְהָקֵל, אִם בְּוַדַּאי יָמוּתוּ** (שָׁם עַמּוּד תרג).

וּמִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחָא, הֵיאַךְ הַדִּין כְּשֶׁיֵּשׁ נְמָלִים בְּפֶתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיס לְשָׁם אֶלָּא אִם יִדְרֹךְ עֲלֵיהֶם, אִם מֻתָּר לְהַכְנִיס כְּדַרְכּוֹ בְּשַׁבָּת אַף שֶׁדּוֹרֵךְ עַל הַנְּמָלִים. [וּבְאֹפֶן שֶׁבְּכָל פְּעֻלָּה אֵינוֹ בָּרוּר שֶׁהַנְּמָלִים יָמוּתוּ בְּמֵאָה אַחוּז]. וְהִנֵּה בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן שטז ס"ט) מְבֹאָר לְגַבֵּי פַּרְעוֹשׁ שֶׁעַל בְּשָׂרוֹ שֶׁאָסוּר לְהָרְגוֹ. וּבְסִעִיף י' כָּתַב, כָּל חַיָּה וְרֶמֶשׂ שֶׁהֵם נוֹשְׁכִים וּמְמִיתִים וַדַּאי, נֶהֱרָגִים בְּשַׁבָּת, אֲפִלּוּ אֵין רָצִים אַחֲרָיו. וּשְׁאָר מַזִּיקִין כְּגוֹן נָחָשׁ וְעַקְרָב מָקוֹם שֶׁאֵינָם מְמִיתִין, אִם רָצִים אַחֲרָיו מֻתָּר לְהָרְגָם, וְאִם לָאו אָסוּר. אֲבָל מֻתָּר לְהָרְגָם לְפִי תֻּמּוֹ, וַאֲפִלּוּ בַּמִּתְכַּוֵּן, אֶלָּא שֶׁמַּרְאֶה עַצְמוֹ כְּאִלּוּ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן. ע"כ.

וְהַיּוֹצֵא מִזֶּה, דְּכֵיוָן שֶׁנְּמָלִים אֵינָם בִּכְלָל מַזִּיקִין, יֵשׁ לֶאֱסֹר לְהָרְגָם גַּם לְפִי תֻּמּוֹ, וְכֵן מְבֹאָר בְּסֵפֶר אִסּוּר וְהֶתֵּר (כְּלָל נט דִּין טַל) דְּנְמָלִים וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים אֲפִלּוּ דֶּרֶךְ הִלּוּכוֹ אָסוּר לְדוֹרְסָן. וְהוּבָא בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סִי' שטז ס"ק לג), ובמשנ"ב (סִי' שטז ס"ק מח).

וּבְשִׁיּוּרֵי כנה"ג הִזְהִיר, דִּכְשֶׁהוֹלֵךְ בַּשּׁוּק יִהְיוּ עֵינָיו פְּקוּחוֹת שֶׁלֹּא יִדְרֹס בְּרַגְלָיו בְּנְמָלִים וּשְׁרָצֵי הָאָרֶץ. והו"ד בכה"ח פָּלָאגִ'י (פ"ל אות קט). וכ"כ בְּבֶן אִישׁ חַי (פַּר' וָאֵרָא אות טז) וז"ל: לֹא יִדְרֹס בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ רְמָשִׂים הַרְבֵּה, כְּמוֹ נְמָלִים וכיו"ב, אע"פ שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהָרְגָם, דְּהָוֵה לֵהּ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת, שֶׁבְּוַדַּאי יַהֲרֹג בְּדֵרִיסָה. ע"כ.

גַּם בְּס' מֵעַם לֹעֵז (שְׁמוֹת, עמ' תרכב) כָּתַב, יֵשׁ לְזָהֵר כְּשֶׁעוֹבְרִים בָּרְחוֹב לֹא לִדְרֹךְ עַל נְמָלִים וּשְׁאָר בְּרוּאִים קְטַנִּים. ע"כ.

וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי זַלְמָן בש"ע הָרַב (אוֹרח חַיִּים סִימָן שטז סְעִיף כב) דְּמִינֵי רְמָשִׂים שֶׁאֵינָן מַזִּיקִין, כְּגוֹן נְמָלִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם, אָסוּר לְדוֹרְסָם אֲפִי' אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהָרְגָם, אֶלָּא שֶׁהוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּהִלּוּכוֹ שֶׁהֵם מְצוּיִים. ע"כ.

גַּם בְּסֵפֶר מִשְׁנַת הַשַּׁבָּת (עַמּוּד רב) כָּתַב, שֶׁאָסוּר לַהֲרֹג חֲרָקִים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַזִּיק לְאָדָם, כְּגוֹן יַתּוּשִׁים נְמָלִים וּזְבוּבִים, כְּמוֹ כֵן אָסוּר לִדְרֹךְ עֲלֵיהֶם דֶּרֶךְ הִלּוּכוֹ, אֲפִלּוּ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְהָרְגָם. ע"כ. וְכֵן הוּא בְּמשנ"ב הַנ"ל, דְּמָה שֶׁמָּתַר לִדְרֹס הַנָּחָשׁ לְפִי תֻּמּוֹ, הוּא מִשּׁוּם דְּהָוֵי מְלָאכָה שא"צ לְגוּפָהּ, וְהֵינוּ כְּשֶׁהֵן מַזִּיקִין, דְּבָזֶה אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן לֹא גָּזְרוּ כְּשֶׁאֵין הוֹרְגָן לְהֶדְיָא, אֶלָּא שֶׁיֵּרֵאה לִפְנֵי הָרוֹאֶה כְּאִלּוּ אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ זֶה נוֹטֵל נְשָׁמָה בְּשַׁבָּת בַּמִּתְכַּוֵּן, וְלֹא יָדְעוּ לְחַלֵּק. אֲבָל נְמָלִים וּשְׁאָר שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים אֲפִלּוּ דֶּרֶךְ הִלּוּכוֹ אָסוּר לְדוֹרְסָן. ע"כ. וּלְפִי זֶה בנ"ד לְכְאוֹרָה אֵין לְהָקֵל לְהַכָּנֵס לְבֵית הַכְּנֶסֶת כְּשֶׁדּוֹרֵךְ עַל הַנְּמָלִים.

פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּגְרָמָא בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן

וְכֵן יֵשׁ לָדוּן בִּנְמָלִים שֶׁנִּמְצָאִים בַּכִּיּוֹר אִם יָכוֹל לִשְׁפֹּךְ מַיִם עַל הַשַּׁיִשׁ הַסָּמוּךְ לַכִּיּוֹר, וְהַמַּיִם יִזְרְמוּ לְבָדָן לַכִּיּוֹר וְיִגְרֹם בְּכָךְ לַהֲרִיגָתָם שֶׁל הַנְּמָלִים, וְהִנֵּה שְׁפִיכַת הַמַּיִם עַל הַשַּׁיִשׁ, נֶחְשֶׁבֶת כִּגְרָמָא הַמֻּתֶּרֶת בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן, שֶׁהֲרֵי הֶרְגֵּת הַנְּמָלִים הִיא בְּגָדֶר מְלָאכָה שֶׁאֵינָהּ צְרִיכָה לְגוּפָהּ, וְהָוָה לַהּ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בִּתְרֵי דְּרַבָּנָן. וְעַיֵּן במג"א (סִי' רסה סק"ב) שֶׁכָּתַב, דְּכָל גְּרָמָא שָׁרִינָן בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן לכ"ע. וע"ש בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל. וְכֵן כָּתַב לְהֶדְיָא בְּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (זְרִיהָן סִי' ח' ד"ה וְהִנֵּה אֶפְשָׁר).

וְלָכֵן מָתָּר לְהַנִּיחַ לְיָדָם קְבִיּוֹת קֶרַח שֶׁיִּמַּס וְיִשְׁטֹף אוֹתָם. וְכֵן יִהְיֶה מֻתָּר לְטַאטֵא אֶת הָרִצְפָּה שֶׁנְּמָלִים מְהַלְּכִים בָּהּ, שֶׁאֵין זֶה בָּרוּר שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ הַנְּמָלִים יָמוּתוּ, וְאֵינוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ, וְאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן, וְאִי מִשּׁוּם טִלְטוּל מְקֻצֶּה, הָא אֵינוֹ מְטַלְטְלוֹ אֶלָּא כִּלְאַחַר יָד. אֲבָל לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם יְשִׁירוֹת מַיִם לִכְאוֹרָה אֵין לְהָקֵל, אִם הוּא פְּסִיק רֵישֵׁיהּ שֶׁיָּמוּתוּ.

וְהִרְאוּנִי בִּתְשׁוּבַת הָרִיבָ"שׁ (סִי' שצד ד"ה וְהַטַּעַם הָאַחַר) שֶׁהֵבִיא מָאן דְּסָבַר לוֹמַר, דִּבְנָזִיר, לְפִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְגַלַּח כָּל יְמֵי נִזְרוֹ, וּשְׂעָרוֹ מַכְבִּיד עָלָיו, כְּשֶׁמִּסְתָּרֵק כַּוָּנָתוֹ לִתְלֹשׁ וּלְהָסִיר שֵׂעָר בִּשְׁעַת סְרִיקָה לְהָקֵל שְׂעָרוֹ. אֲבָל אִינֵשׁ דְּעָלְמָא, דְּיָכוֹל לְהָקֵל שְׂעָרוֹ בְּתַעַר וּבְמִסְפָּרַיִם, לֹא. וְשָׁם דָּחָה סְבָרָא זוֹ, שֶׁהַנָּזִיר שָׂעָתִיד לְגַלַּח בְּסוֹף נְזִירוּתוֹ, מָה לוֹ לְסַלְסֵל בִּשְׂעָרוֹ וּלְהַקְפִּיד בְּנִימִין הַמְּדֻלְדָּלִין. וּנְזִירוּת הַמְּשֻׁבַּחַת הִיא לְהַרְחִיק סִלְסוּל הַשֵּׂעָר, כְּהָהִיא דְּשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק דבפ"ק דִּנְדָרִים (ט:). אֲבָל אָדָם אַחֵר, רָגִיל הוּא לְהַקְפִּיד בָּהֶן, וּלְהַשִּׁירָן. שֶׁהֲרֵי אָסְרוּ (בְּשַׁבָּת קמט.) לְרְאוֹת בְּמַרְאָה שֶׁל מַתֶּכֶת בְּשַׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יָשִׂיר בָּהּ נִימִין הַמְּדֻלְדָּלִין. וְעוֹד, דְּנָזִיר הוֹאִיל וְאָסוּר לוֹ לְהַשִּׁירָן, מִסְתָּמָא אֵינוֹ מְכַוֵּן לְהַשִּׁירָן, דְּלֹא נִיחָא לֵהּ בְּאִסּוּרָא. כִּדְאָמְרִינַן בְּפֶרֶק שְׁלוּחַ הַקֵּן (קמא:), וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹאֵל בְּבָבָא מְצִיעָא (קב.): וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַב, אָסוּר לְזִכּוֹת בַּבְּצִים, כָּל זְמַן שֶׁהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, שָׁנֵאֲמַר, שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם, וְהָדָר אֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ. אֲפִלּוּ תֵּימָא אע"פ דְּנָפַל לַחֲצֵרוֹ, כָּל הֵיכָא דְּאִיהוּ לֹא מַצֵּי זָכֵי, חֲצֵרוֹ נָמֵי לֹא זָכְיָא לֵהּ. כְּלוֹמַר, שֶׁכֵּיוָן שֶׁאָסוּר לִזְכּוֹת בָּהֶן, אֵין חֲצֵרוֹ זוֹכָה לוֹ בָּהֶן שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. דְּמִסְתָּמָא לֹא נִיחָא לֵהּ בְּאִסּוּרָא, וְאִם אָדָם אֶחָד אֵינוֹ מְכַוֵּן לְהַשִּׁיר, תְּמַהּ עַל עַצְמְךָ בְּהֶתֵּר אֵינוֹ מְכַוֵּן לְהַשִּׁיר, וְנָזִיר בְּאִסּוּר, מְכַוֵּן לְהַשִּׁיר. אֲלָא וַדַּאי לֹא שְׁנָא. וּכְשֶׁאָמְרוּ כָּל הַסּוֹרֵק, לֹא עַל נָזִיר לְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא הוּא לְקִיחַת הוֹרָאָה מִשְּׁאַר אֲנָשִׁים, עַל הַנָּזִיר. כְּלוֹמַר, כָּל אָדָם הַסּוֹרֵק, לְהַשִּׁיר נִימִין הוּא סוֹרֵק. אִם כֵּן, אַף בְּנָזִיר אָסוּר, מִטַּעַם זֶה. וה"ה לְשַׁבָּת וְכוּ', וְטַעַם אִסּוּר הַסְּרִיקָה בְּנָזִיר, מִשּׁוּם דְּהָוָה פְּסִיק רֵישֵׁיהּ.

וְכָתַב עוֹד, אֶלָּא שֶׁהַדָּבָר בָּרוּר שֶׁאֵין הוֹלְכִים בְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה, אֶלָּא אַחַר הַדְּבָרִים הַמְּרֻגָּלִים, וְלֹא אַחַר מָה שֶׁיִּקָּרֶה עַל צַד הַנָּדִירוּת. וְכֵן נִקְרָא הַדָּבָר, פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. אע"פ שֶׁאִם הָיָה הַדָּבָר הַנַּעֲשֶׂה בְּזֶה הַמְּלָאכָה, בִּתְכוּנָה אַחֶרֶת, לֹא הָיָה פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. וְלָזֶה אָסְרוּ קְצָת מְפָרְשִׁים כְּבוּד הַבַּיִת, אא"כ הוּא רָצוּף בְּרִצְפַּת אֲבָנִים. ע"כ.

וְהַיּוֹצֵא מִדְּבָרָיו דְּהָכָא כֵּיוָן שֶׁדֶּרֶךְ הָעוֹלָם לְטַאטֵא בְּאוֹתָהּ דֶּרֶךְ, וּלְכָל הָעוֹלָם אֵינוֹ מָכְרָח כְּלָל שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁיְּטַאטֵא יִטֹּל נְשָׁמָה מֵאַחַת הַנְּמָלִים, מִמֵּילָא לֹא הָוֵי פְּסִיק רֵישֵׁיהּ. [אֲלָא שֶׁיֵּשׁ לְעַיֵּן בְּזֶה מֵהַמְּבֹאָר בַּסֻּכָּה לְעִנְיַן מִעוּט עִנְבֵי הַדַּס, וַהֲרֵי בְּכָל עֵינָב שֶׁמְּמַעֵט אֵינוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ שֶׁהוּא בְּגֶדֶר תִּקּוּן. ודו"ק].

וּבִשְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ (פֶּרֶק כו הֶעָרָה סָב) כָּתַב בְּשֵׁם הגרש"ז אוֹיֶערְבָּאךְ זצ"ל, לְגַבֵּי הֲלִיכָה עַל גַּבֵּי דֶּשֶׁא, דְּאַף עַל פִּי שֶׁאִם מַרְבֶּה לָלֶכֶת עַל גַּבֵּי הַדֶּשֶׁא וַדַּאי שֶׁיִּתְלַשׁ מִן הַדֶּשֶׁא, הֲרֵי שֶׁאָנוּ דָּנִים בְּכָל פְּסִיעָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וּבָזֹאת אֵינוֹ פְּסִיק רֵישֵׁיהּ שֶׁיִּתְלַשׁ מִן הַדֶּשֶׁא. ע"כ. וכיו"ב לְגַבֵּי צֵידָה בְּפֶרֶק כ"ז הֶעָרָה קג, בְּכָהאי גַּוְנָא שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה זְבוּבִים אֲשֶׁר בְּקַל יָכוֹל לְתוֹפְסָם, וּכְהָהִיא דְּשַׁבָּת קו: בַּחֲגָבִים שֶׁמְּקַלָּחוֹת וּבָאוֹת. אוּלָם אִם יְכַוֵּן לָצוּד דַּוְקָא זְבוּב מְסָיָם, יִתָּכֵן שֶׁלֹּא יוּכַל לְתוֹפְסוֹ, דְּחָשִׁיב כְּמְחֻסַּר צֵידָה, אֵיךְ הַדִּין בְּכָהַאי גַּוְנָא שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן לִזְבוּב מְסָיָם. ע"כ. וְגַם כָּאן בְּשָׁעָה שֶׁמְּטַאטֵא אֶת הָרִצְפָּה שֶׁעָלֶיהָ נְמָלִים, הֲרֵי אֵינוֹ מְכַוֵּן לִנְמָלָה מְסָיֶמֶת, וְאֵין בְּכָל פְּעָלָה פ"ר שֶׁיַּהֲרֹג נְמָלָה.

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסייעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"יגדיל תורה באגדה"

חמישה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים

"יגדיל תורה באגדה"

ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

בשורה טובה לאוהבי התורה והלומדיה

להי"ד בינ"ד עמ"י עש"ד

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת גדולי ההור שליט"א
והתקבלו כס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה